

14-15

SOJA-

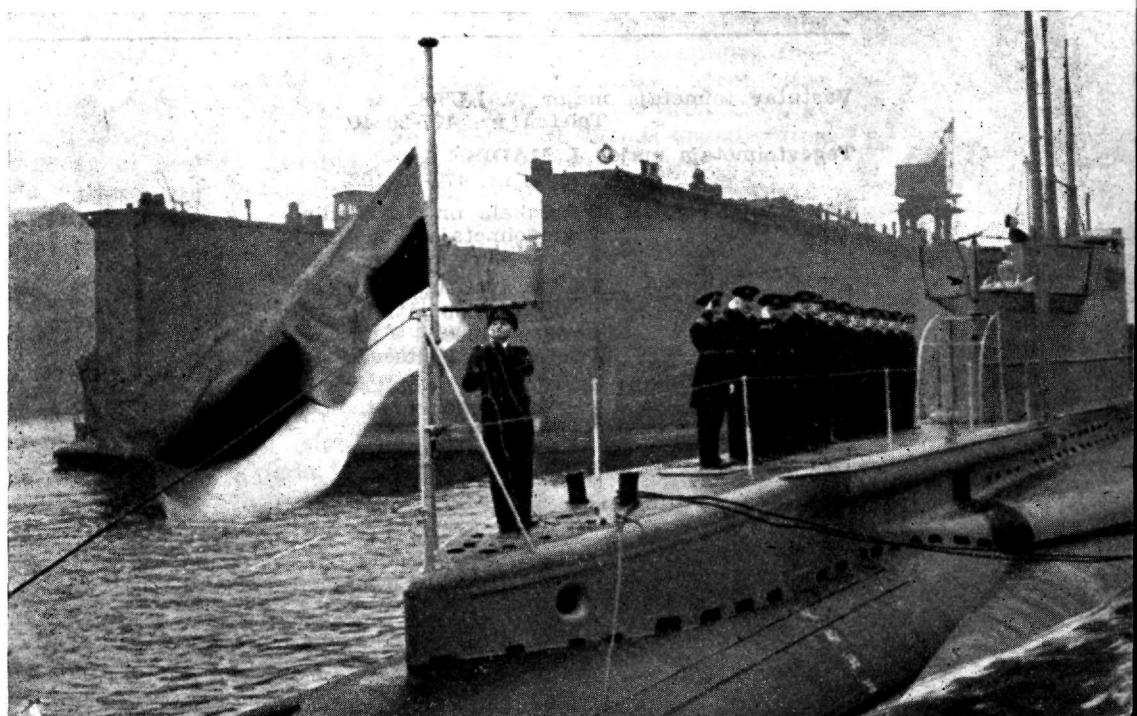
ASJANDUSE AJAKIRI

S O I D U R

A A S T A K Ä I K

XIX

1937

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 14-15 — 1937.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages
<i>Kindralmajor N. Reek</i> : Riigikaitse ja lennuvägi	341	<i>Général de brigade N. Reek</i> : La défense nationale et les forces aériennes . . .	341
<i>K. L.</i> : Manöövrite korraldamisest	346	<i>K. L.</i> : De l'organisation de manoeuvres . . .	346
<i>Major A. Luts</i> : „Sõjateadlane“ ilmumas	354	<i>Commandant A. Luts</i> : „Sõjateadlane“ va paraitre	354
Taktika alalt:		Tactique:	
Taktikaline ülesanne nr. 2. — Lahendus	355	Problème tactique No 2. — Solution . . .	355
<i>Kapten A. Nõmm</i> : Suurtükiväe näitelaskmistest	359	<i>Capitaine A. Nõmm</i> : Du tir démonstratif de l'artillerie	359
<i>Ltn. A. Väkräm</i> : Maa-alustest laengutest maanteede purustamisel	364	<i>Lieut. A. Väkräm</i> : Destruction de routes au moyen de charges souterraines	364
<i>Ltn. A. Laido</i> : Fotogrammeetrilistest tödest Rootsis	366	<i>Lieut. A. Laido</i> : Travaux fotogrammetriques en Suède	366
<i>M. M.</i> : Allüksuste kantseiline asjajamine vajab kergendamist	369	<i>M. M.</i> : Les travaux de chancellerie des petites unités doivent être simplifiés . . .	369
<i>P. S.</i> : Sõjaväe velskerite üldhariduslikust tasemest	371	<i>F. S.</i> : Le niveau d'instruction générale des aides-chirurgiens	371
<i>Kapten F. Kivimägi</i> : 5./4. polgu poolroodu vastulöök 25. 02. 19. Riigiküla rajoonis	373	<i>Capitaine F. Kivimägi</i> : Contre-attaque d'une demi-compagnie du 5-me régiment près de Riigiküla le 25 février 1919	373
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
<i>J. M.</i> : Tšehhoslovakkia strateegiline väärtus Lääne-Euroopal	376	<i>J. M.</i> : La valeur stratégique de la Tchécoslovaquie pour l'Europe Occidentale . . .	376
<i>E. V.</i> : Sakslase vaateid punaarmee sissetungivõimaluste kohta Kesk-Euroopas	382	<i>E. V.</i> : <i>Opinions d'un Allemand sur les possibilités d'invasion de l'armée rouge dans l'Europe Centrale</i>	382
— Saksamaa : „Militär Wochenblatt“ nr. 30 ja 31	383	— Allemagne : „Militär Wochenblatt“ Nos 30 et 31	383
— Rootsi : „Ny Militär Tidskrift“ nr. 1—2, jaan. 1937.	385	— Suède : „Ny Militär Tidskrift“ Nos 1—2, janvier 1937	385
Sõjaväe elu	387	Vie militaire	387
<i>E. M-pa</i> : Kahekümne aasta eest. — Mälestusi Eesti sõjaväe algpäevilt	389	<i>E. M-pa</i> : Il y a vingt ans. — Souvenirs de l'origine de l'armée estonienne	389
Sport	391	Sports	391
Ametlik osa, male.		Partie officielle, Echecs.	

Vastutav toimetaja major **A. LUTS**.
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja major **J. MADISE**.
Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Tegevtoimetaja kõnetunnid iga päev k. 0800—1200.
Talitus avat. iga päev kella 0800—1500 ja laupäeviti 0800—1300.
Telefon — Kaitseväe 163.
Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käskkirju alal ei hoita.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.50.
Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülj — kr. 40.
Tekstis — kr. 60.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XIX AASTAKÄIK

NR. 14-15 • 09. 04. 1937

Riigikaitse ja lennuvägi.

Kindralmajor N. Reek.

Viimasel ajal on mitu korda meie ajakirjanduses leidnud käsitletu lennuväe osatähtsus sõjapidamises. Kolonelleitnant A. Vernik „Uus Eestis“ nr. 76 s. a. „Lennuväe võimetest tuleviku sõjas“ ja K. S. dipl. „Päevalehes“ nr. 75 s. a. „Õhujõud ja selle tähtsus kaasaja sõjas“, on kõne all olevat küsimust käsitletud asjalikult. Peale nende on aga avaldatud ka teisi, lennuväge alahindavaid arvamusi („Päevaleht“ nr. 67 s. a. „Kaasaja sõdade õpiseid“), millised näivad väga ohtlikkudena ja ristikäivatena mitte ainult mujal valitsevatele tõekspidamistele, vaid realiteedile endale, sest õpistena toodud järeldustes on toodud esile ekslikke hinnanguid ja analüüsi puudusi.

Küsimuse tähtsus riigikaitse korraldamise seisukohast, samuti kohuse- ja vastutustunne sunnivad mainitud küsimust uuesti valgustama ja täiendama. Ohu ees ei tohi silmi kinni pigistada. On tarvis oht õigel ajal ära tunda ja seda täies ulatuses, sest ainult siis suudetakse riigikaitse korralduses ja selle juhtimises leida juba riiklikus ulatuses vastavaid lahendusi. Ühtlasi riigikaitse korraldamises ei tohi õhuvägesid vaadeldes laskuda väikese riigi võimaluste pinnale, vaid küsimust tuleb käsitleda suurte riikide võimaluste seisukohast.

Allpool esitatavad väited ja tõekspidamisel kõneall oleva küsimuse kohta on vaid konspektiivne kokkuvõtte sellest, kuidas tänapäeval lennuväe küsimust käsitletakse mujal ja milliseid eesmärke taotletakse tema tegevusega.

Küsimuse selgitamiseks ja õigele pinnale asetamiseks osutub vajaliseks kõigepealt

täpsustada mõningaid üldisi algmõisteid. Meie tarvitame veel tänapäeval kõnes ja kirjas — jalavägi, suurtükivägi, ratsavägi, insenerivägi, soomusväed, merevägi, lennuvägi. Meil on keeleliselt tekkinud mõistete segamine. Meie nimetame ka väe komponente väeks. Tegelikult on mujal relvastatud jõudude need elemendid, milliseid meie nimetame jalaväeks, ratsaväeks, suurtükiväeks, soomusväeks, inseneriväeks, vaid väe komponendid ja nimelt relvaliidid. Väe mõiste haarab aga relvastatud, organiseeritud ja oma komponentidest tasakaalustatud organismi, mis on suuteline iseseisvalt lahendama strateegilisi ülesandeid sõjapidamise raamistikus. Jalavägi, suurtükivägi, soomusvägi, insenerivägi, ratsavägi ei ole aga iseseisvalt suutelised täitma maapealses tegevuses strateegilisi ülesandeid sõjapidamise raamistikus. Nad on vaid relvaliidid. Tänapäeva mõistete kohaselt väed jagunevad vaid maaväeks, mereväeks ja uuemas arusaamises veel õhuväeks. Maavägi kõikide relvaliikide organiseeritud ja tasakaalustatud organismina täidab strateegilisi ülesandeid sõjapidamise raamistikus maapealses tegevuses. Merevägi, olles koostatud mitmet liiki laevadest, iga liik eriülesannetega, täidab merel oma jõududega iseseisvalt strateegilisi ülesandeid sõjapidamise raamistikus. Nüüd tõusebki küsimus, kas lennuvägi on vägi loodud mõistes, või on tema ainult relvaliik. Selles peitubki tõekspidamiste ja siit järgnevate järelduste võti.

Maailmasõja ja pärast seda olnud sõdade kogemused näitavad ühelt poolt, et ei maavägi ega merevägi pole suutelised edu-

ga läbi viima suuri strateegilisi ettevõtteid sõjapidamise raamistikus ilma lennuväe koostöötä. See on selline algtõik, mis ei nõua ei põhjendusi ega tõendusi. Koostöös maa- või mereväega lennuvägi teotseb relvaliigina, maa- või mereväe samavõrdse komponendina kui teisedki. Komponendina maa- ja mereväe tegevuses lennuvägi esineb teiste komponentide silmana, tegevuse suundajana ja nende võime edasikandjana nende tule suundamisega ja täpsustamisega või otseselt oma tulega teotsejana.

Teisest küljest, tingitult mitte ainult ja üksinda lennuki, vaid ka tema juhtimise, eriti aga lennukite koondise juhtimise, õhunavigatsiooni ja sideabinõude tehnilisest arengust, on tänapäeva lennuvägi kasvanud üle relvaliigi ülesannete. Ta on kasvanud tänapäeva õhutegevuse abinõude tehnilisest arengust tingituna väeks õhusfääris väe tõelises mõistes. Ohuarmeed, suured õhuväe koondised kaugele ulatavate strateegiliste ülesannete täitmiseks sõjapidamise raamistikus, ei ole enam tulise fanaatiku unelm, vaid tõsine realiteet, mida riigikaitse korralduses ja selle juhtimises tuleb arvestada kõige suurema tõsidusega. Sellest mitte aru saada ja veel ohtlikum, seda eitada, võivad ainult need, kes tegelikult pigistavad silmad kinni ja topivad kõrvad lukku või ei suuda teadmatuse tõttu reaalsusest, asja olemasolemisest aru saada ja seda õieti hinnata. Silmitsetagu vaid seda, mis sünnib ümberringi, jälgitagu vaid pingutusi, mida sõjaliselt tugevad riigid teevad, ja loetagu tõsist kirjandust küsimuse kohta. Kõikjal, kus omatakse võimsat lennuväge, on maksvusele pääsenud arusaamine, et lennuvägi, teotsetes oma väiksemas osas relvaliigina, teotseb tulevikus oma modernimas osas õhuväena suurte strateegiliste ülesannete täitmiseks.

Kui öeldakse, et Abessiinia ja Hispaania sõja kogemustes on lennuvägi katsel läbi kukkunud, siis eksitakse väga rängalt. Abessiinia sõjas itaalia lennuvägi (võttis osa ca 500 lennukit) töötas relvaliigina suure eduga, olles ühelt poolt silmadeks maaväele ja teiselt poolt moodsaks transportvahendiks. Ta säästis Abessiinia sõjas palju verd ja vaeva itaalia maaväele, kuid seda kõik ainult relvaliigina. Õhuväena ei tulnud itaalia lennuväel Abessiinia pinnal tegevusse astuda. Seda mitte ainult seepärast, et Abessiinia pinnal puudusid vastavad objektid strateegilisteks ülesanneteks, vaid seepärast, et õhuväge oli tarvis mujal. Moodsaim ja jõulisem osa itaalia õhuväest oli kodumaa pinnal. Ta ei astunud küll tegevusse, kuid ainult tema

olemasolu võimaldas itaalia sõjajuhatusel läbi viia Abessiinia sõda. Mitte ainult merevägi, vaid selle kõrval ka õhuvägi oli see, kes andis itaalia sõjajuhatusel võimaluse kasutada ja alal hoida määratud pikki ja hapraid kommunikatsiooniliine emamaaga. Siin peitubki õieti tõeline järelus Abessiinia sõja kogemustest. Nende kogemuste põhjal hakkasid ka inglased kramplikult ja ennenägemata kiirusega üles ehitama lennuväge.

Hispaania sõda, vastupidi Abessiinia sõjale, ei ole annud mingisuguseid kogemusi õhuväe suhtes, sest neid vägesid ei oma seal praegu kumbki pool. Ta on annud vaid kogemusi üksikute lennukitüüpide ja lennukite algorganisatsiooni ühikute tegevuse kohta, kuid mitte enam. Sedagi ta on annud piiratult, sest moraalselt pole kerge isegi kodusõjas hävitada oma linnu, tappa kontrrevolutsionääri kõrval ka revolutsioonilist massi, tappa oma naise ja lapsi. Kogemused üksikute lennukitüüpide kohta ei ole aga avalikkusele tulnud sellistes üksikasjades, mis lubaksid teha järeldusi.

Maailmasõjas lennuvägi oma võimelt ei olnud veel sellel tasemel, et ta oleks suutnud edukalt täita suuri strateegilisi ülesandeid. Tänapäev aga lennuväe võime, mis on tingitud nii lennukite kui ka nende juhtimise ja sideabinõude arengust, on kasvanud mitmekordsest. Vene eriteadlased oma viimastes avaldustes loevad, et pommitaja lahinguvõime on kasvanud 12—15 korda ja kui lugeda, et lennuki lahinguvõime on proportsionaalne tema kiiruse ruudule, siis 30—40 korda. Hävitaja lahinguvõime on kasvanud 6—8 korda; lugedes aga, et hävitaja võime on proportsionaalne tema kiiruse ruudule, siis 15—20 korda. Selle arvestuseks vene eriteadlased kasutavad pommitaja kohta valemit:

$$C = \frac{R \cdot K \cdot L \cdot P}{M} \text{ või } C = \frac{R \cdot K^2 \cdot L \cdot P}{M},) \text{ kus}$$

C — lennuki lahinguvõime koefitsient;

R — tegevusraadius sadades kilomeetrites;

K — kiirus sadades kilomeetrites;

L — lagi tuhandetes m;

P — pommide kaal antud raadiuse juures tonnides;

M — mootori võime tuhandetes hobusejõududes.

Hävitaja hinnanguks on valem järgmine:

$$C = \frac{R \cdot K \cdot L \cdot A \cdot T}{M} \text{ või } C = \frac{R \cdot K^2 \cdot L \cdot A \cdot T}{M}, ^2)$$

1) Vojennaja mõslj, 1937. Nr. 2.

2) Sama.

kus täiendavalt

A — kuulipildujate arv ja

T — tuletihedus.

Kontrollime vene teadlaste vaateid kasutades nende valemeid. Selleks võtame parimad lennukid Maailmasõja lõpul ja teiselt poolt tänapäeval, millede kohta vajalised omadused on toodud alljärgnevas tabelis.

„Spad“ kohta lahinguvõime koefitsiendiks 13 ja „Koolhoveni“ kohta 237. See tähendab hävitajate lahinguvõime tõusu 18 korda, kusjuures „Koolhoveni“ lahinguvõime koefitsiendi arvestamises on loetud 20 mm suurtükk kui kuulipilduja laskekiirusega 350 lasku minutis.

Meil ei ole teada, milliseid lennukeid vene teadlased kasutasid oma arvestuste

	Lennuki tüüp	Mootori võimsus HP	Kiirus km/t.	Lagi m	Tegevusraadius km	Pommide kaal kg	Relvastus	Tulekiirus lasku/m.
Lennukite omadusi 1918. a.	Hävitaja „Spad“	220	210	6400	150	—	2 klp.	700
	Kergepommitaja „Brequet“ . . .	300	176	5800	250	236	—	—
	Raskepommitaja „Farman“ . . .	500	145	4750	290	500	—	—
1936. a. Pariisi lennuasjanduse näitusele välja pandud lennukite omadusi	Hävitaja „Koolhoven“ . . .	860	535	11400	450	—	2 ⁷ klp 1-20 mm srt.	2100 350
	Kergepommitaja „Bristol“ . . .	1680	450	9500	800	500	—	—
	Raskepommitaja „Bloch“ . . .	2000	400	8500	1100	1000	—	—
USA tänapäeva moodsaim lennuk	Raskepommitaja „Boeing“ . . .	2800	400	7000	900	4000	—	—

Võtame kõigepealt võrdluse alla kerged pommitajad „Brequet“ ja „Bristol“. Kasutades eestoodud valemeid, saame „Brequet“ lahinguvõime koefitsiendiks 20 ja „Bristolile“ 102, mis näitab viiekordset tõusu lahinguvõimes. Arvestades aga, et lahinguvõime on proportsionaalne kiiruse ruudule, saame lahinguvõime koefitsientideks vastavalt 35 ja 452, mis näitab lahinguvõime tõusu 13 korda.

Võrdleme veel 1918. a. rasket pommitajat „Farmani“ ja „Blochiga“. Saame lahinguvõime koefitsientideks esimesele 20 ja teisele 182 või arvestades kiirust ruudus — 29 ja 748, järelikult esimesel juhul tuleb nentida üheksakordset lahinguvõime tõusu ja teisel juhul — 26 kordset tõusu. Huvitav on ka 1918. a. raskepommitaja „Farmani“ võrdlemine tänapäeva moodsama raskepommitajaga „Boeing“. See arvestus antud valemit kohaselt annab lahinguvõime koefitsiendiks raskepommitajale „Boeing“ 360; järelikult tõus lahinguvõimes 18 korda võrreldes „Farmani“ga. Lugesed, et lahinguvõime on proportsionaalne kiiruse ruudule, saame lahinguvõime koefitsiendiks „Boeingile“ 1440, mis tähendab lahinguvõime kasvu 49 korda.

Võrdleme veel hävitajat „Spad“ 1936. a. Pariisi lennuasjanduse näitusel väljapandud hävitajaga „Koolhoven“. Kasutades hävitajate kohta toodud valemit, saame

aluseks, kuid nagu toodud näidetest ilmneb, on pommitajate ja hävitajate lahingulised omadused tunduvalt evolutsioneerunud ja täienenud. Selle, lennukite lahinguvõime erakorralise kasvu tulemusena, ongi lennuvägi, eriti pommitajate osas, relvaliigist välja kasvanud õhuväeks. Kõikjal näeme juba õhuväe mõisteid, õhuväekoondisi ja kus neid ei ole, siis nende loomist. Tarvis on võtta vaid pommitaja 3 elementi, s. o. kiirus üle 400 km tunnis, tegevusraadius 800—1000 km ja pommide kaal 1/2—1 tonn, et juba aru saada reaalsest. Kes on lähemalt vaadelnud ka selliste uuemate pommitajate juhtimise, side ja navigatsiooni abinõusid, see tuleb ka arusaamisele, et õhuväe masside lend tugevate löökide andmiseks on unelmast üle kantud realiteeti. Väited, et „lennuvägi on väga kallis ja raskelt käsitatav väeliik“, on ju õiged, kuid kas dreadnought või moodne raskesuurtükivägi või moodsad tangid on odavamad või kergemini käsitatavad. Tõsises analüüsis asi ei seis mitte selles; oluline on, et iga abinõu kasutataks vastavalt märgi tähtsusele ja otstarbekohaselt. Näib loomulikuna, et kui kellelgi on kallis ja väga hea mõök, et selge mõistuse juures ei hakka ta selle kalli ja hea mõõgaga raiuma puid ahju kütteks ega lehma tapma, vaid seda kasutatakse vastase raiumiseks. Teine näide. Saksa laevastik

Maailmasõja pävil oli suurepärane Saksa riigi relvastatud jõudude komponent. Selle üle ei vaielda. Kuid palju vaieldakse sellest, et teda ära ei kasutatud õieti ja õigel ajal. Ja tulemus — hävines ilma lahinguta, kasutamata. Keegi ei hakka õhuväge seepärast hoidma, et ta on kallis, et lendureid on raske ette valmistada jne. jne. Sõja ülemjuhatus peab õigel ajal ära tundma silmapilgu ja õigelt hindama objekte õhujõudude otsustavaks ära kasutamiseks sõjapidamise raamistikus suurte strateegiliste ülesannete lahendamiseks.

Millised on siis need ülesanded? Et neist ülesannetest aru saada, on tarvis kõigepealt meelde tuletada mõningad asjaolud sõjapidamise kohta. Väide, et „sõda peetakse ka tulevikus jalaväe abil ja peamiselt rindel, mitte tagalas,“ on enam kui ekslik ja seda mitte ainult tänapäeva arusaamise kohaselt. Vähegi mõtleja kodanik teab, et kaasajal sõda peetakse kõigi abinõudega nii rindel kui tagalas. Juba ammu on möödunud need ajad, kus „sõda peeti jalaväe abil ja peamiselt rindel“. Jalavägi relvalliigina ei suuda juba ammu ajast täita strateegilisi ülesandeid sõjapidamise ulatuses. See ei nõua vist selgitust. Kas sõda peetakse „ainult rindel ja mitte tagalas“, seda selgitavad aga järgmised ajalooliselt kinnitatud mõisted ja tänapäeva tõekspidamised.

Tänapäev sõda kahe rahva vahel lõpeb siis, kui relvastatud võitluse jätkamine maal, merel ja õhus on muutunud võimatuks; kui seda võitlust ei suudeta enam jätkata ja kui ühe rahva elutingimused on täielikult vapustatud. Nii kaua kui rahvas ja tema moraalsed ja materjalsed jõuallikad on veel võitlusvõimelised, ei ole sõda veel kaotatud. Selles pole midagi uut, sest sõda peetakse mitte ainult vastase relvastatud jõudude vastu. Sõjajeesmärgid saavutatakse mitte ainult nende jõudude purustamisega, vaid ühtlasi ka vastase rahva jõuallikate ja rahva võitlustahte purustamisega ja vapustamisega. Vahe on seisnud ainult abinõudes, millistega oli võimalik sellele tõelisele sõjajeesmärgile jõuda. Kord peitusid need võimalused selles, et ühe rahva relvastatud jõudude sügav sissetung teise rahva maasse tegi võimatuks võitluse jätkamise. Ameerika kodusõjas, Napoleoni kontinentaalsüsteemis ja lõpuks Maailmasõjas Saksamaa suhtes blokaad maalt ja merelt taotlesid üht ja sama lõppsihti, nimelt võtta ära vastaselt võimalus võitluse jätkamiseks. Maailmasõjast alates on aga sellisteks löökideks vastase rahva moraalsete ja materjalsete jõuallikate pihta tekkinud uus abinõu õhujõudude näol. Ju-

ba Maailmasõjas 1918. aastal lennuvägi ilmutas võimalusi vapustada vastaste materjalseid ja eriti vastase rahva psühholoogilisi jõudusid. Nüüd, 20-aastase arengu tulemusena lennuvägi ei ole mitte ainult võrsunud „relvalliigiks, mida tuleb tõsiselt arvestada“, vaid ta on muutunud tõsiseks õhuväeks, mida tuleb äärmise tõsidusega arvestada riigikaitse ettevalmistuses, korralduses ja teostamises.

Sõda toob alati rahvale vapustusi, eluraskusi, igasuguseid piiramisi ja moraalseid mõjutusi. Langenute ja raskelt haavatute perekondades tekivad arusaadavad depressioonid, töötingimuste ümberkorraldamised tekitavad töötavatele massidele kitsendusi, rekvisitsioonid tekitavad maal ja linnades mitte igakord kindlaid meeleolusid, sissetuleku allikate kuivamine loob ka depressioone. Sellele võivad seltsida ebaõnnestused rindel. Kõik see tulemusena võib luua depressiooni meeleolusid, psühholoogilisi vapustusi, millest võib areneda defetism (allaandmise psühhoos). See omakorda mõjustab rindel olijaid, vapustades nende võitlustahtet. Tänapäev sellele seltsivad veel lennuväe löögid, mis paratamatult tekitavad kodanikkudele materjalseid kahjusid, samuti kaotusi elanikkudes. Need löögid saavad korduma nii päeval kui öösel, ja nõudes nii-kui-nii rahva sõjaga pingutatud närvidel veel suuremaid pingutusi. Tekivad igasugused liialdused ja paanilised meeleolud, mis omakorda ei jäta mõju avaldamata rindele.

Sarnases olukorras pääseb mõjule veel üks võitlusabinõu ja nimelt vastase propaganda. Igal maal leidub riikluse mõttes alaväärtuslikke elemente, kes ei jäta kasutamata tekkinud olukordi. Valitsusel tuleb sellistel kriitilistel silmapilkudel võidelda suurte raskustega, kusjuures vastase lennuvägi neid üha suurendab.

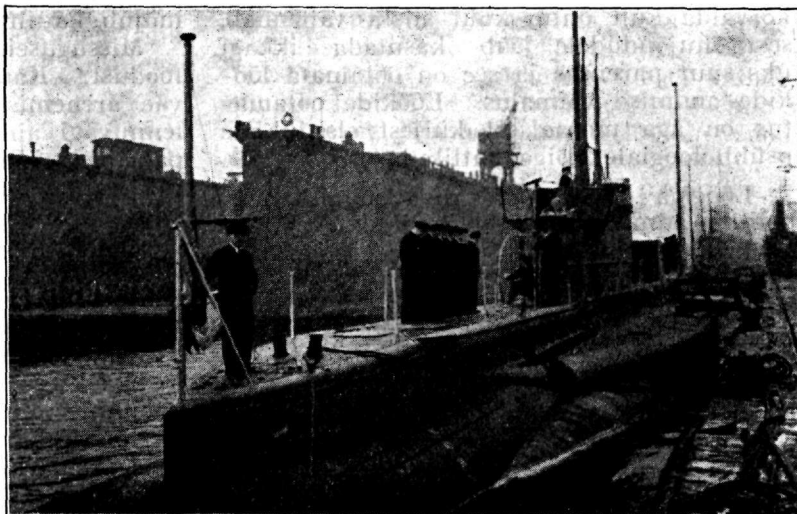
Kõigest toodust järgnevadki ülesanded tänapäeva lennuväe sõjapidamise ulatuses. Kokkuvõetult mujal valitsevate arusaamiste järele õhuoperatsioonide eesmärkideks kujunevad:

- võitlus õhuvalitsemise pärast, mis kandub üle rinde raamide vastase sügavusse, tema õhuväe jõuallikate (baasid, lööstused) piirkonda;
- löögid vastase riigi elu-, poliitilistele ja sõja-majanduslikele keskustele, s.o. löögid vastase riigikaitse moraalsete ja materjalsete jõuallikate pihta;
- löökide teostamine vastase riigi maa ja mere ühendustele, s.t. löökide teostamine ühenduste sõlmedele ja sadamatele;

Ettevalmistusi Eesti lipu
tõstmiseks a-laeval „Kalev“
12. 03. k. 1000 Barrow's.

*

Lipu tõstmise moment
on toodud kaanel.

- löökide andmine vastase vägede koonduskeskustele, nende segipaismiseks;
- löökide teostamine vastase vägede juhtimise, komplekteerimise ja varustamise keskustele.

Toodud ülesannete loetelu ei tähenda sugugi, et õhujõud peavad tingimata täitma kõiki neid ülesandeid ja korraga. Tegelik olukord sõjateatril esitab läilmisele silmapilgu nõuete kohaselt ühte või teist ülesannet tooduist, vastavalt ülesande osatähtsusele sõjapidamise ühes või teises ajajärgus.

Küsimuse selgitamiseks vaatleme lähemalt õhujõudude toodud kahte esimest ülesannet.

Võitlus õhuvalitsemise pärast taotleb vastase õhujõudude võimsuse hävitamist kõigis selle jõu lülides, sügavuse terves ulatuses, andes neid lööke mitte ainult vastase õhujõududele, vaid ka õhujõudude jõuallikatele. Võitlus õhuvalitsemise pärast taotleb mitte oma õhujõudude tegevusvabadust rinde raamides, nagu seda sageli arvatakse, vaid oma maa kaitset vastase õhujõudude tegevuse eest, oma riigi jõuallikate efektiivset kaitset. Oma maa efektiivset kaitset vastase õhujõudude tegevuse vastu saavutatakse mitte ainult vastase ühe või teise lennuväeüksuse purustamisega, vaid vastase lennuväe jõuallikate vapustamisega ja hävitamisega. Selliselt ülesseatud ülesanne ulatub sõjapidamise plaani ja viib löögid üle vastase sõjajõudude asetuse, vastase riigiterritooriumi sügavusse. Ja vähe on Euroopa pinnal riike sellise territooriumi sügavusega, kuhu

tänapäeva õhuvägi ei ulataks oma tegevust arendada.

Löögid vastase riigi elukeskustesse, tema moraalsele ja materjalsetele jõuallikatele kujutavad o t s e s t m õ j u t u s t, sest nendega desorganiseeritakse ja halvatakse riigi valitsemist, demoraliseeritakse elanikke ja nende võitlustahet. Nende löökide mõju peegeldub otseselt rindele. Võib kinnitada, et vastase riigi suured elukeskused on vastuvaidlematult moraali taseme näitajad.

Löögid tööstus- ja majanduskeskustele desorganiseerivad ja vapustavad rahva ja seega riigi jõuallikaid. Kujutades ette Euroopa poliitilisi ja tööstus-majanduslikke elukeskusi, võib imestada, kui võrd nende väljaehitus on maha jäänud ajast. Nende praegune kuju ei raskenda, vaid kergendab lennuväe ülesannete täitmist, kuna teiselt poolt määratult raskendab nende kaitsmist. Raudteejaamad, tööstused, sadamad, valitushooned jne. on üles ehitatud ja ehitatakse veelgi lennuväe ikka kasvavat mõju arvestamata. Kõik on kuhjatud üksteise otsa. Määratult kõrged ehitused. Oht kasvab veelgi seal, kus palju puuehitusi, kus tööstuste kõrval terved linnaosad on puuehitustest. Kõik see üha soodustab hävituse ulatust, tulekahjude ja kabuhirmu levimist. Eriti ohtlikud on puuehitustega linnaosad, sest vastasel on süütepommidega palju kergem teosteda, eriti veel, kui puuehitused on kuhjatud. Sellest mitte aru saada, seda eitada, on tervele mõistusele enam kui arusaamatus. Seda ajal, kui igal pool ollakse palavlikult ametis igasuguste varjendite soetamisega, igasuguste häiresüsteemide loomisega ja igaliiki

õhukaitse patareide ülesseadmisega. See ei kõrvalda küll ohtu, kuid siiski vähendab, sest õhujõududele jääb kasutada ikkagi üks suur paremus ja see on ootamata löökide andmise võimalus. Löökkide ootamatus on aga moraalsest küljest elanikkude psühholoogiale kõige ohtlikum.

Löögiga õhuväe ja rahva jõuallikatele, poliitilis-administratiivsetele keskustele, algabki tänapäev sõda. Ka see pole uudsus, sest Vene-Jaapani sõda algas juba sõja kuulutamisetähtaajal, siis kui üks pool arvas kohase silmapilgu saabunud, kusjuures löök anti tolles olukorras ja abinõudega Vene tollal teataval tähtsama teguri pihta. Nii ka tulevikus alates võitlust antakse löök tähtsamate tegurite, s. o. rahva ja riigi moraalseste ja materjalsete jõuallikate pihta.

Et hinnata löökide võimalusi, tuleb silmas pidada vastase õhujõudude arengu kõrval veel oma territooriumi sügavust, aga samuti seda, kui võrd lähedale võib vastane tuua oma õhujõudude baasid ja kui võrd soodustab seda teede võrk. Seejuures ei tohi unustada ka mereteid ja merelendude teotsemise võimalusi. Neid arvestusi tehes tuleb mõõta oma territooriumi sügavust ja kaugusi vastase õhujõudude baasidest ning neid kõrvaltada tänapäeva lennukite tegevusraadiusega ja lennukiirusega.

Õhujõudude taktikalised tegevusviisid strateegiliste ülesannete täitmiseks ei mahu käesoleva kirjutise raamidesse, kuid kaht asjaolu tuleb arvestada, s. o. ootamatust ja löökide kordamist. Ilmastik kahtlemata mõjustab õhujõudude tegevust, kuid ainult selles mõttes, et ta lööke üheks või teiseks ajavahemikuks edasi lükkab. Ilmastiku olud neid lööke ära ei hoia. Ja

mida lähemad on kaugused, seda vähem mõjub ka ilmastik.

Missuguseid järeldusi tuleb teha kõigest toodust? Kaugeltki mitte neid, et „lennuväe arenemise võimalused on piiratud, et lennukid ainult hirmutab, haavab ja tapab, aga ei hävita elamiskeskusi sel määral kui kahuri tuli“. Tänapäeva lennukid on suuteline hävitama ja kahtlemata on tema suuteline kriitilistel silmapilkudel riiklikku elu desorganiseerima ja rahva võitlustahet vapustama.

Siit siis järeldus. Sõda tänapäev on muutnud oma iseloomu. Teda peetakse maal, merel ja õhus, kusjuures õhu kaudu sõda kandub riigi territooriumi sügavusse. Õhuoperatsioonide eesmärkideks on mitte ainult vastase relvastatud jõud, vaid kõik need vastase riikliku jõu moraalsed ja materjalised elemendid, mis võimaldavad võitluste pidamist. Mitte ainult tagala oma endises mõistes, vaid ka riigi sisemuses asuvad võitlusallikad on nüüd tegevuse objektideks õhujõududele. Suured strateegilised ettevõtted teostatakse mitte ainult maa- ja merevägede manöövriga, vaid ka õhuväega. Õhuvägi annab hoope seljatagant.

Teine järeldus. Rahvas tuleb nende löökide vastu kavakindlalt ette valmistada, mitte „rahustavate sõnadega ja rahustavate lõikudega,“ mitte tihti vildaka „selgitustööga“, vaid ettevalmistusega nii moraalsest kui materjalsetest seisukohast. Ja seda kõigepealt vastava riigivalitsemise ja riigikaitse struktuuri ülesehitamisega, mis võimaldaksid sõjast tekkivate õhujõudude korraldada võitlust jätkata, vaid võitlust alata.

Manöövrite korraldamisest.

Manöövritel sageli võib kuulda märkusi nii pealtvaatajatelt kui teotsejatelt: „Nii viisi lahingud arenevad vaid manöövritel“ või „sõjas pole midagi sarnast“ j. t. Selliste märkustega tahetakse ütelda, et sündmustik manöövritel ka oma väliselt vormilt ei sarnane sõjalistele sündmustele.

Kuid manöövrid on täiuslikumaid õppeviise sõjalise tegevuse alal rahuajal.

Manöövrite eesmärgiks peale muu on:

— anda juhtidele praktilisi kogemusi vägede juhtimise alal;

— anda võimalikult tõetruu kujutus võimalikkudest sõjalistest sündmustest, eeskätt ajateenijatele ja kaadri sellele osale, kes pole võtnud osa sõjast.

Kui aga manöövritel kordub sageli nähted, mis ei sarnane kaugeltki sõjalistele sündmustele, siis manöövritega võidakse anda nooremale generatsioonile hoopis ekslik ettekujutus teotsemise võimalustest lahingus.

1. Silmapaistvamaid korduvaid puudusi.

Puudustena, mis pealtvaatajatele manöövritel eriti silma paistavad, esinevad harilikult järgmised asjaolud:

a) Luuret kas ei toimetata üldse või seda tehakse puudulikult.

Oleks loomulik, et näit. pataljon, kes liigub rünnaku- või lähenemiskorras, hargneb lahingukorda ettesaadetud luurelt saadud andmete põhjal. Samuti oleks loomulik, et luurega selgitatakse enne kallaletungi algust kus, missugused (vähemalt relvaliikide mõttes) ja missuguses seisukorras on vastase osad jne.

Tegelikult manöövritel näeme peagu alati säärast pilti, et pealetungiva poole juht võtab otsuse ja asub kallaletungi läbiviimisele, enne kui on saadud luureandmed. Niisugused otsused võetakse n.ö. „salaluure“ (manöövri tegevuse suhtes) korras vastase kohta saadud andmete põhjal. Arusaadav on, et luure puudulikkuse tõttu võetud otsus sisult jätab soovida.

b) Kallaletung kujuneb harilikult üldiseks edasitormamiseks (olguigi hüpetena), hoolimata sellest, et ees on vastase tuli.

On üldiselt tunnustatud tõsiasia, et kaasaja relvad omavad hävitava tulejõu. Liikumine tule, eriti aga jalaväetule piirkonnas on võimalik vaid siis, kui vastase tuli surutakse maha. Sellest järgnevalt jalaväe kallaletung eriti lahtisel maastikul peab olema toetatud jalaväe enda, suurtükiväe jne. tulega. Niisugustes tingimustes kallaletung nõuab hoolikat ettevalmistust jalaväe tulebaasi, vaatluse ja sidevõrgu loomise näol. See ettevalmistus olenevalt olukorrast võib nõuda lühemat või pikemat aega. Igal juhul ettevalmistused kallaletungiks kaitsele asunud vastasele jalaväepataljonis nõuavad vähemalt paar tundi. Kallaletung ise ei saa areneda kaugeltki hoogsalt, sest kallaletungi kestel avastatud (seni vaikinud) vastase tulepesi on vaja neutraliseerida. Jõudnud vastase positsiooni, tuleb pidada võitlust iga üksiku eseme ja vastase tulepesa vallutamiseks.

Tegelikult manöövritel näeme sageli, et jalaväe osa (näit. pataljon), kes liikus lähenemiskorras, mõnekümne minuti jooksul on hargnenud lahingukorda, on suutnud juba luua tulebaasi (selles mõttes, et rkd on paigutatud positsioonidele) ja niipea kui patareii vaatluspunkt on kohal ja side patareiga loodud, algab kallaletung. Kallaletung ise areneb edasitungi mõttes suure eduga. Näiteks ühel hiljutisel ma-

nöövriil laskurikompanid läbistasid kallaletungil umbes 700 m laia lageda ala ja vallutasid vastase positsiooni umbes 20 minuti jooksul, s.o. liikumise kiirus kallaletungil ja võitlustes positsiooni sisemuses oli sarnane jalaväe liikumisele lähenemiskorras.

d) Kaitsekord kujuneb kaitseks ühel joonel, kusjuures flankeerivalt tulistavaid relvi kasutatakse vähe.

On üldiselt tunnustatud, et kaasaja kaitsetugevus oleneb:

- positsiooni sügavusest;
- flankeerivalt tulistavate rindelt varjatud (kaetud) automaattulirelvade tegevusest.

Moondamine, kaitse soomusmasinate vastu jne. on endastmõistetavalt alati vajalikud.

Samuti on üldtunnustatud, et ootamatult tule avanud ja flankeerivalt tulistavad automaatreldvad on kõige hävitavama mõjuga kallaletungija suhtes.

Manöövritel näeme aga sageli, et:

- kaitsja asetab oma jõud ja abinõud ühele joonele — vastupanupositsiooni eelservale;
- automaatreldvad peagu kõik avavad tule suurtelt kaugustelt;
- flankeerivalt tulistavaid relvi on vähe. Jääb mulje, nagu kaitsja tahab näidata, et tema jõud polegi nii väikesed.

e. Ebaloomulikumaid momente manöövritel on kahtlemata see, kui kallaletungija läheb rünnakule ja samal ajal kaitsja algab joostes taandumist. Siis tekib sageli pilt, kus ründajad n. ü. „arendavad edu ja jälitavad“ joostes taandujate kannul 30—40 meetri kaugusel.

Pragusaja kaitsekord üksuste paigunemise mõttes ei kujuta mingit pidevat joont. Kaitsja jõud on hajutatud üksikute saarekestena vastupanupositsiooni eelserval ja sügavuses. Neid saarekesi rünnatakse järk-järgult. Järelikult manöövrisõja tingimustes näit. pataljoni üheaegne rünnak võib tulla ette vaid harukordselt.

Harilikult kompanid, aga võib-olla ka rühmad, üksikult ründavad vastase vastupanupesi, milliste ette nad olid jõudnud. Naabrid samal ajal toetavad ja kaitsevad ründajaid, surudes maha vastase tuled sügavusest ja tiibadelt.

Et murda läbi vastase positsioonist või et visata vastane positsioonist välja, selleks peab jätkama selliseid rünnakuid ja kallaletunge kogu vastupanupositsiooni sügavuses.

Iga rünnaku tagajärjeks võib olla (kui vastane pole taandunud enne rünnaku algust):

- kas ründaja lüüakse tagasi või
- ründaja käsitsivõitlustes hävitab või vangistab vastase.

Manöövril rünnaku pilt kujuneb sageli järgmiselt:

- kogu pataljon läheb üheaegselt rünnakule 300—400 meetri kauguselt (seesuguse rünnaku ajal jalaväe tulebaas normaalselt ei saa enam kaitsta ega toetada ründajaid),
- kui ründajad on jõudnud mõnekümne meetri kaugusele kaitsjate ette, siis, viimased alustavad joostes taandumist,
- seesuguse rünnakuga ja jooksmisega ühe hoobiga läbistatakse kogu vastupanupositsioon.

Seesugune pilt sõjas võib korduda ainult siis, kui on tegemist (kaitsjal poolel) demoraliseeritud vastasega. Kõik niisugused nähted põhjustavadki ülalpool toodud väite, et manöövritegevus ei vasta tegelikule sõjalisele tegevusele.

2. Puuduste põhjused.

Kerkib küsimus, millest on tingitud selliste nähete kordumine? See küsimus väärrib vaatlumist seda enam, et sageli teotsevate poolte juhid ise otsekohe ütlevad, et neilt algatatud ja juhitud tegevus ei vasta tegeliku lahingu nõuetele ja et lahingus nad oleksid teotsenud teisiti.

Peamiste põhjustena selliste nähtuste tekkimisel võivad olla alljärgnevad asjaolud.

a) Manöövri kava on üle koormatud liiga suure lahingufaaside arvuga piiratud aja jooksul.

Näiteks hiljuti ühel kaitseringkonna manövril üks teotsevatest pooltest (kõvendatud jalaväepataljon) 36—38 tunni jooksul (pubke- ja söögiajad kaasa arvatud) pidi:

- sooritama umbes 14 km pikkuse rünnaku manöövri piirkonda jõudmiseks;
- teostama luuret ja lähenemist ühes vastase celosade tagasisurumisega;
- teostama kallaletungi vastasele, kes oli suutnud juba asuda kaitsele;
- arendama edu ja jälitama vastast umbes 5—6 km sügavuselt ja asuma seal kaitsele;
- öise kallaletungiga viskama vastase veel 2—3 km tagasi;
- hommikul kaitsma kättevõidetud joont;

— taanduma järgmisele positsioonile, mis asus 5—6 km tagapool, ja asuma seal kaitsele;

— sooritama rünnaku koju — 18 km.

Kokku pataljon käis läbi ümmarguselt 50 km ja mängis läbi 6 lahingufaasi kahe päeva ja ühe öö jooksul.

Kahtlemata selline suur lahingufaaside arv aitab mitmekesistada õppust ja on heaks treeninguks füüsilise vastupidavuse arendamisel, kuid see võib sundida teotsevate poolte juhte üleliigselt kiirustama. Selle tagajärjel mõned lahingufaasid mängitakse läbi pealiskaudselt ning manöövritegevuses võib tulla ette nähteid, mis ei sarnane tegevusele sõjas.

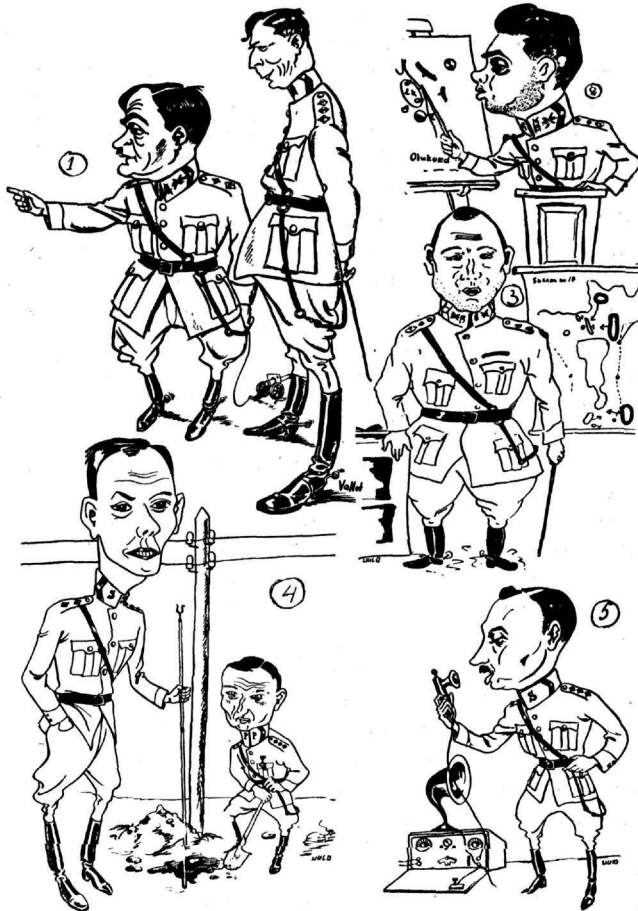
b) Poolte juhtide tegevus on piiratud ajas ja ruumis osavõtjate vägede mitmesuguste majanduslikkude küsimustega.

Ette kindlaksmääratud toidu väljaandmise ajad ja kohad, samuti määratud öökorteid, manöövritegevuse vaheajad ja lõpp j.p.t. need kõik võivad mõjutada poolte juhte selliselt, et kavatsetav tegevus ei saa kujuneda niisuguseks, nagu ta oleks olnud sõjas.

Võtame näiteks, et üks pooltest peab algama kallaletungi vastasele, kes on asunud juba kaitsele M rajoonis.

Kallaletung rindelt kujunenud olukorras, ütlemine, nõuab 2—3-tunnist ettevalmistust tulebaasi loomise, vägede kallaletungi lähtealusele toomise, suurtükiväetulede ettevalmistuse, eellaskmiste ja suurtükiväelise ettevalmistuse näol. Kallaletung samale M rajoonile haaramisega tiivalt nõuab samuti 2—3 tundi või pikemat aega. Samal ajal aga kallaletungija poole juht teab, et meeskondadele on määratud söögi väljandmine 3—4 tunni pärast K külas, mis on M-st 5—6 km kaugel. Niisugustes tingimustes võib juhtuda, et antud poole juht algab kallaletungi rindelt ja puuduliku ettevalmistusega. Arusaadavalt, ka kallaletung võib kujuneda tegelikule lahingule vähesarnaseks.

d) Poolte kõrgematel juhatustastmetel kulutatakse palju aega küsimuste otsustamisele. Seetõttu kujuneb sageli selline nähe, et kompaniülemale jääb olukorra hinnanguks, otsuse võtmiseks ja kompani tegevusse rakendamiseks niivõrd vähe aega, et ta peab alustama kompanile määratud tegevust otsekohe. Näiteks kompül saab patülitl ülesande alata kallaletungi vastasele, kes asub kaitsele umbes 700 m kaugusel; kallaletung alustada poole tunni pärast. Kuid kõneall olev kompani asub kallaletungi lähtealusele veel paarisaja meetri

Vasakul: Juht! „Endine“ diplomaat, praegu sõkul. Läbi ja läbi sõjamees. Lahinguid lööb sõnaga või relvaga — nii nagu olukord nõuab.
 Paremalt: Kaastöölised! 1) Nad õpetavad kuidas vastast eemalt võib „kahvlisse“ võtta, ilma et ise satuks hätta. — 2) „Taktika on nagu maalikunst — võta paras värv ja pane parajasse paika.“ — 3) Ta „Vabadussõda“ küll hästi teab, kuid „Maailmasõda“ oma erialaks peab. — 4) Eriteadlaste koostöö. Side olgu dubleeritud, kuigi kokku klapitud. — 5) Tüüp „D“.

kaugusel metsas, kuhu ta tuli lähenemiskorras.

Kompül peab:

- muretsema andmeid vastase üle eelolevatelt luureosadelt;
- uurima maastikku;
- andma ülesandeid rühmadele;
- tooma kompani kallaletungi lähtealusele;
- leppima kokku toetavate rk. ja suurükiväe üksustega tuletoetuse suhtes jne.

Need kõik on toimingud, milliseid ei saa täita poole tunni jooksul.

Et alustada määratud tunniajal kallaletungi, kompül teeb lihtsamalt:

- toob komponi kalletungi lähtealusele;
- annab käsu kallaletungiks antud suunas ja
- alustab kallaletungi.

Et tuletoetus sellel kallaletungil tõenäoliselt jääb puudulikuks, samuti et varjumise tingimused ja palju teisi küsimusi ei ole lahendatud nii, nagu see oluks soovitatav, siis kompül ei saa midagi parata, sest aeg ei luba teisiti.

e) Vahekohus ei pane küllalt rõhku sellele, et suruda poolte tegevus lahingu realiteedi raamidesse.

Vahekohtunik on manöövri juhatuse asemikuks kohapeal. Tema tegevuse eesmärgiks on hoolitseda, et manöövri sündmustik omaks tegelikule lahingule võimalikult lähedasema ilme. Seetõttu vahekohtuaparaat omab erilise tähtsuse manöövritel ning selle koosseisu määratakse ka harilikult sõjalises mõttes kogenud ohvitseri.

Raskemaid küsimusi vahekohtunikkudele on otsustada:

- kummale poolele anda edu;
- kuidas materjaliseerida seda otsust.

Küsimuse, kummale poolele anda edu, otsustamisel võetakse aluseks sageli ükssteise vastu teotsevate jõudude arvuline vahekord. Näiteks, kui ühel poolel asub kaitsel üks kompani ja teisel poolel tungib peale kaks kompanit, siis sageli loetakse edu küsimus juba a priori otsustatuks selle poole kasuks, kus teotsevad kaks kompanit.

Sellise hinnangu tagajärjel võib näha manöövritel pilte, mis antud olukorras ei paista olevat õigustatud ega põhjendatud. Näiteks, kaitsja, kes asub maastikutingimuste mõttes soodsal positsioonil, kallaletungija lähenedes, pealtvaatajatele täiesti ootamata alustab taandumist. Järelekuulamisel selgub, et taandumine on alustatud vahekohtuniku korraldusel ja et viimane on andnud taandumise korralduse sel lihtsal põhjusel, et kallaletungija on arvuliselt ülekaalus.

Maailmasõja ja Vabadussõja kogemustest teame mitte vähe juhtumeid, kus üksikud kompanid (ja ka üksikud automaatrelevad) panid seisma pataljonile ja rügemendile vastavate jõudude pealetungi.

Tänapäeva jalaväe relvad on aga veelgi tugevamad kui tol ajal, automaatrelevade arvu suurenemise, mitmesuguste erirelvade juurdeandmise ja relvade kasutamise oskuse tõusu tõttu. Peagu kõikides sõjavägedes võetakse kui tõsiasja, et kaitselisele asunud jalaväe väljaviskamiseks positsioonilt kallaletungija jalavägi, juhul kui manööver haaramise või piiramise näol pole võimalik, vabab teiste relvaliikide, eeskätt suurtükiväe ja soomusmasinate kaasabi.

On selge, et seesuguste küsimuste hindamisel ja otsustamisel peale arvulise vahekorra tuleb selgitada ja hinnata, missugused abinõud ja kuidas on rakendatud tegevusse antud olukorras.

See aga nõuab, et vahekohtunik:

- omaks pidevalt üksikasjalise ülevaate poole tegevusest antud rajoonis;
- suudaks hinnata nende tegevuste efekti antud olukorringimustes.

Vahekohtunikkudel on kahtlemata raskusi otsuse võtmisel ühe või teise poole tegevuse suhtes ja võetud otsuse elluviimisel küll ülalpool juba näidatud aja napusel kui ka seetõttu, et ei taheta üksust välja jätta manöövrivegevusest.

Iseloomulikumate juhtudena võib märkida järgmised:

a) Kallaletungija kompani on jõudnud lagedale väljale 400—500 m kaugusel kaitsja ette. Kallaletungija tulebaas on 500—600 m kaugel. Vahekohtunik peatab kompani, sest viimane on sattunud kaitsja mõjuva tule alla. Kuid samas vahekohtunik seab endale küsimuse, kui kauaks? Muidugi vahekohtunikel ei pruugiks eriti muretseda selle eest, sest edasipääsemise küsimus peab huvitama eeskätt seismapanud kompanit ja temast kõrgemaid ülemaid. Vahekohtunik on esialgu täitnud oma ülesande, kui ta

- pani seisma kõneall oleva kompani;
- näitas kompülile, missuguste vastase tulede tõttu kompani pandi seisma.

Loomulik tee oleks, et kompül:

- kas pöördub kompani kasuks töötava patarei poole tuletoetuse saamiseks või
- teatab olukorrast patülile, kes juba otsustab edaspidise tegevuse viisi ja teeb tarvilised korraldused.

Kuid säärane tegevus, olgugi väga lähedane lahingu olukorrale, on manöövritel väga ebameeldiv, sest ta nõuab aega ja seda rohkemal määral, mida pealiskaudsemalt kallaletung oli ette valmistatud. Vahekohtunikul võivad tekkida kartused, et selliste peatuste tõttu:

- manöövrite üldkava võib olla paisatud segi;
- meeskondadel võib-olla tuleb lamada lagedal väljal pikemat aega.

Niisuguste raskuste puhul sagedasti võib näha, et vahekohtunikud, konstateerides, et antud üksuste edasitung tegelikult olukorras vaevalt oleks mõeldav, lasevad jätkata kallaletungit, s.o. teadlikult lasevad areneda sündmusi, mis nende eneste arusaamise järgi ei vasta tegelikule olukorrale.

b) Kallaletungija läheb rünnakule ja kaitsja paneb vastu lõpuni. Mitmesugustel kaalutlustel vahekohtunik otsustab, et rünnak õnnestus. Tekib küsimus, mis teha kaitsjatega.

Paistab, et selles küsimuses seisukohad pole kaugeltki selged. Loomulik oleks, et kaitsjad peaksid jääma kohale, nagu nad oleksid jäänud teglikus olukorras, kas langenutena või vangidena.

Kuid kui kauaks neid sedaviisi vastase poolele jätta?

Jätta nii kauaks, kuni kogu vastupanupositsioon on vallutatud — tähendab jätta antud väeüksus mitmeks tunniks välja manöövri tegevusest.

Kohe pärast antud punkti vallutamist kuulutada lühemaks ajaks vaheaeg selleks, et võimaldada „vangide“ omade juurde tagasiviimist, tähendab katkestada kallale-

Sõjakooli kaader 03. 04. 37.

tungija tegevus pärast vastupanupositsiooni sissemurdmist. Siis aga peaks jätkuma just energiline ja kiire tegevus.

Neil mõlemal toodud tegevusviisil on puudusi, kuid need mõlemad on siiski kohasemad kasutamiseks kui see, mida kasutatakse harilikult, s.o. „taandumine ja jäilitamine“, joostes 30—40 meetri kaugusel üksteisest.

3. Näidatud puuduste kõrvaldamise võimalusi.

Nagu nähtub ülaltoodud puuduste ja nende põhjuste iseloomustusest, puuduste kõrvaldamiseks on vaja

- manöövri kava koostada nõnda, et ettemääratud aja ja ruumi piirid võimaldaksid läbi viia ettenähtud tegevused eeskätt aja mõttes normaalses tingimustes,
- panna suurem rõhk vahekohtuaparaadi ettevalmistusele antud manöövriks.

Manööver, nagu igasugune muu õppetöö, peab toimuma kindla kava kohaselt. Tema nõuab teatavaid ettevalmistusi kohapeal, eeskätt ruumide muretsemise, juhatuse ja vahekohtu sidevõrgu loomise jnc. näol.

Kuid nii üldkava kui ka ettevalmistused ja mitmesugused majanduslikud korraldused ei tohi mõjutada manöövri käiku

selliselt, et lahinguline tegevus moonutatakse.

Harilikult arvatakse, et manöövrikava koostamisel tegevuse raskus seisab vaid mitmesuguste majanduslikkude ja materjalsete küsimuste otstarbekohases lahenduses. Manöövri tegevuse ideeline külg jääb nagu teisele plaanile ning see väljendub vaid taktikaliste alg- ja täiendavate olukordade andmises pooltele teotsemiseks.

Sisult aga ka see osa manöövri ettevalmistustöödest nõuab suurt tähelepanu ja üksikasjalist kaalutlemist. Manöövri juhatuse ei pea kaalutlema sündmuste käiku mitte üksi nii, nagu see järgneks juhatuse poolt võetud otsustes, vaid ta peab kaalutlema ja nägema ette ka teisi võimalikke lahendusi poolte juhtidelt. Alles lähtudes seesugustest kaalutlustest määratakse majanduslikkude korralduste põhijooned ja üksikute tegevuste ajapiirid.

Raskemaks tööks manöövri ettevalmistamisel on kahtlemata vahekohtuaparaadi ettevalmistamine. Nagu ülalpool juba märgitud, vahekohtunik peab omama

- ülevaate sellest, mis sünnib antud rajoonis;
- selge ettekujutuse sellest, missugust efekti poolte tegevus võib anda antud olukorras.

Ülevaate saamine sellest, mis sünnib antud rajoonis, on mõeldav teostada abiliste ja sidevahendite abil.

Et suuta luua ettekujutus sellest, missugust efekti ühe või teise poole tegevus antud maastikul ja antud olukorras võib anda, selleks vahekohtunik peab:

- tundma maastikku põhjalikult;
- omama juba enne manöövrit ülevaate tegevuse võimalustest ja nende võimalikkudest tagajärgedest antud maastikul.

Küsimuse lahendamiseks on õieti kaks teed:

- poolte juhid vahekohtunikkude juuresolekul maastikul võtavad otsused tegevuseks juba enne manöövrit ja nende otsuste kohaselt vahekohtunikud uurivad võimalikke sündmusi; nende otsuste kohaselt areneksid ka sündmused manöövritel;
- vahekohtunikud koos manöövrijuhatausega uurivad maastikul poolte võimalikku tegevust.

Esimene viis, manöövri ettevalmistamine koos poolte juhtidega, manöövri juhatause ja vahekohtu tegevuse seisukohalt lähtudes, on lihtsam ja kergem. Kuid sellel viisil on suureks puuduseks see asjaolu, et see osa juhtidest, kes kohapeal neid taktikalisi olukordi juba lahendanud, manöövrite ajal, kus need lahendused uuesti korduvad, ei tunne erilist huvi enam sündmustiku vastu. Veel rohkem, nad harilikult teavad või aimavad juba vastaspoole tegevust ning seetõttu kõrvalekaldumised lahingureaaliteedist on võimalikud.

Teine viis — manöövri sündmustiku uurimine maastikul ainult juhatause ja vahekohtunikkude poolt on kahtlemata raskem ja nõuab rohkem aega, kuid ta jätab kõik poolte juhid seisukorda, nagu nad oleksid tegelikult sõjakorral.

Esimese viisi kasutamise juures peab arvestama alati, et see manööver ei saa anda õiget ettekujutust ajaelemendist, sest otsused on juba ette võetud, käsud redigeeritud jne.

Olenevalt sellest, missuguseid eesmärke taotletakse manöövriga, mõlemad ettevalmistuse viisid on kasutatavad. Kõige halvem lahendus on muidugi see, kui vahekohtunikud üldse enne manöövrit maastikul ei uurinud poolte võimalikku tegevust.

Samal ajal, kui uuritakse maastikul poolte tegevuse võimalusi, määratakse ka kindlaks, kuidas jätkata teotsemist siis, kui poolte juhtidelt algatatud ja vahekohtunike otsuse põhjal manöövri sündmustik näib kalduvat hoopis kõrvale manöövri üldkavas ettenähtud tegevusest.

4. Manöövritegevuse iseloomust.

Võib kerkida küsimus, kas neis tingimustes, kus sündmustik areneb n. ü. vabalt, poolte juhtide ja vahekohtunikkude otsuste kohaselt, manöövrite sündmustik ei kaldu täielikult kõrvale üldkavast ja kas manöövri juhtimine ei muutu liiga raskeks ning kavakindla õppetöö asemel kujuneb mingisugune improvisatsioon.

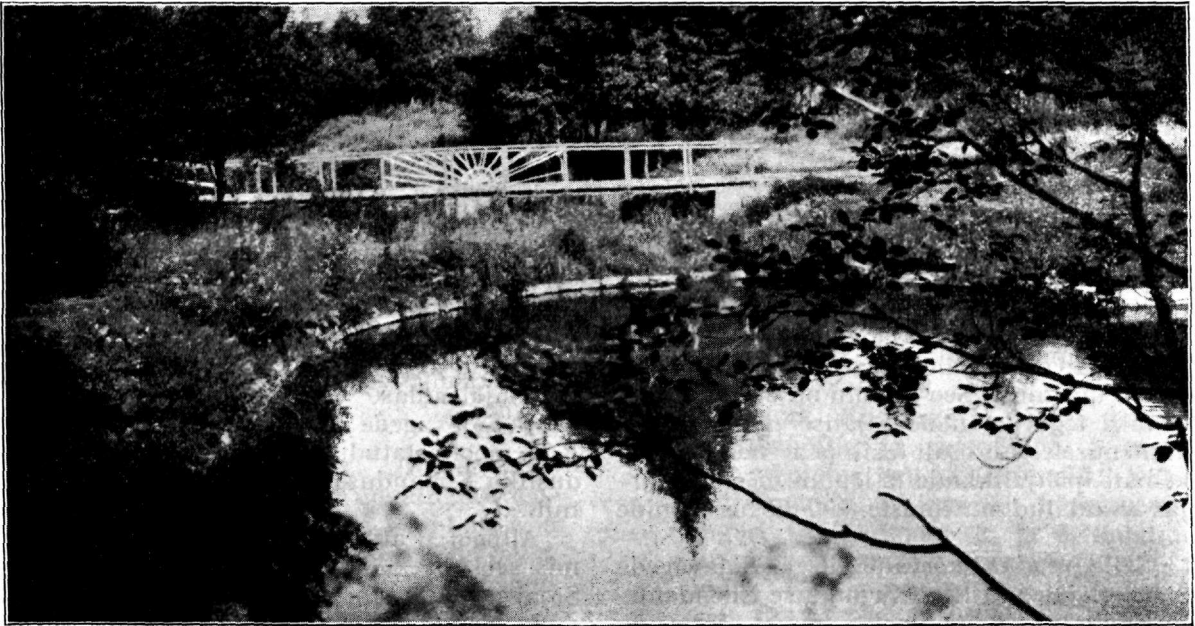
Võtame näiteks, et ühele vastaspoolele on ette nähtud teostada kallaletung ja edu arendamine. Vahekohtu otsusel kallaletung pandi seisma. Kallaletungiva poole juhid peavad algatama mingit uut aktsiooni edasipääsemiseks. Võib aga juhtuda nii, et ka need uued tegevused tunnistatakse vahekohtu poolt mitte küllaldaseks vastase positsioonilt väljaviskamiseks. Seega kallaletung on üldiselt nurjunud.

Sõjaliselt seisukohalt siin pole midagi isearalikkude, sest kui paljudel kordadel tegelikudes lahingutes kallaletung on nurjunud ning kallaletungivad väed on lamunud vastase positsioonide ees (harilikult kuni pimeduse tulekuni).

Manöövritel muidugi pole mõeldav, et meeskonnad jäetakse tegevusetu seisma pikemaks ajaks. Seisukorrast väljapääsutee leidmist võib kergendada vaid vahekohtunikkude põhjalik ettevalmistus antud manöövri suhtes. Olles juba varem kaalutlenud poolte tegevusvõimalusi antud rajoonis, nad suudavad kiiresti orienteeruda ja võtta otsuseid küsimuses, millisena võiks kujuneda olukord pooltelt võetud otsuste kohaselt. Samal ajal manöövrijuhatus, olles informeeritud võimalikkudest sündmustest, suudab anda täiendavaid ülesandeid, andmeid olukorra muutustest teotsevate väeosade tiibadel jne., et suunata vastaspoole tegevus uuesti soovitud rajale.

Kahtlemata säärase tegevuse iseloom nõuab manöövri juhatuselt erilist aktiivsust manöövri läbiviimise ajal. Siin ei ole kaugeltki küllalt sellest, et antakse pooltele vaid algolukorrad. Manöövri juhatus peab jälgima kõiki poolte samme, et õigeaegselt näha ette sündmuste arenemise võimalust ja täiendavate juhendite andmise vajalikkust. Igal juhul kartus, et manöövritegevus n. ü. vabalt arenedes võib kalduda kõrvale ettenähtud kavast, ei ole põhjendatud, sest manöövri juhatusel on alati võimalusi suruda poolte tegevus ettenähtud raamidesse. Rohkem tähelepanu väärrib teine küsimus: nimelt, et meeskonnad ei jääks tegevusetu seisukorda pikemaks ajaks neil juhtudel, kui vahekohtu otsusel ühe vastase poole tegevusele ei anta edu.

*

Sõjakooli õpilastelt kodukaunistamise eesmärgil ehitatud kalatiik.

Manöövrid on tähtsamaid ja täiuslikumaid õppeviise sõjalise tegevuse alal rahualal. Nende teostamine on kulukas ja nõuab palju vaeva. Säärastes eellingimustes see täiendav töö ja kulu, mida nõuab manöövrite täieliku ettevalmistamine, eriti aga vahekohtuaparaadi ettevalmistamine, ei tohiks olla koormavad. Sellega aga kahtlemata lõstame manöövri õpiste väärtust. Kuid manöövrid sisaldagu ka rohkem kasvatuslikke momente.

Meie oma rahuaegses õppetöös püüame süvendada meeskondade usku oma relva võimesse. Meie nõuame kõhklematut vastupanu kuni viimseni. Kuid manöövritel käseme kaitsjal alata taandumist, siis kui see pole põhjendatud ei taktikalise ega ka operatiivse olukorraga. Seega töötame vastupidiselt meilt endilt püstitatud põhimõtetele.

Me loeme ja kirjutame, et tulevikusõda sisaldab kõigepealt ootamatusi. Me kinni-

tame, et juhtkond peab olema ette valmistatud selliselt, et ta suudaks kiiresti orienteeruda uutes olukorringimustes. Kui manöövritel pooled teotsevad ikka ja alati juba kavas ettekirjutatud tegevuste kohaselt

- täna — lähenemine, kallafetung, vastase positsiooni vallutamine, edu arendamine jne. ning sellele vastavalt saadame juba vastavatesse punktidesse majanduslikud voorid,
- homme — kaitse ja taandumine ja sellele vastavalt võib-olla juba hommikul pakime kuulipildujad regedele, et hiljem taandumine oleks hõlpsam ja kergem teostada,

siis seesugused manöövrid vaevalt aitavad arendada leidlikkust ja kiiret mõtlemisviisi ning vaevalt annavad meeskonnale ja juhtidele neid õpiseid, mis nad tegelikult peavad andma.

K. L.

„SÕJATEADLANE“

ilmumas.

Major A. Luts.

Meie sõjaväes on ainukeseks sõjaasjanduseajakirjaks „Sõdur“. Kuid „Sõdur“ oma senise toimetamisviisi ja rahaliste võimaluste juures ei ole suuteline avaldama suuremaid ja põhjapanevamaid sõjateaduslikke kirjutisi ja uurimusi. See asjaolu on olnud pidurdavaks teguriks meie sõjalise mõtlemisviisi arenemisele, mis osalt tekib ja areneb vaid pikemate, põhjalikkude ja lõpuni mõeldud kirjas avaldatud uurimuste ja diskussioonide najal.

Selle puuduse kõrvaldamiseks Sõjavägede Staap Sõjateadusliku Kirjanduse Edendamise Kapitali toetusel algab lähemal ajal sõjateaduslike kirjatööde kogude väljaandmist „Sõjateadlase“ nimetuse all. Küsimust on Sõjavägede Staabilt korduvalt kaalutud, kuid lahendamiseni seni pole saadud. Peamiseks takistuseks oli siin vastavate ainelistel võimalustel puudus. Selge on see, et meie sõjakirjanduse väikese levimise juures „Sõjateadlane“ end ainult tellimishadega ei tasu. Teisest küljest ei saa ka tellimishinda tõsta kõrgele, sest riigikaitse huvides on, et nimetatud teos leviks laiemalt ning järelikult oleks hinnalt kättesaadav laiemale sõjaväelaste perele ja ka teistele asjast huvitatuile.

Kuid ka siin leidis lahendus. Neil päevil Sõjavägede Ülemjuhataja kinnitas Sõjateadusliku Kirjanduse Edendamise Kapitali juhendi (Kv. Ülemjuh. ksk. nr. 56 — 1937), missuguses muuseas on ka ette nähtud Sõjavägede Staabilt väljaantava „Sõjateadlase“ toetamine.

Nagu näitas 1936. a. ülesõjaväeliselt korraldatud „Sõjateadlase“ eeltellimine, tuntakse Sõjavägede Staabi ürituse vastu meie sõjaväes küllalt suurt huvi. Sellest väljudes on loota, et „Sõjateadlase“ tellimishind kujuneb jõukohaseks ka meie nooremale juhtkonnale.

Kuna „Sõjateadlase“ sisuline väärtus oleme väga suurel määral kirjutuste materjalist tasuvusest — honorarist, siis sel alal tahetakse maksta väärikat tasu avaldatud tööde eest.

„Sõjateadlane“ ilmub mitteperioodilise sõjateaduslike kirjatööde koguna kuni

kolm annet aastas. Anded kannavad üldist järjekorra numbrit ja väljaandmise aasta arvu. „Sõjateadlase“ tegelik väljaandmine, kirjastamine ja levitamine teostub „Sõduri“ toimetuse kaudu.

„Sõjateadlase“ sisulise külje eest kannab hoolt Sõjavägede Staabi juhtivatest jõududest moodustatud toimkond ja ka Sõjateadusliku Kirjanduse Edendamise Kapitali komitee.

Allpool peatun mõne küsimuse juures, mis seoses „Sõjateadlase“ väljaandmisega Sõjavägede Staabi ülemalt on maksuma pandud. „Sõjateadlase“ tellimisi võtab vastu „Sõduri“ toimetuse, kus tellimiste vastuvõtmine avatakse lähemal ajal. Tellimisi minimaalselt tuleb teostada kolmele üksteisele järgnevale andele.

„Sõjateadlases“ avaldamiseks saadetavaid käsikirju võtab vastu „Sõduri“ toimetuse. Käsikiri masinaltrükitud poolepögnalistel lehtedel 30—35 rida leheküljel tuleb esitada neljas eksemplaris, skeemid ja joonised ühes eksemplaris. Skeemid ja joonised peavad vastama klišeerimisnõuetele.

„Sõjateadlases“ mitteavaldatud käsikirju võivad nende autorid tagasi saada „Sõduri“ toimetusest ühe kuu kestel pärast järjekordse „Sõjateadlase“ ilmumist. Vajaduse korral saadetakse käsikiri autorile tagasi vastavaks ümbertöötamiseks.

„Sõjateadlasesse“ paigutatavad tööd valib välja ja hindab vastav toimkond. Selle toimkonna tegevuse juhiks on ette nähtud Sõjavägede Staabi ülema I abi. Sama toimkonna ülesannetesse kuulub veel „Sõjateadlase“ sisukorra ja honorarilehe koostamine, „Sõjateadlases“ avaldamiseks vajaliku materjali muretsemine ning „Sõjateadlase“ eelarve ja vajaliku toetuse kindlaksmääramine.

„Sõjateadlase“ ellukutsumisega oleme oma sõjateadusliku kirjanduse arendamises ja levitamises teinud edusammu. Meie sõjaväelased on üles näidanud „Sõjateadlase“ vastu suurt huvi nii ettetellimiste rohkusega kui ka isikliku kaastööga, missugust on juba saabunud ilmuvale teosele.

Loodame, et see huvi ei vaibu.

Taktika alalt.

Taktikaline ülesanne nr. 2.*)

Lahendus.

I.

III/18. ülema korraldused.

Pataljoni ülem oma K. P-s, kus asuvad kõik allüksuste ülemad koos, annab kell 1223 oma otsuse elluviimiseks järgmised suulised korraldused:

— Kõikidele alljuhtidele: „III/18. paremat tiiba ja tagalat ähvardab vaenlase jalaväe pealetung Tailova ja ratsaväe pealetung Küllatova, Kooruski suunast. — Meie brig. luuregrupp Tailovas ja III/18. rattrühm Kooruskis avaldavad vaenlasele taandudes järk-järgulist vastupanu.

III/18. loobub kallaletungist ja asub nimetatud suundades vaenlase pealetungi tõkestamisele.“

— „Kompül 9! määrän teid Küllatova, Võmmoski suuna sulgemise üldjuhiks, käsutuses oma komp. 2 rühma + rk-rühm + tt-kahur + rajagu + Kooruskist taanduv rattrühm. — Vaenlane tõkestada... joonel (märgib kompül 9. kaardile pliitsiga — vt. skeem). Ülejäänud rühmil saatke kiiresti siia, kompül 8. käsutusse. Tailova, Säätsova suunda sulgevad osad Teiega rk tulesidemes kõrg.-lt, mis 1 km 42,4 läänes. Teie K. P. — künkal, mis 1 km Võmmoskist lõunas. Minu K. P. — teerist (kõrg. 42,4-st 900 m loodes). Ülesanne täita suurima kiirusega.“

— „Kompül 8! Tõmmake kompani kallaletungi lähtealuselt tagasi, jätke lähtealusele I I-jagu ja ülejäänutega + III/9. + miinip.-rühm tõkestage vaenlase pealetung joonel — praegune 8. komp. parem tiib, kõrg. 42,4, ja sellest 1 km läänes, nimeta kõrg. Viimane kõrg. organiseerige toetuspunktina esimeses järjekorras. — Teid toetab kh-patr. ja 2½ rk-rühma tuli, näitab maastikul rk-kompül. Minu K. P. — teada, Teie K. P. — kõrg. 42,4-st 400 m loodes. 8 min. pärast tulete kaasa pos. laurele.“

Märge: ajavõitmiseks kompül 8. teeb korraldused: 1) Abile — komp. tagasitõmbamiseks ja uuele pos. suunamiseks, 2) ilmunud III/9. rühmilile toetuspunkti kiireks sissevõtuks.

— „Adjutant! Koostage ja saatke teade rattrühmilile ja rajaoölile, et nad alluvad alates kell 1230 kompül 9-le.“

— „Rk-kompül! 7. kompüli käsutusest tagasi ½ rk-rühm. 8. ja 9. komp. ülesande kuulsite. Korraldage rühmade viimine uuele pos-le. Olge kell 1235 kõrg. 42,4.“

— „Patarei sideohvitser! teatage patrülile: 1) meie rattrühm tõkestab vaenlase ratsaväe pealetungi Kooruski ülekäikudel. Toetada tulega; 2) valmistada tuleandmiseks Tailovast põhjas oleva metsa põhjarservale. Väljakutse — punased raketid üksiku talu rajoonist, mis 1,2 km 42,4 edelas. — Ülesanded tõkketuledeks kõrg. 42,4 rajoonis — järgnevad. 6 min. pärast tulete minuga positsioonilurele.“

Märge: On selge, et patr. viib oma vaatluse kõrg.-le, mis 42,4-st 1 km läänes.

— Brig. luuregrupi ohvitserile (suuliselt): „III/18. asub kaitsele... joonel. Rüg. kohta puuduvad andmed. — Brig. luuregrupi viimaseks vastupanu jooneks Veretina'st itta suunduva tee üldjoon. Vaenlase ilmudes ja koondudes Tailova metsa põhjarservaie, lasta... talu rajoonist rida punaseid rakette, suurt.-tule väljakutseks. L-grupi taandumisel antud joonelt — rida rohelisi rakette, ja läbistada kiiresti III/18. positsioon: Tailova grupil — idapoolt kõrg. 42,4 ja Pavlova grupil — Võmmoski tee suunas. III/18. pos. läbistamisel I-grupülil ilmuda minu K. P.“

Märge: Korralduses näidatud lüngad (punktir) patül märgib lihtsuse mõttes I-grupi ohv. kaardile. Märge on maksev ka teiste siintoodud korralduste kohta.

*) Vt. „Sõdur nr. 3/4 lk. 79 ja 12/13 lk. 303.

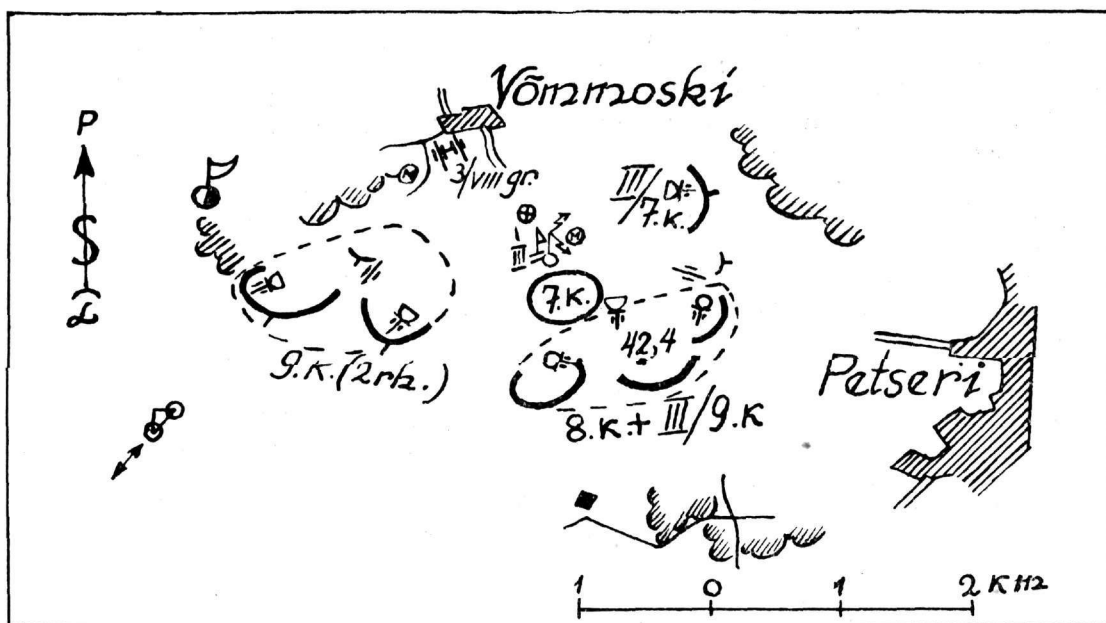
— „Siderühmül! teatage rügülike riokaudu ja ratsavirgatsiga: Vaenlase ülekaalukas jalavägi pealetungil Tailovale ja ratsavägi u. 2 esk. Kooruskile. Brig. luuregrupp taandub. III/18. läheb üle kaitsele kõrg. 42,4 ja sellest läände suunduva kõrg. ja metsa üldjoonele. — Palun kaasabi brig. luuregrupi määramiseks minu käsutusse. Ootan korraldusi. Minu K. P. — teerist (kõrg. 42,4 900 m loodes).

Sama andke riokaudu ka brigaadi. — Ühendage minu K. P. kompül 8. ja eriti kiiresti kompül 9. K. P.-ga. Riosav viige minu K. P.-st 200 m loodesse, tee äärde.“

rk-kompül. — Annud siin oma tahte edasi maastikukohase kaitse korraldamiseks, samuti patr. sideohvitserile märgid tõkketuledeks ja nende väljakutse korra, patül sõidab tagasi K. P.-ti, kus annab adjutantile:

— „tehke korraldused: 1) pat. L. P. (vt. skeem 1), abi L. P. 9. kompanile — 300 m Võmmoskist edelas tee ääres metsas, 2) S. P. (vt. skeem 1), abi S. P. 9. kompanile — ... Võmmoski (edela nurk). — Teatage nimetatuid kompül 8-le; 3) majandusvoor — endisel kohal Piusa orundi põhjakaldal.“

— „Kompül 7! Jäate K. P. minu ase-täitjaks. Lähen 9. komp. rajooni, olen tagasi k. 1315.“

Skeem nr. 1.

— „Kompül 7! jätke üks rühm + 1/2 rk-rühma ohv. juhatusel praegusele kallaletungi lähtealusele ülesandega: Kindlasti käes hoida Säätsova küla ja praeguse 7. komp. rajoon. 2 rühma koondage minu K. P. lähedusse — varru. Olge minu K. P. k. 1250.“

— „Tt-rühmül! ülejäänud tt-kahuriga olla valmis praeguse 8. komp. rajoonis vaenlase soomusmasinate vastu võitlemiseks Patseri suunas.“

— „Adjutant! Avage uus K. P. ja võtke vastu teated. Lähen kõrg. 42,4 rajooni. Tagasi olen kl. 1250.“

K. 1233 sõidab patül ühes kompül 8. ja patr. sideohvitseriga kõrg. 42,4, kus ees

patül galopeerib 9. komp. rajooni, kus olles veendunud antud suuna tagamisest, annab kompül 9-le:

— „looge tuleside vasakule, 8. komp. toetuspunkti ette... Osa brig. luuregrupist taandub läbi teie pos. Võmmoski, Pavlova tee suunas; taandumise algus.... joonelt raketid.... talurajoonist. Peale I-grupi taandumist toetan teid vajadusel sautoga. Teile L. P. S. P. (velskeriga) — Võmmoski edela nurk.“

Märge: Oletatakse, et patül III saab antud olukorras oma käsutusse (ajutiselt) brig. luuregrupi, kasutades seda eeskätt varuna.

Patül, jõudnud k. 1315 tagasi K. P-ti, võtab vastu alljuhtide ettekanded ja koostab (kui olukord veel lubab!) lõpliku kaitsekäsu. See käsk, olles lühike kokkuvõtte eelantud ja maastikul tehtud korraldusist, sarnaneb tavalisele kaitsekäsule, mille siin avaldamine ei ole oluline ja enam ei muuda toodud lahenduse üldpilti.

K. 1320 saadab patül rügülele järgmise teate:

— „Pataljon on vaenlase pealetungi tõkestamiseks asunud kaitsele juuresoleva skeemi kohaselt.“

Lisa: skeem. (vt. skeem nr. 1.)

Kokkuvõtted III/18. patüli käsuandmise tehnikast.

Et kõik alljuhid on patüli juures, siis korralduste andmine sünnib kiiresti. Alljuhtide kiireks tööle rakendamiseks patül antud olukorras (piiratud vaateala jne.) teeb vastavad korraldused k a a r d i järele. Oma idee kiiremaks kättenäitamiseks ja kaardil leidmiseks, patül isiklikult tõmbab selle lühidate joontega käsusaaja alljuhi kaardile, mis kiirendab käsuandmist eriti, kui kaardil puuduvad enamiku talundite jne. nimed.

Patül III on pannud maksma nõude, et olukorras, kus ta annab kiireid üksikkorraldusi, juuresolijad alljuhid, kes peavad käsusaajale üle andma relvi, rühmi jne., teevad sellest ise vastavad järeldused ja korraldused, ilma et patül neile omakord selleks peab tegema korraldust eraldi.

Lahenduses toodud korraldused on püütud esitada enam-vähem tähtsuse järjekorras — kiiruse mõttes, ja sedamööda, kuidas patüli töökaik antud olukorras seda nõudis.

K. A. K.

II.

Patalj. ülema suulised korraldused allüksuste ülematele *)

25. 09. kell 1225 Säätsovas.

1. Vaenlane Petseri suunast aktiivsust näidanud ei ole, kuid on rakanud tegevusse Tailova suunast jalaväe ja Küllatova suunast ratsaväe osi.

*) „Sõdur“ nr. 3/4 lk. 81 pk. 6 järgi olid patüli juures: 7., 8., 9. ja rk kompanid, 3./VIII k. gr. sideohvitser, miinipilduja, tangitorje ja siderühma ülemad, brig. luuregrupi sideohvitser ja pataljoni adjutant.

2. III/18. asub kallaletungile kõrg. 39,7 suunas vastavalt tehtud korraldustele.

3. Paremat tiiba katab luuregrupp, kelle ülemale teatada (pöördub sideohvitseri poole):

— luuregrupp allub nüüdsest peale III/18.;

— luuregrupil mitte läbistada kõrg. 42,4 ja sellest läänes olevate kõrgendikkude joont ilma III/18. ülema käsuta; vastupanu arvestada vähemalt kella 1400.

4. Edela suuna katet organiseerida 9. kompani ülemal. Jõud ülesande teostamiseks: II/9. k. + rk rühm 9. k. juurest + 1-47 mm suurtükk 8. k. juurest + kohapeal olevad ratturirühm ja ratsajagu.

Vastupanu avaldada vähemalt kella 1400 kõrg. A, t a l u d B joonel, millelt lahkumine võib teostuda III/18. ülema korraldusel.

5. Vahejoon luuregrupi ja 9. k. ülema kaitsegrupi vahel, vt. skeem.
6. 3./VIII k-gr luua side 9. k. ülema KP ja olla valmis tuleavamiseks kell 1245 poole patareiga.
7. Minu K. P. siin, kuna asukoha muutmisel jätan maha teatise uue K. P. asupaiga kohta.

Sideks: 1) luuregrupil riojaam, 2) 9. k. ülema kaitsegrupil telefon. Siderühmüülil luua telefoniühendus kõrg. A kella 1245.

8. Kell on 1228. Kallaletungi algus kell 1235.

Ülesannete täitmisele marss-marss.

Vahepeal kirjutas adjutant järgmised teatised, millised kirjutati alla III/18. ülemalt.

R a t t r ü h m ü l.

Vastu panna. Kell 1245-st toetab patareid ja rk rühm. Allute 9. komp. ülemale, kes kohale jõuab 10 min. pärast.

25. 09. k. 1230.

Patül. III.

Ratturirühma käskjalaga kohale saadetud.

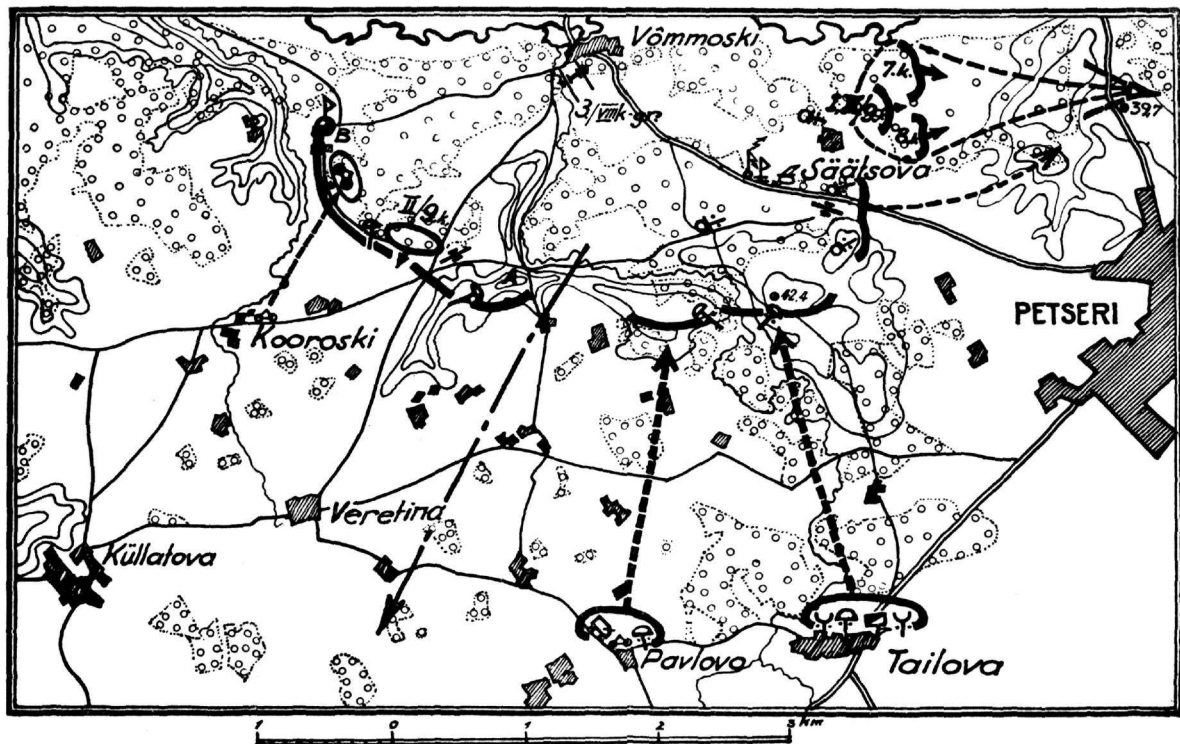
R ü g ü l. 18.

(Telefonogramm).

Vaenlase jal. osad Tailova suunast ja 2 esk. Küllatova suunast pealetungil. Luuregrupi võtsin enda käsutusse. Tiibade kaitse organiseeritud. Pataljon jätkab esialgse ülesande täitmist, liikudes kõrg. 39,7. Palun anda kella 1330 minu käsutusse ülejäänud ratturikompani ja rak-do Võmmoski.

25. 09. k. 1230.

Patül III.

9. k. ülema kaitsegrupi moodustamise ajaarvestus.

II/9. ja rk rühmale ülesande andmine 2 min. Rk rühma sõit uuele positsioonile 10 min. Rk rühma ümberpaigutamiseks võib kasutada järgmist moodust: igale rk veokile asuvad toimkonna ülem ja 2 numbrit, mõõtriistade veokile — mõõturid ja laskemoona veokile — jaoülemad. Sel juhul 1,5 km läbisõit ei tohiks nõuda üle 10 minuti ja rühm, jõudes määratud positsioonile saab ette ratsutanud rühmaülemalt positsioonide asukohad ja tuleülesanded. Rk kohaleasumist käesoleval juhul arvestada ajas ei saa, kuna see sõltub olemasolevatest märkidest. Järelikult tuld võib uuel positsioonil avada hiljemalt kell (1230 + 2 min. + 10 min. + 1 min.) 1243. Ülejäänud rk rühma meeskond rühmavanema juhtimisel ja II/9. k. peaksid kiirrännakut sooritades kohale jõudma kell (2 + 15 min.) 1247 min. Eeldades halvemat juhtu, et tee on sõiduks ebasoodus — peaks rk rühm ka rännakukorras 1,5 km suutma läbistada hiljemalt 15 minuti kestel. Järelikult 9. k. kaitsegrupi osad on võitlusvalmis igal juhul kell 1248.

1—47 mm suurtükk, milline tuleb võtta 8. kompani juurest, peab sooritama rännaku u. 2,4 km, seega jõuab kohale 15—20 min. jooksul või kella 1245—1250 vahel.

Patarei ühe rühma tule kasutamine uues

suunas sõltub: 1) sideloomise kiirusest ja 2) tödest patarei positsioonil. Kui eeldada, et patüli käsu lõppedes anti patarei peale käsk sideloomiseks kõrg. A, siis võib arvestada, et selle 1,5 km liini vedamine peaks teostuma u. 15 minuti jooksul. Järelikult side 9. k. ülemaga on olemas k. 1245. Patarei positsioonil on vajadus ühe haubitsa asetamiseks uuele positsioonile, sest algsuuna ja uue suuna vahe on 23-00 (138°). Seesuguse asetuse juures, kus üks haubitsa asub uuel positsioonil, on võimalik kallaletungi suunas tulistada kolme ja 9. k. ülema kaitseõiku kahe haubitsaga.

Ümberpaigutamiseks vajalik aeg ja uude algsuunda väljasuunamine positsioonil on igal juhul teostatav selle aja kestel, mil veetakse side VP-sse 9. k. ülema lõigus.

KOKKUVÕTE.

Pataljoni ülemal otsuse võtmisel oli raskem küsimus edela suuna katmine kiiresti liikuva ratsaväe vastu. Nagu eestoodud kaalutlusist selgub, selle ülesande täitmine on teostatav 15—20 minuti jooksul. Järelikult kella 1240 on ka see suund niivõrra kaetud, et sealt otsest üllatust järgneda ei või. Tekib vaid küsimus, mida suudab Küllatova sse koonduv ratsavägi soo-

ritada k. 1210 ja 1240 vahel, s. o. 30 minuti kestel. Arvestades kaugust Küllatovast, Kooroski ja Küllatovast, Veretina'sse, siis on need mõlemad u. 2 km. Kuna Kooroski suunas on kate ratturitest ja liikumisel Veretinale võib arvestada luuregrupi soomusautode, ratturite ja rk jao vastutegevust, siis pole eeldatav, et eskadronid oleksid jõudnud

k. 1240 kaugemale kui Veretina, Kooroski joonete.

*

Käesoleva lahenduse juhtmõtteks on: **Kriitiline olukord sunnib võitlema mitmes suunas, kuid seejuures julgestamist teostada minimaalsete jõududega ja löök anda kõigi võimalikkude jõududega koondatult, et tagada peajõududele ülesande täitmist.**

Es.

Suurtükiväe näitelaskmistest.

Kapten A. Nõmm.

Esimene laskmine igal laagriperioodil on harilikult näitelaskmine. Juhend suurtükiväe laskeharjutuste teostamiseks § 7 ütleb näitelaskmise eesmärkide ja teostamise kohta järgmist:

„Näitelaskmiste peamiseks eesmärgiks on võimaldada patareiuülemale harjutada suurtükinumbreid ja vaatlejaid teotseda tegeliku laskmise olukorras.

Näitelaskmisel tulepositsioon peab võimaldama lõhkemiste otsest vaatlust nii, et meeskond võiks jälgida tehtud paranduste tagajärgi.

Laskmine teostatakse patareiuülemale juhatusel. Teised ohvitserid viibivad neil laskmistel selleks, et harjutada endid vaatlemises. Nad ei tohi segada patareiuülemat. Samuti ükski ülem ei tohi segada neid laskmisi.

Näitelaskmisi võib teostada ka õppe-laskmiste meetodil.”

Sellest nähtub, et juhend määrab vaid näitelaskmise üldeesmärgi ja annab patareiuülematele suure vabaduse näitelaskmiste organiseerimiseks ja teostamiseks.

Viimastel aastatel teostatud näitelaskmiste jälgimisel selgus, et mõnikord neid laskmisi ei teostatud küllalt otstarbekalt ja hästi. Seetõttu on vaja uurida näitelaskmiste probleemi, mis ongi käesoleva eesmärgiks.

1. Näitelaskmiste vajadus ja eesmärgid.

Laskmise edukus oleneb esmajärjekorras suurtükimeeskonna oskusest töötada täpsalt, kiiresti ja teadlikult. Numbrite väljajõe võib olla väga põhjalik, kuid täiuslikuks ta võib saada alles pärast seda, kui on teostatud esimene laskmine praktika- või lahingulaskemoonaga. Seepärast saksla-

sed soovivad teostada näitelaskmise noortekursuse lõpul, enne seda kui noored ülendatakse reameesteks. Harilikult nad sooritavad näitelaskmise väeosa alalise asupaiga läheduses maastikul jaanuari- või veebruarikuus.

Näitelaskmisel numbrid peavad harjuma suurtükipauguga, õppima tundma oma suurtükki lasu ajal ja omandama selge ettekujutuse sellest, kuidas nende töötamise ja sihtimise täpsus mõjutab laskmist. Nad peavad omandama kindla veendumuse, et suurtükk laseb soovitud kohta ainult siis, kui igaüks teeb oma töö suurima täpsusega ning iga väiksemgi hooletus või ebatäpsus mõjutab mürsu lendu ja tegevust. Ühtlasi vaja numbritele näidata, et vaatluspunktis olev patareiuülem või tulejuht, jälgides lõhkemisi või õhinguid, kontrollib kogu laskmise vältel numbrite tööd ja sihtimise täpsust ning avastab otsekohe numbrite sihtimisvead.

Näitelaskmisel numbrid peavad omandama usu oma suurtükisse, mida neile on vaja suurtükiga edukaks teotsemiseks eriti patarei enesekaitse vastase jalaväe, ratsaväe või soomusmasinate rünnakul. Ühes sellega treeneritakse neid tulekiiruse omandamises, näidatakse neile lõhkemisi ja laskeviise. Näitelaskmisel numbrid näevad ka laskevälja märkide rajooni, kuhu nad lasevad kogu laagriperioodil varjatud tulepositsioonidelt.

Vaatlejaid ja luurajaid harjutatakse näitelaskmisel lõhkemisi ja õhinguid vaatlema ning kallanguid hindama. Allohvitseri treeneritakse täitma lihtsamaid laskeülesandeid.

Näitelaskmisel peaksid viibima ka sidemeeskond, grupi juhtimis- ja staabikomando

ja diviisi suurtükiväe spets. kdo ehk mõõtepatarei kõik ajateenijad. Kõik nad jälgivad vastavate juhtide juhatusel numbrite tööd, vaatlevad lõhkemisi ning omandavad ülevaate laskmisest ja laskeviisidest.

Näitelaskmine peab kujunema sõduritele suureks õppuseks, kus nad omandavad palju praktilisi oskusi. Ühtlasi ta peab olema pidulikuks sündmuseks suurtükimeeskonna elus, sest siis nad haistavad esmakordselt suurtükirohu lõhna ja muutuvad täisväärtsulikeks suurtükiväelasteks.

Näitelaskmisi teostatakse ka välisriikide suurtükivägedes. Belgia, saksa ja inglise vastavad eeskirjad käsitlevad eestoodule analoogilisi eesmärke taotlemaid laskmisi.

Eestoodust järgneb, et igal laskeperioodil iga patarei peaks tegema näitelaskmise, kusjuures laskmisest peaksid võtma osa võimalikult kõik suurtükid oma meeskonnadega. Seni on aga esinenud juhtumeid, et mõni grupi- ja patareiuülem pole õieti hinnanud näitelaskmise väärtust ega korraldanud oma meeskonnale igal laskeperioodil näitelaskmist.

2. Näitelaskmisteks kulutatav laskemoon.

1934. a. lubati näitelaskmisteks kergekahuripatareile 40 mürsku, kergehaubitsapatareile — 30 ja raskepatareile 10—20 mürsku. Rõhuv enamik laskemoonast olid praktikamürsud, kuna lahingumürske lubati igale patareile 4—8 mürsku. Tegelikult kulus aga kuni 50% vähem laskemoona, sest kõik patareid teostasid näitelaskmisi koos. Seejuures üks patarei laskis ja teised vaatasid pealt; iga patarei täitis vaid teatavaid laskmisi.

Belgia eeskiri*) lubab igale patareile näitelaskmiseks laskemoona järgmiselt:

75 mm kahuripatareile (4 suurtükki)-	40	lasku
105 mm haubitsapatareile	"	- 30 "
105 mm kahuripatareile	"	- 20 "
150 mm haubitsapatareile	"	- 20 "
155 mm haubitsapatareile	"	- 20 "
155 mm kahuripatareile	"	- 10 "
220 mm müseripatareile	"	- 5 "

Sakslased kulutasid 1936. a. „Artilleristische Rundschau“ andmetel ühel juhul 32 granaati ja 8 šrapnelli, kuna teisel juhul 58 granaati ja 12 šrapnelli kergehaubitsapatarei näitelaskmisteks.

Teistes riikides näitelaskmiste teostamiseks kulutatava laskemoona arvu kohta puuduvad andmed.

*) Instruction pour les écoles a feu d'artillerie.

Sellest nähtub, et meie laskemoonanormid on küllalt suured. Laskemoona on võimalik säästa, kui grupi patareid teevad oma näitelaskmised ühel päeval kokkukõlastatult. Siis iga patarei sooritab kordamööda osa teatavaid harjutusi ja teised vaatavad pealt. Üldlaagris asuval patareil kulub näitelaskmiseks rohkem laskemoona.

3. Näitelaskmise sisu.

Näitelaskmisel vaja meeskonnale demonstreerida eestoodud laskemoona normide ulatuses ainult seda, mis meeskonna seisukohalt omab suurima tähtsuse.

Näitelaskmine peaks normaalselt sisaldama järgmist:

— sihtimisvigade ja numbrite töö täpsuse mõju laskmisele;

— mürskude tegevust;

— märgi tulistamist — eellaskmist ja üleminekut turmtulele või abimärgi eellaskmist ja tuleüleviimist märki;

— suurtüki, rühma või patarei enesekaitset vastase jala-, ratsa- ja motomehosade rünnakute vastu.

Vaatleme neid alasid veidi üksikasjalisemalt.

Sihtimisvigade ja numbrite töö täpsuse mõju demonstreerimise eesmärgiks on selgitada numbritele näitlikult, kuid võrd suure tähtsuse omab nende töötäpsus ning viia nad veendumusele, et alati on vaja teha kõik toimingud õieti ja suurima täpsusega. Laskmisel näidata, kuidas mürskude lõhkemiste asukohad sõltuvad numbrite töötäpsusest alljärgnevate toimingute täitmisel:

— nurgamõõtjaseade panemisel;

— sihikuseade " "

— loeseade " "

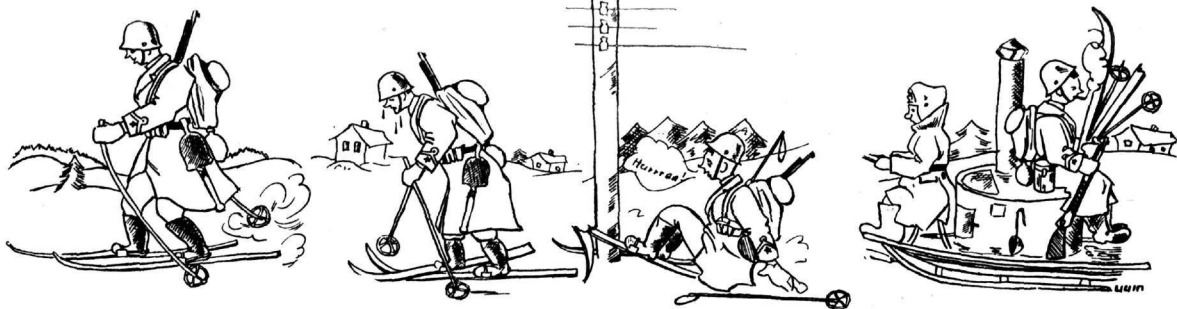
— süütajaseade " "

— õige laengu moodustamisel või õige laenguga padruni võtmisel.

Peale selle tuleks demonstreerida ka telje kallaku mõju ja selle kõrvaldamise vajadust.

Nurgamõõtjaseade panemisel ehk suunasihtimisel võiks näidata, mis sünnib siis, kui näiteks käsklus oli „vasakule 0—20“, kuid sihtija võttis „paremale 0—20“. Samuti tuleks demonstreerida sihiku- ja loeseade panemisel tehtud viga. Loeseade veajuures selgitada aspirantidele ka maastikunurga määramise vea mõju, kuna harilikule sõdureile see ei oma tähtsust, sest neil ei ole vaja määrata maastikunurga suurust. Mullusel laskmisel sõduritele seletati aga ainult valesti hinnatud maastikunurga mõju.

Sõjakooli „leidlik“ õpilane talimanöövritel.

Minek : Viitendal kilomeetril. Tagasitulek : 15. km ja õnnetus!

Õnnelik lõpp!

Süütajaseade vigade demonstreerimisel rõhutada, et korralikkude süütajate olemasolul, sihtija ja süütajat seadja numbri täpsel töötamisel patarei kõigist suurtükkidest ühesugusel sihiku-, loe- ja süütajaseadete lastud šrapnellid lõhkevad ühesugusel kõrgusel. Kui mõne suurtüki juures süütajaseade pannakse ebatäpsalt, siis saadakse õhingud mitmesugusel kõrgusel. See raskendab aga tulejuhi tööd ja tekitab ka liigset laske- moonakulu. Ka mürsutegevus on halb, sest liiga madalal lõhkenud šrapnellid turmavad liiga väikest pindala, kuna liiga kõrgel lõhkenud šrapnellide kuulid ei oma küllaldast läbilöögijõudu.

Sihtimisvigade demonstreerimisel tuleks öelda meeskonnale, et siin teeme meeeldi suuri vigu selleks, et neid oleks hõlpus näha palja silmaga. Väiksemaid vigu ja ebatäpsusi tulejuht näeb binokli kasutamisel.

Õige laengu moodustamise või kahuri juures täis- ja vähendatudlaenguga mürsu äravahetamise vea demonstreerimisel näidata, kuidas laengu suurus muudab laskekaugust. Selleks mullusel näitelaskmisel lasti kergekahurist 1 lask täislaenguga ja pärast seda 1 lask vähendatud laenguga, kusjuures laskejuhataja ütles: „Nüüd laseme vähendatud laenguga ja te näete, et lõhkemine on eelmisest kohast palju lähemal.“ Säärane seletus pole küllalt otstarbekas. Laskejuhataja peaks andma umbes järgmise seletuse: „Me lasksim täislaenguga. Kastinumber ja laadija tegid aga vea ja täislaenguga granaadi asemel laadija asetask rauda vähendatud laenguga granaadi. Te näete, et lõhkemine tuli hoopis lähemale. Kui tulistatav märk oleks asunud meie vägede läheduses, siis selle eksituse tõttu teine mürsk oleks võinud tabada meie oma jalaväge või sattuda meie oma vaatluspunkti. Sellest järeldub, et meeskond peab hoolsasti jälgima käsklusi

ja laadima käskluses määratud laenguga mürsuga.“

Demonstreerides eestoodud vigu õppusejuhataja peaks igakord ütleva, kuhu tuleb järgmine lõhkemine. Siis meeskonnal on kergem lõhkemisi vaadelda ja tal tekib veendumus, et tulejuht teab, kuhu peavad tulema lõhkemised ning tal on hõlpus kontrollida, kuivõrd täpsalt töötab meeskond.

Mürskude tegevust selgitatakse paralleelselt teiste näidete ajal. Seejuures juhtida meeskonna tähelepanu granaadi ja šrapnelli erinevustele ning nende kasutamisevõimalustele. Granaadi tegevust näidata lööklaskmisel ja rikošettlaskmisel. Ühtlasi selgitada, millega praktikagranaadi lõhkemine erineb lahingugranaadi lõhkemisest. Võimaluse korral näidata meeskonnale pärast laskmise lõppu ka mürskude lehtreid. Šrapnelli demonstreerida õhinglaskmisel ja kartetsina kasutamisel.

Märgi tulistamise näitamiseks teha eellaskmist ja turmtulele üleminekut või abimärgi eellaskmist ja tuleüleviimist märgile. Ühtlasi seletada meeskonnale, et laske- kemoona säästmise eesmärgil turmtule algus näidatakse ainult üksikute laskudega ja öelda kuipalju mürske oleks vaja veel lasta märgi neutraliseerimiseks või hävitamiseks ning kuidas seda tuleks teha. Kui laske- kemoona jätkub, demonstreerida eellaskmist ka šrapnelliga.

Suurtüki, rühma või patarei enesekaitse tgevuse demonstreerimiseks vastase jala- või ratsaväe rünnaku puhul oleks vaja teha kartetsilaskmine. Kartetsitegevuse iseloomustamiseks asetada suurtükkidest umbes 50—200 m kaugusele kilpe. Pärast laskmist viia meeskond kilpide juurde, näidata tabamusi ning selgitada, kuivõrd ohtlik on patareile vastase jala- või ratsaväe rünnak ja kuidas patarei peab sel juhul kasutama enesekait-

seks kartetši või rikošetti. Ühtlasi rõhutada, et kartetšilaskmisega saavutatakse tõhusaid tulemusi ainult siis, kui vastane avastatakse õigeaegselt, juhid ja meeskond säilitavad külmvere ning teotsevad kiiresti ja otstarbekalt. Peale selle mainida, et patareis on lähikaitseks ka kuulipilduja, mis asetatakse tulepositsiooni nii, et ta kaitseks kõige ohtlikumat lähist või suunda.

Vastase soomusjõudude rünnaku pareerimiseks demonstreerida tangilaskmist. Selleks on vaja aga vastavaid seadiseid ja maastikku. Kui näitelaskmisel pole võimalik tangilaskmist teostada, siis seletada meeskonnale, et see demonstratsioon tehakse järgnevatel erilaskmistel teisel kohal. Tangilaskmisel viia meeskond veendumusele, et hästi väljaõpetatud meeskonnaga välisuurtükk suudab enesekaitseks edukalt tulistada ka vastase soomusmasinaid.

Olles meeskonnale demonstreerinud patarei enesekaitset vastase jala-, ratsa- ja soomusvägede vastu, tuleks täieliku ülevaate saavutamiseks lühidalt tuletada meelde ka võitlust vastase lennuväe rünnakute vastu.

Eestoodud laskmiste ajal näidata meeskonnale ka raua tagasijooksu lasu momendil tagasijooksunäitaja tegevust, suurtüki hüppamist (põrumist) lasu momendil, mille tõttu sihtija peab hoidma oma silma nurgamõõtjast eemal jne. Ühtlasi selgitada ka sahkraavi tähtsust ja tuletada meelde mürskude välistunnuseid.

Seni on näitelaskmistel näidatud meeskonnale ka lendjoont, kusjuures patarei laskis koondatud vihuga šrapnelliga järjekorra nii, et süütajate seaded erinesid üksteisest 10 jaotise võrra (1. kahuri süütajaseade oli näiteks 50, 2. kahuril — 40, 3. kahuril — 30 ja 4. kahuril — 20). Kui süütajad töötavad korralikult, siis see näide tuleb hästi välja, kuid on esinenud ka ebaõnnestumisi. Arvan, et lendjoone näitamiseks šrapnelli abil tuleks tulevikus loobuda, sest lendjoone nägemine ei anna meeskonnale midagi. Pealegi näeb meeskond mürsu lendu ja seega ka lendjoont kahurist vähendatud laenguga laskmisel või haubitsast laenguga nr. 1 või nr. 2 laskmisel. Kõige paremini on mürsu lendu näha raskehaubitsast väikese laenguga laskmisel.

Mullusel näitelaskmisel demonstreeriti ka patarei vihkusid, kusjuures näidati:

— paralleelvihku õhingutega — kulutades selleks 8 šrapnelli, sest 1. järjekorra ajal saadi osa näkkeid;

— paralleelvihku lööklaskmisel — 4 granaati;

— koondvihku lööklaskmisel — 4 granaati;

— laialijooksev-vihku lööklaskmisel — 4 granaati.

Seega vihkude demonstreerimiseks kulutati kokku 20 mürsku. Tekib küsimus, kas vihkusid on vaja meeskonnale näidata ning selleks kulutada niipalju laskemoona. Arvan, et vihkude demonstreerimine ei oma erilist tähtsust. Vihkude nägemine ei anna ajateenijatele sõdureile peagu midagi. Lahingus reservallohvitseridel tuleb tuld juhtida väga harva ja kui neil tuleb lasta, siis harilikult 1 suurtükiga. Vihkude demonstreerimiseks vajaliku laskemoona kvantum tuleks kasutada otstarbekamalt.

Eestoodus on loetletud kõik küsimused, mida tuleks demonstreerida näitelaskmisel. Kuidas ja missuguses järjekorras neid demonstreerida ja kuipalju laskemoona kulutada iga näite peale, see oleneb suurel määral kohalikkudest oludest ning tuleks määrata kindlaks alles pärast vastavat luuret.

4. Näitelaskmise organiseerimine ja teostamine.

Põhimõtteks olgu, et ühtegi mürsku ei kulutata kasuta. Meeskond peab iga mürsuga nägema ning õppima midagi uut. Väikese laskemoona kuluga vaja näidata võimalikult rohkem.

Selle saavutamiseks laskmine peab olema hästi ette valmistatud ja organiseeritud. Vajaduse korral teha maastikul üksikasjalik luure ja koostada täppis kava laskmise teostamiseks. Luuret on vaja teha eriti siis, kui laskmine teostatakse võõral maastikul või õppeväljal uuel kohal. Luurel määratakse suurtükkide asukohad, pealtvaatajate kohad, tulistatavad märgid jne.

Näitelaskmiseks vaja tulepositsioon valida nii, et võimalikult kõik numbrid saaksid ka lõhkemisi vaadelda. Ideaaliks on, et igaüks näeks patarei tööd ja ka kõiki lõhkemisi. Sellele nõudele vastab lahtine tulepositsioon, millel on võimalikult sügav laskeväli — vähemalt 2—3 km, kusjuures tulepositsiooni taga on tõusev maastik või kõrgendik. Sageli suurtükid asetatakse kõrgendikule — Suurtükiväe Valkla õppeväljal näiteks Pikanõmmele. Pealtvaatajad paigutatakse patarei taha nii, et nad näeksid hästi suurtükke ja märkide rajooni.

Võttes arvesse, et lahingus patarei ei asu kunagi säärasele tulepositsioonile, meeskonnale tuleks enne laskmise algust selgitada, et ainult õppeotstarbel näitelaskmisel suurtükid paigutatakse selliselt. Ühtlasi näidata meeskonnale maastikul, kaardil või suuremõdulisel plaanil, kus asuks tulepositsioon siis, kui laskmine teostuks lahinguolukorras. Seega välditakse meeskonnal positsiooni asukohast vale ettekujutuse tekkimise võimalus.

Märkide valikul vaja meenutada, et rõhuv enamik meeskonda vaatleb laskmist palja silmaga. Seepärast märgid peavad olema hästi nähtavad. Ühtlasi vaja arvestada ka asjaolu, et laskepäeval ilm võib olla udune või vihmane ning nähtavus halb. Märgid tuleks valida 1500—2000 m kaugusel. Nad peavad olema võimalikult suured ja üksteisest hõlpsasti eraldatavad. Märkidena kasutada selleks ehitatud maju, ehitisi, metsa- ja võsatukkasid jne. Metsatukade üksteisest selgemaks eraldamiseks asetada nende juurde lippe või muid tähi-seid.

Kartetšilaskmiseks vaja üles seada püst- või ratsanikukujusid. Need märgid asetada patarei tiivale, sest vastase jala- ja ratsavägi ründab tulepositsiooni harilikult tiivali või seljatagant. Suurim efekt saadakse siis, kui need märgid on kuni kartetšilaskmiseni maas ja teatava leppemärgi järgi tõstatatakse üles (tross tõmbab nad üles) ja pannakse vastava seadise abil liikuma ning liiguvad patarei peale (ründavad patareid).

Tangilaskmise demonstreerimiseks luure ajal määratakse kindlaks märgi liikumissuund ja umbkaudne liikumistee.

Laskmise teostamise kava peaks esmajärjekorras sisaldama meeskonna-jaotuse ja laskmisekäigu.

Numbrid teotsevad oma suurtükkide juures. Seejuures vaja pidada silmas, et võimalikult kõik numbrid saaksid teotseda sihtijana ja päästa vähemalt üks lask. Selleks teostada laskmine nii, et kordamööda laseksid kõik suurtükid ja iga suurtüki juures teha kogu aeg numbritevahetust. Iga suurtüki juures peaks olema üleajateenija-allohvits-er, kes õpetab meeskonda, jälgib meeskonna tegevust ja vajaduse korral võtab tarvitusele abinõusid õnnetusjuhtumite vältimiseks.

Ülejäänud sõdurid, side- ja luuremeeskonnad paigutatakse gruppides suurtükkide lähedusse. Nende juhtideks määratakse allohvitsere või ohvitsere, kes laskmise ajal annavad meeskonnale selgitusi. Rühmaülemateks ja tulejuhtideks määratakse noore-

maid ohvitsere, portupei-aspirante või üleajateenijaid. Laskejuhataja ja tulejuht asuvad tulepositsiooni lähedusse, nii et käsklused ja seletused on hästi kuulda. Siis laskejuhatajal on hõlpus laskmist juhatada, kõiki ise kontrollida ning otsekohe ja kiiresti anda vajalikke seletusi ja juhiseid.

Laskekava peaks kronoloogilises järjekorras sisaldama kõik demonstreeritavad harjutused ja küsimused. Iga harjutuse juurde märkida ka laskemoonakulu ja misuguseid kõrvalküsimusi seejuures selgitatakse.

Näitelaskmise kavaga vaja kodus põhjalikult tutvustada kõiki alljuhte ja meeskonnale seletusteandjaid. Nad peavad saama selge ülevaate laskmise käigust ja ka juhiseid selgituste andmiseks. Sakslased soovivad isegi liivakastil teha vastav maastik ja sellel anda eelmisel päeval meeskonnale seletusi laskmise käigu ja demonstreeritavate harjutuste ehk näidete kohta ning selgitada, kuidas teooria käib käiskes praktikaga.

Mitme patarei ühisel näitelaskmisel on palju pealtvaatajaid. Seetõttu selgituste andmine omab erilise tähtsuse. Laskmisekäigu teatamiseks ja seletusteandmiseks on hea kasutada elektrilist häälekõvendajat. Laskejuhataja ja selgitusteandja asub mikrofonu juures, kuna pealtvaatajate juures on häälekõvendaja. Seejuures häälekõvendaja kaudu antakse üldised teated ja selgitused, kuna igas allüksuses või selle osas küsimiskostmismeetodil seletatakse neid lähemalt ning selgitatakse, mida iga mees nägi ja kuidas ta sai sellest aru.

Luurajad ja vaatlejad (helgimõõtjad) tuleks koondada erigruppi ja harjutada neid ka lõhkemiste ja õhingute vaatlemises. Alul nad jälgivad kogu laskmist, kuna hiljem nende peamine tähelepanu juhitakse lõhkemiste ja õhingute vaatlemisele. Siis nad peavad mõõtma lõhkemiste suunakallanguid lihtsamate abinõudega (käte abil, tikutoosiga jne.) ja binokliga, kuna helgimõõtjaid tuleks treneerida ka käärpikksilmaga töötamises. Peale selle tuleks neid õpetada hindama lõhkemiste kauguskallanguid, s. o. kas lõhkemine oli eellangeline või tagalangeline. Samuti tuleks mõõta ka õhingute kõrgust ja jälgida lahingušrapnelli kuulide ja kannu kukkumist, kuna praktikašrapnelliga laskmisel saab jälgida ainult kannu kukkumist. Selle võimaldamiseks šrapnelliga tuleks lasta nii, et kann ja kuulid langeksid liivasele või kuivale pinnasele ning kus sellest tekib tolmu.

Näitelaskmisel meeskonnale antakse seletusi iga lasu või harjutuse teostamisel. Laskmise lõpultuleks teha lühike arutus ehk kokkuvõtte, kus laskejuhataja kriipsutab alla kõige tähtsamaid momente ja õpiseid ning ütleb lõppsõna.

Näitelaskmisi tuleks teha ka aspirantidega. Kõige paremaid tagajärgi saadakse siis, kui näitelaskmine teha aspirantide kursuse algul või esimesel perioodil. Siis aspirandid saavad selge ettekujutuse laskmisest ja omandavad ka praktilisi oskusi ning järgnevatel õpingutel nad suhtuvad hoopis teadlikumalt suurtükiväe laskeasjandusse. Võttes arvesse, et polügoon asub kursuse asukohale võrdlemisi lähedal, näitelaskmine on hõlpsasti teostatav. Rännakut tehes selleks kulub 2—3 päeva, kuna veoautode kasutamisel ainult 1 päev. Olen kindlal veendumusel, et selleks kulutatav aeg kasutatakse heade tagajärgedega. Sügisel teostatud näitelaskmine annab palju tõhusamaid tulemusi kui laagriperioodi algul teostatav näitelaskmine.

Aspirantide näitelaskmisel tuleks eriliselt esile tuua neid alasid, mis omavad suurema tähtsuse aspirantide kui tulevaste re-

servohvitseride väljaõppe seisukohalt. See- ga aspirantidele korraldatav näitelaskmine peaks teataval määral erinema sõdurite näitelaskmisest.

5. Kokkuvõtte.

Kõigest eestoodust selgub, et näitelaskmine omab küllalt suure tähtsuse suurtükiväelaste väljaõppes. Ta on suursündmus ajateenija elus. Näitelaskmisel meeskond omab esimesed ja eluks ajaks meelde jäävad muljed ning praktilised oskused suurtükkidest laskmisel.

Näitelaskmisi vaja organiseerida ja teostada selliselt, et võimalikult kõik ajateenijad sõdurid ja aspirandid võtaksid osa näitelaskmisest. Laskmine peab olema meeskonnale võimalikult õpetlik; iga mürsk kasutada võimalikult otstarbekalt. Eriliselt vaja rõhutada meeskonna täpsa töötamise vajadust ja tähtsust.

Näitelaskmise tulemused sõltuvad suurel määral laskmise organiseerimisest ja teostamisest. Laskejuhataja, kõik juhid ja seletuseandjad peavad tegema kõik, mis võimalik, et antud olukorras saavutada maksimaalseid tulemusi.

Maa-alustest laengutest maanteede purustamisel.

Leitnant A. Väkrum.

Teede purustamiseks on kohasemad PUL või VIL (ammonaalid või mustpüüsirohi) suurendatud laengud. Tavaliselt sellise laengu tunnuseks võetakse $n = 1,2$. Laengute paigutamiseks on kõige kohasem 4 m sügavus, kuid lõhkeaine tagavara, tööjõu ja aja vähesuse tõttu sügavus võib kujuneda ka väiksemaks (P. E. IV § 286). Kui on küllalt lõhkeainet, siis suuremate lehtrite saamiseks võib võtta laengute tunnuseks $n = 1,3 - 2,2$ (P. E. IV § 287).

Teede purustamisele asudes kerkib tööjuhil otsekohe mõte: kuidas on võimalik see ülesanne sooritada minimaalse aja- ja lõhkeaine kuluga.

Eeskiri jätab siin ülesande täitjale vabad käed, juhtides tähelepanu vaid suurendatud laengu kasutamise kasulikkusele.

Lähtudes lõhkeaine ökonoomsest kasutamisest on tarvilik, et laengu õhkimisel saaks võimalikult suurema mahuga lehter, mille

täisajamine nõuab tee parandamisel vastaselt ka rohkem tööd.

Laengu kaal ja leetri sügavus arvutatakse järgmisist valemeist:

$$(1) L = gh^3 (\sqrt{1+n^2} - 0,41)^3 \quad (\text{P. E. IV § 176}) \text{ ja}$$

$$(2) p = \frac{h}{3} (2n - 1) \quad (\text{P. E. IV § 178}),$$

milles L on lõhkeaine kaal kilogrammides, h — kaugus laengu keskkohast teepinnani, n — laengu tunnus, g — pinnase vastupanu kordaja ja p — leetri sügavus.

Et leetri läbilõige oma kujult sarnleb parabolile, siis võrdub lehtrimaht ligikaudu paraboolse pöördkeha mahuga.

Paraboolse pöördkeha mahu üldvalemi leiame parabooli üldvalemist $y^2 = ax$:

$$dM = \pi y^2 dx = \pi ax dx,$$

mida integreerides piirides 0-st kuni h-ni, saame

$$(3) \quad M = \int_0^h \pi a x dx = \frac{\pi a h^2}{2},$$

milles M on pöördkeha maht, h — pöördkeha kõrgus ja a — kordaja, mis võrdub $\frac{y^2}{x}$.

Pannes valemisse (3) h asemele p ja a asemele $\frac{r^2}{p}$, sest pöördkehana lehtrit moodustava parabooli valem on $r^2 = ap$, saame lehtrimahu valemi:

$$(4) \quad M^1 = \frac{\pi r^2 p}{2}$$

milles r on lehtri raadius ja p — lehtri sügavus.

Asendades valemis (4) p ülaltoodud väärtusega (2), saame

$$M^1 = \frac{\pi r^2 h}{6} (2n - 1);$$

jagades ja korrutades lugejat h^2 -ga, saame

$$(5) \quad M^1 = \frac{\pi n^2 h^3}{6} (2n - 1), \text{ sest } \frac{r^2}{h^2} = n^2.$$

Laengu kaalu valemist (1) jagades leitud lehtrimahu valemile (5), saame lõhkeaine kaalu — L^1 kilogrammides, mis on tarvis 1 m^3 mulla väljaviskamiseks lahtrist

$$(6) \quad L^1 = \frac{6gh^3 (\sqrt{1+n^2} - 0,41)^3}{\pi n^2 h^3 (2n-1)} \text{ ehk}$$

$$L^1 = \frac{6g (\sqrt{1+n^2} - 0,41)^3}{\pi n^2 (2n-1)}$$

Nagu valemist (6) nähtub, on lõhkeaine kasutamise ökonoomsus ainult laengu tunnusest n , sest g on teede enamvähem ühtlase pinna juures kindel suurus.

Alltoodud tabelis on toodud 1 m^3 mulla väljaviskamiseks vajaliku lõhkeaine kaal sõltuvalt laengu tunnusest n , kui pinnase vastupanu kordaja $g = 1$.

Laengu tunnus n	Laengu kaal kg
0,6	11,40
0,8	3,29
1,0	1,91
1,2	1,44
1,5	1,14
1,7	1,04
2,0	0,97
2,2	0,94
2,5	0,91
3,0	0,885

Tabelist on näha, et lõhkeaine kasutamise ökonoomsus kasvab, laengu tunnuse n suurenedes, kahaneva kiirusega.

Näiteks: kasutades laengu tunnuse $n = 2$ asemel vähemat laengu tunnust $n = 1,2$, on võrdse mahuga lahtri saamiseks ligi 50% lõhkeainet rohkem tarvis.

Kuna lõhkeaine kasutamise ökonoomsus, kui n on 2-st suurem, kasvab õige aeglaselt, siis, hoidudes n suurendamisest äärmise lubatud piirini, oleks laengu kohaseim tunnus $n = 2$. Laengu kaal L kilogrammides arvutatakse sel juhtumil valemist

$$(7) \quad L = 6gh^3,$$

milles h on kaugus laengu keskkohast teepinnani ja g — pinnase vastupanu kordaja.

Ka hõlbustab tunduvalt laengu tunnuse $n = 2$ tarvitamine vajalikke arvutusteid, sest sel juhtumil valem (2) järgi

$$p = h,$$

s. t. lehtri sügavus võrdub laengu asetussügavusega. Lehtri maht aga võrdub laengu kaaluga kilogrammides jagatud pinnase vastupanu kordajale g , sest eespooltoodud tabeli järgi on tarvis lahtrist 1 m^3 mulla eemaldamiseks ümmarguselt 1 kg lõhkeainet, kui $g = 1$ ning laengu tunnus $n = 2$.

Seega on laengu asetussügavuse, lehtri mahu ja lehtri kinniajamiseks vajaliku aja arvutamine äärmiselt lihtis.

Näide. On tarvis purustada PUL lõhkeainega 30 m ulatuses maantee, mille laius ühes teepeenardega on 7 m . Lehtrite minimaalne sügavus on $1,5 \text{ m}$, $g = 1,5$. Leida laengute vajalik arv, lõhkeaine üldine kulu ja tööhulk, mis tuleb teha lahtrite kinniajamisel!

Kui võtta laengu tunnuseks $n = 2$ ja asetada laengud $1,5 \text{ m}$ sügavusele, siis laengu õhkimisest tekkinud lehtri läbimõõt võrdub 6 m (P. E. IV § 172) ja tee purustamiseks läheb vaja 6 laengut.

Ühe laengu kaal võrdub

$$L = 6 \cdot 1,5 \cdot 1,5^3 = 30,4 \text{ kg} \quad (7)$$

ja kogu purustise teostamiseks on tarvis

$$PUL_{\text{kg}} = 30,4 \cdot 6 = 182,4 \text{ kg}$$

Lehtrite kinniajamiseks vajaliku mulla kogumaht võrdub

$$M = \frac{182,4}{1,5} = \sim 120 \text{ m}^3.$$

Laengu tunnusest sõltuva lõhkeaine kasutamise kasulikkusega on seletatav ka vertikaalsete piklike maa-aluste laengute väiksem produktiivsus võrreldes koondatud laengute produktiivsusega.

Vertikaalselt maasse asetatud pikliku laengu kaugus maapinnast on laengu ulatuses väga mitmesugune. Arvutades seesuguse laengu tunnuse tema keskkoha kauguse järgi maapinnast, evib keskkohast ülevalpool olev laengu osa suurema- ja keskkohast allpool asetsev osa väiksema laengu tunnuse.

Kuna aga lõhkeaine kasutamise ökonoomsus kasvab kahaneva kiirusega, siis on laengu produktiivsuse juurdekasv ülemises osas väiksem kahanemisest alumises osas ja

seega ka kogu pikliku laengu produktiivsus väiksem võrdse kaaluga koondatud laengu produktiivsusest.

Vastavalt tehtud oletusele oleks võimalik leida valem piklike maa-aluste laengute mõju arvutamiseks, kuid arvestades seda, et kõik purustustööde valemid on empiirilised, tuleks mainitud piklike laengute valemi määramiseks korraldada ka praktilisi katseid.

Kokku võttes saaksime järelduse:

— maa-alusteks laenguteks kasutada, võimaluse korral, suurema tunnusega laenguid, millega saavutatakse lõhkeaine ja saagi ka aja ökonoomia, sest suurema tunnusega laengu asetussügavus on väiksem võrdse kaaluga kuid väiksema tunnusega laengu asetussügavusest.

Fotogrammeetrilistest töödest Rootsis.

Leitnant A. Laido.

Möödunud aasta kahel viimasel kuul oli meie topo-hüdrograafia osakonna kahel ohvitseril võimalus läbi teha Rootsi kindralstaabi topograafia osakonna juures lühikese fotogrammeetrilise kursuse ja ühtlasi lähemalt tutvuda peagu kõigi Rootsis tehtavate fotogrammeetriliste töödega.

Rootsi üleriikliku kaardiasutuse (Rikets allmänna kartverk'i) ülem kolonel G. Hult, kes ühtlasi on ka kindralstaabi topograafia osakonna ülemaks, oli korralduse teinud meid tutvustada kõigega, mille vastu huvi tunneme. Säärane väga sõbralik suhtumine ja külalislahkus asutuse ülema kui ka kõigi teiste ohvitseride poolt tegid selle kursuse eriti meeldivaks ja õpetlikuks. Kursuse ülem kapten N. Bergman hoolitses selle eest, et meie saaksime põhjalikult süveneda igasse üksikasja. Peale fotogrammeetriliste tööde oli veel võimalus üldjoontes tutvuda peagu kõigi kaardiasutise poolt tehtavate töödega.

Rootslased panevad toorõhufotode ümbertöötamisele suurt rõhku. Suurem osa harilikke õhuluure ülesvõtteid transformeeritakse, see tähendab, viiakse erilise projektsioonaparadi — transformaatori (Entzerrungsgerät, restitutionsapparat) abil plaani ja soovitud mõõtu. Lennuväel on kasutada kümnekond poolautomaat transformatorit ja mitu moodsat reaspiltkaamerat. Topograafia osakonna kasutada on üks horisont-reaspiltkaamera ja täisautomaat transformator. Transformatorid on kõik konstrueeritud prof. Odencrants'i poolt, kes on Rootsis fotogrammeetria vaimseks juhiks. Mitmed erafirmad ehitavad ja katsetavad mitmesuguste fotogrammeetriliste riistadega. Aga-Baltic'as oli ehitusel fotoapparaat, milline peab kogu pildistamise aja gyroskoobiga (tiirlev vurr) loodis seisma. Vi-

mane on üks vähestest ideedest, mis fotogrammeetria alal seni veel teostamata.

Senised fotogrammeetrilised tööd, nagu rootslased seda ise nimetasid, on ainult katsetööd, et selgitada selle uue ala omandusi mitmekülgset. Et need fotogrammeetrilised katsed on kõige rahuldavamaid tagajärgi andnud, seda tõendab kõige kujukamalt Rootsi uus geodeetiliste tööde reorganiseerimis- ja töökava*), milline ilmest trükist läinud aasta novembris. Kolmest eriteadlasest koosnev riiklik komisjon töötas kahe aasta jooksul välja kava, mis seab väga suured ülesanded tulevikus fotokaardile. Fotokaart ühes ökonoomilise kaardiga oleksid tulevikus alusteks kõigile edaspidi tehtavatele kartograafilistele töödele. Töökavad ja neile vastavad kalkultatsioonid on esitatud mitmes variandis, et riigipäeval oleks kergem valida välja sobivamat, milline oleks kokkukõlas kõigi riiklikkude kaalutlustega.

Senine üleriiklik kaardiasutis koosneb 1) ökonoomilise kaardi, 2) kindralstaabi topograafilise ja ülevaate kaardi ja 3) geodeetiliste tööde osakondadest. Kavatsesavas uues organisatsioonis, mille nimeks oleks riiklik kaardiasutis (Rikets kartverk), on ette nähtud täiendusi senistes koosseisudes ja töökavades ja mis peab ühe uue, nimelt fotogrammeetria osakonna asutamine. Ühe variandi järele koosneks see osakond 24 isikust ja ta valmistaks 1:10 000 ja 1:20 000 mõõdulist fotokaarti 8900 rkm aastas. Kalkultatsioonidest nähtub, et fotokaart tuleb tunduvalt odavam samamõdulisest instrumentaalselt plaanistatud kaardist. Fotokaardiga on 105 a. töökava suudetud viia 30 aastale ja üldised kulud 54 miljonilt 24

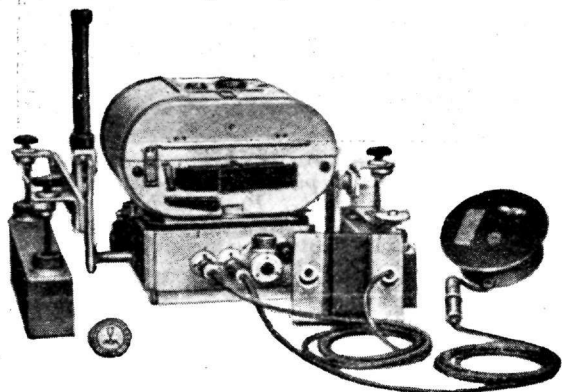
*) Betänkande med utredning och förslag rörande Rikets Ekonomiska kartläggning.

miljonile R. kroonile. Kuna need ettepanekud on tehtud ligi 10 aastat kestnud fotogrammeetriliste katsete põhjal, tuleb seda tunnustust fotogrammeetriale pidada eriti kaalukaks.

Muidugi tuleb selle töökava juurde aru-
misel teha suuri kapitalide investeerimisi. Esiolgu tuleks muretseda 3 lennukit (350 000 R. kr.), 3 reaspiltkaamerat (90 000—100 000 R. kr.), 1 panoraamkaamera väikemõõduliste kaartide valmistamiseks (180 000 R. kr.), 1 täisautomaat transformator (15 000—20 000 R. kr.) jne.

Need summad näivad kaunis suurtena, kuid Kesk-Euroopa riikides kasutatavad stereo-fotogrammeetrilised meetodid, millised võimaldavad ka reljeefi plaanistamist, nõuavad veelgi suuremaid kapitalide mahutamisi. Rootslased on seni katsetanud ja kavatsevad ka tulevikus jääda kahe kõige odavama ja kiirema meetodi, nimelt soome (Nenose) ja pilttriangulatsiooni (nadiir, radiaal) meetodi juurde.

Soome ja pilttriangulatsiooni fotogrammeetriliste meetodite suuremaks puuduseks on, et nad ei võimalda reljeefi plaanistamist. Rootsi oludes on kõrguste kaardile märkimine eriti tähtis. Viimase küsimuse lahendamiseks kavatsevad nad tulevikus katsetama hakata uuetüübilise stereo-projektori — „multiplex'iga“. Selle riista koh-

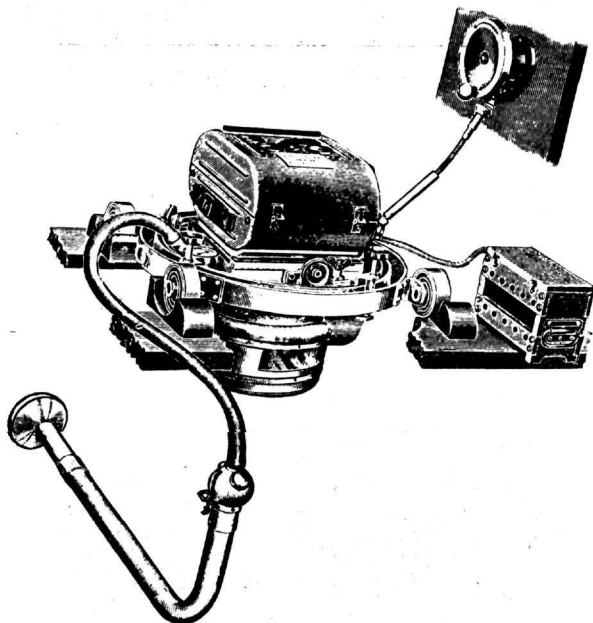

Laianurgaline reaspiltkaamera.

ta puuduvad seni põhjalikumad praktilised kogemused. Veel tuntakse suurt huvi uue laianurgalise (kuni 105°) õhufotokaamera vastu. Selle kaamera juures on võimalik kasutada ka teisi pikema fookus-kaugusega objektive. See kaamera on kõlblik väga mitmesugusteks ülesanneteks. Laianurgaline objektiiiv oleks hästi sobiv, esiteks fotogrammeetrilisteks ülesanneteks, eriti pilttriangulatsiooni töödeld ja teiseks sõjaajal õhuluure ülesanneteks, eriti korraga oma vägede ja vaenlase positsioonide pildistamisel.

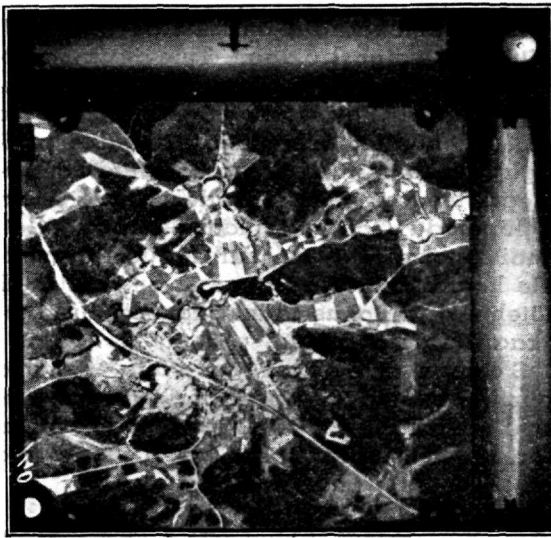
Rootsi fotokaardid on trükitud piltkaardi kujul seni valgustrükiga. Tulevikus kavatsetakse tarvitusele võtta vasetrüki-galvanograafüüri. Fotokaardid on varustatud mustaga trükitud nimedega, talundite piiridega, talundite numbritega, tõstetud kontuuridega, teedega jne. Kevadeks kavatsetakse lõpetada Gotlandi plaanistamine. Gotlandi fotokaardid on varustatud täisnurksete koordinaatide võrguga ja on salajased. Götaborgi ja Bohus lääni ökonoomilised fotokaardid on avalikud.

Soome meetod on välja töötatud soome suurtükiväe inspektori kindral Nenose juhtimisel. Seejuures õhufoto orienteerimis-elementid: 1) kaldenurgad

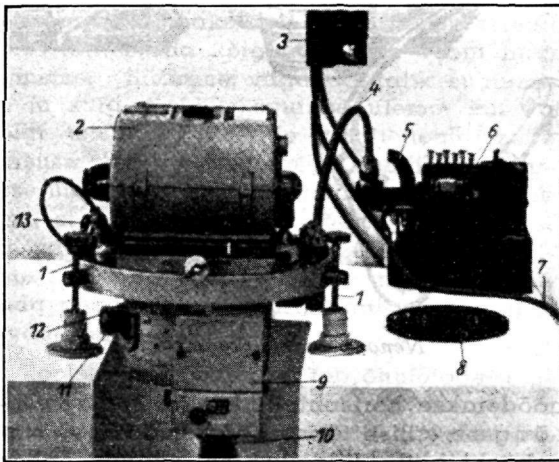
Nenose reaspiltkaamera.

möödetakse horisontpiltidelt ja 2) lennukõrgus erilise täpsa kõrgusmõõtja — statoskoobi abil. Pildistamine sünnib erilise fotoaparaadiga, mis on varustatud peale maastikuobjektiivi veel kahe horisontobjektiiviga. Viimased pildistavad maastikuobjektiiviga ühel ajal veel tagumise ja ühe külgmise horisondi. Ka ühe horisontpildi järgi on õhufoto orienteerimine võimalik, kuid kaks pilti annavad kontrolli võimaluse juhul, kui üks horisontidest pildil on halvasti nähtav. Kõrgusmõõtja statoskoop ei registreeri otsekohe lennu kõrgusi, vaid kõrguste vahesid 3—5 m täpsusega. Õige kõrguse saamiseks on tarvilik, et mõnel pildil oleks kaks või rohkem maastikul mõõdetud punkti. Pildil mõõdetud kauguste võrdlemisega maastikul arvestatud kaugustega saa-

Nenose kaamera ülesvõte.

daksegi esialgne lennukõrgus, mida statoskoobi mõõdistega parandatakse. Soome meetodi juures on tarvilik üsna tihe algvõrk (kuni 20 punkti 100 rkm peale), mis teeb selle meetodi piltriangulatsiooni omast kallimaks.

AUTOMAAT REASPILTKAAMERA
Zeiss-aerotopograaf G. m. b. H.

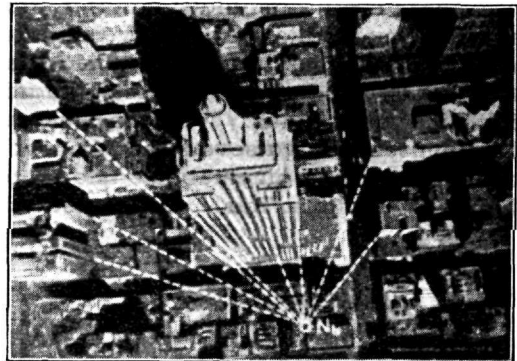
1. Horisontaalseks seadmise kruvi. 2. Filmkasett. 3. Lülituslaud. 4. Paenduv võll. 5. Ohusurve juhhis. 6. Elektrimootor. 7. Katmise reguleerija võll. 8. Katmise reguleerija. 9. Horisontkaamera. 10. Pööratav horisontkaamera prisma. 11. Valgustusaja reguleerija. 12. Filtrite vahetaja. 13. Registreerimisstatoskoobi ühendus.

Gotlandi trianguleerimisel kasutati raketiviisi, milline annab 1 m täpsuse. Rakettiviis seisab selles, et mitmest triangulatsioonipunktist tehakse korraga teodoliitidega lõikeid (mõõtmisi) tarvilises kohas üleslastatud rakettidele.

Piltide transformeerimisel (viimisel plaani ja ühte mõõtu) soome meetodi järgi asetatakse transformatorile varem arvestatud lennukõrguse ja kaldnurga andmed ja negatiiv ongi orienteeritud. Niiviisi võib 3—4 inimesega kuni 75 pilti 8-tunnilise tööpäeva jooksul transformeerida. Suur töötamiskiirus on soome meetodi häid omadusi.

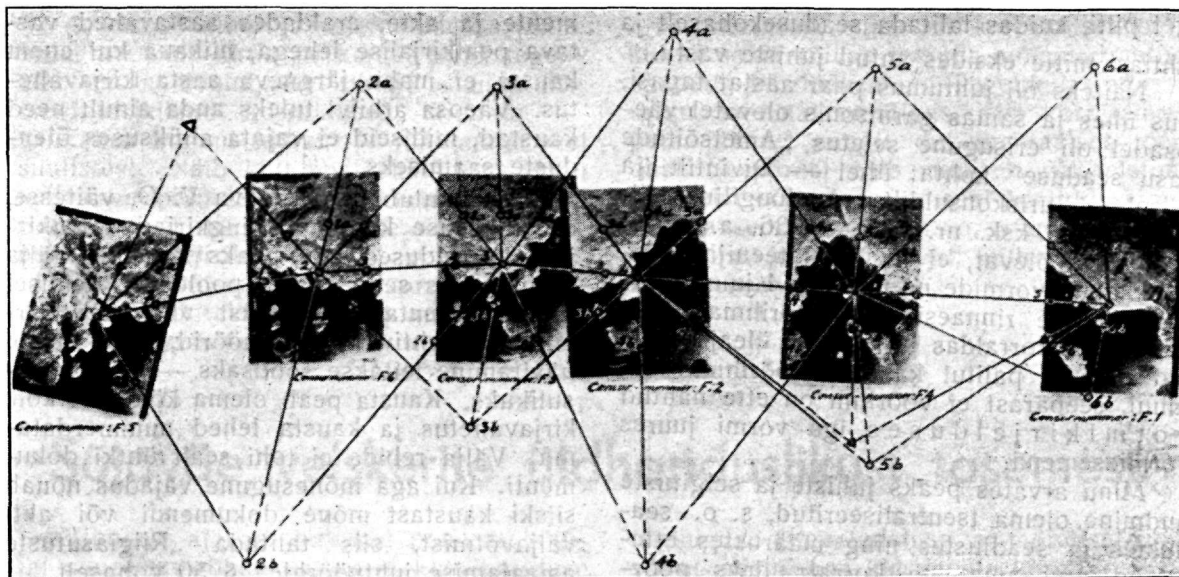
Soome meetodist täpsamaid tagajärgi annab piltriangulatsiooni meetod. Siin sünnib transformeerimine toetuspunktide (Passpunkt) abil katselisel teel. Säära- ne töötamisviis on aeglane ja võimaldab transformeerida ainult 15—17 pilti päeva jooksul. Toetuspunkte on tarvis 100—120 ümber 100 rkm kohta. Nende saamiseks tuleks teha piltriangulatsiooni. Piltriangulatsiooni aluseks on tarvilik triangulatsioonvõrk 7—8 punkti tihedusega 100 rkm kohta.

Kui fotoaparadi kaldnurk on külalt väike (mitte üle 2°), siis on pildistamismomendil otse fotoaparadi all oleva maastiku

Nadiirpunkt Nb on pildil olevate esemete vertikaalsirgete lõikepunkt. Punktis Nb mõõdetud nurgad ei olene maastiku kõrguste vahedest.

punkti n. n. nadiirpunkti kujulisest negatiivist väljuvad suunad loomutruud; tähendab, nurgad suundade vahel on õiged. Järelikult on võimalik seda punkti triangulatsioonipunktiks kasutada. Piltriangulatsiooni tegemiseks kasutatakse seda nadiirpunkti omadust järgmiselt: leitakse pildi keskpunkti läheduses (praktiliselt mitte kaugemal kui 1,5 mm), võimalikult nadiirpunkti suunas (võimalik horisontpiltide järele määrata), üks nähtav punkt (peapunkt), mida on võimalik veel leida eelmisel, järgmisel ja külgmistel pildidel. (Katmine peab olema 60%). Samale pildile märgitakse veel eelmise, järgmise ja kahe ehk rohkem külgmistele pildide peapunktid. Nüüd on võimalik sellele pildile tõmmata kõigi külgmistele piltide nadiirsuunad. Samuti talitatakse ka järgmise pildiga. Niiviisi ettevalmistatud

Piltriangulatsioon.

kahte pilti üksteise suhtes orienteerides on võimalik kindlaks määrata lõigete abil (esialgu ainult umbkaudses mõõdus) külgmiste piltide nadiirpunktid ja transformeerimiseks tarvilik arv (6—8 punkti pildi kohta) toetuspunkte. Ka kõik triangulatsiooni punktid tulevad niiviisi piltriangulatsioonil lõigetega kindlaks määrata. Algvõrgu (triangulatsiooni) ja piltriangulatsiooni kauguste võrdlemisega saadakse piltriangulatsiooni õige mõõt, milline pantograafi abil viiakse tarvilisse mõõtu.

Piltriangulatsiooni juures võib umbes 5 m ja soome meetodi juures 10 m täpsusega arvestada.

Rootsi kaardiasjandus on arenenud erinevalt meie omast ja seni peasjalikult majanduslike nõuete rahuldamiseks. Fotokaardiga on tahetud sõjalised huvid rohkem esiplaanile tõsta. Kuid ka majandus-

likud, teaduslikud, tehnilised jne. huvid on selle kaardiga rahuldatud.

Rootsi fotogrammeetrilised tööd pakuvad meile eriti seepärast huvi, et nende poolt tarvitusele võetud meetodeid on võimalik võtta meie oludes üsna väikeste kuludega katsetamisele. Meie tasasel maastikul oleksid need meetodid (eriti piltriangulatsioon) veelgi paremini kohandatavad. Pealegi on meil kerge võimalus oma fotokaarti täiendada kõrgusjoontega, millised on meil olemas üle riigi 1:42 000 ja osaliselt 1:25 000 kaartidel. Katsed, millised nõuavad küll esialgu teatavaid kulusid, ei tohi sel alal üleliigsed olla, kuna nad võimaldavad rahuajal välja õpetada hädavaajalikku kaardit, kelle järele sõjaajal on kindlasti suur tarvidus. Teiseks selgitaksid need katsed vastavalt meie oludele fotogrammeetria kasutamise võimalusi.

Allüksuse kantseiline asjaajamine vajab kergendamist.

On selge, et allüksuses jätab soovida nii üldine kantseiline asjaajamine kui ka majandusala arvepidamine. Ei saa aga ühineda lugupeetava V. O.-ga nii mitmeski küsimuses, mispärast lubatagu „Sõduris“ nr. 6—8 s. a. ilmunud artikli puhul ette tuua ja juurde lisada alljärgnevat.

1. Seaduste, seadluste ja määruste kohta annavad juhiseid, seletusi ja korraldusi mitmed isikud (Kaitseminister, juriskonsult, diviisiülem, diviisi intendant jne.). Mõnikord võivad need seletused ja juhtnõõrid olla täiesti vastolus üksteisega, mispärast seaduse või määruse täitjal pole ikkagi sel-

get pilti, kuidas talitada seadusekohaselt ja ühtlasi mitte eksides antud juhiste vastu.

Näiteks oli juhtumus paar aastat tagasi, kus ühes ja samas garnisonis olevatel väeosadel oli erisugune seletus „Ametsõitute tasu seaduse“ kohta: ühel — Divintilt ja teisel — Juriskonsuldilt. Analoogiline näide: Kamini ksk. nr. 185 — 1936. a. alusel näib õige olevat, et ka üleajateenijad võivad kanda vormide nr. nr. 3 ja 4 juures palitud lahtise rinnaesise ja vöörihmata. X Diviil aga korraldab kirjaga, et üleajateenijad peavad palitul kandma vöörihma igal juhul, seepärast et vöörihm on ette nähtud vormikirjelduses iga vormi juures vormiesemena.

Minu arvates peaks juhiste ja selgituste andmine olema tsentraliseeritud, s. o. seadustes ja seadlustes ning määrustes ette tulnud arusaamatuste korral tuleks pöörduda alluvuse korras Kamini poole, kes annaks siis vastava selgituse. Sellekohaselt annaksid siis selgitusi oma sisemiste juhtnõotide ja korralduste kohta ka vastavad diviilid, sv. ringülid ja väeosaulemad.

2. Allüksuse kirjakogu korraldamatuses on sageli süüdlased just allüksuse ülemad ise: nad pole küllalt süvenenud „Riigiasutuste asjaajamise juhtnõotidesse“. Oleneb see aga asjaolust, et nad pole saanud sellekohast ettevalmistust.

Minu arvates pole tarvilik ega otstarbekohane korraldada allüksuse kaustu, nagu väidab lugupeetav V. O. Pealegi tooks see endaga kaasa kantseleikulude ja töö suurenemise, sest tema poolt ette toodud kaustade süsteemi loomisel tuleks igasse allüksusse seada sisse 60—70 (või veel rohkem) erikausta. Tegelikult võiks allüksuses olla tarvilikud ainult järgmised kaustad: 1) salajane, 2) väeosaulema avalikud käsukirjad, 3) juhtnõotid ja korraldused, 4) õppused ja õppekavad, 5) laskeala, 6) vararaamatu sisetuleku dokumendid, 7) vararaamatu väljamineku dokumendid, 8) relv.-vararaamatu sisetuleku dokumendid, 9) relv.-vararaamatu väljamineku dokumendid ja 10) mitmesugune kirjavahetus.

Kirjavahetus tuleks aga korraldada aktidesse vastavalt liigile ja sisule (Riigiasutuste asjaajamise juhtnõotid § 42). Need aktid õmmeldakse kaustadesse pärast lõpetamist või eelarveaasta lõpul. Seesuguse korralduse läbiviimine oleks palju odavam ja otstarbekohasem. Poleks tarvis kirjavahetuse otsimisel läbi lehitseda kõiki kaustu, vaid kirjavahetus teatavas küsimuses oleks kõik koos ning õmmeldud ühte kausta.

Kaustadesse aga võiks õmmelda doku-

mente ja akte, eraldades aastavaheed vastava pealkirjalise lehega, niikaua kui enam kausta ei mahu järgneva aasta kirjavahetus. Väeosa arhiivi tuleks anda ainult need kaustad, milliseid ei vajata allüksuses õienduste saamiseks.

Mis puutub lugupeetava V. O. väitesse, et maksvuse kaotanud ringkirjad, käsukirjad, korraldused jne. peaks kaustast välja rebima, siis seda ei saa pooldada. Sellisel juhul tõmmatakse kaustast välja ka tarvilikud (kehtivad) juhtnõotid, kui nende hävitamine leitakse soodsaks — endale kasulikuks. Kausta peab olema köidetud kõik kirjavahetus ja kausta lehed nummerdata. Välja rebida ei tohi sealt ühtki dokumenti. Kui aga mõnesugune vajadus nõuab siiski kaustast mõne dokumendi või akti väljavõtmist, siis talitada „Riigiasutuste asjaajamise juhtnõotides“ § 50 kohaselt.

Sissetulnud juhtnõotidest piltliku ülevaate saamiseks tuleks aga allüksuses seada sisse vastav tähestikuline õienduste raamat, kus oleks erialade ja -küsimuste kohaselt märgitud sisse kogu kirjavahetus.

Näiteks võiks märkida (Täht „K“):

Kaadri täiendusõppused.

Rügül ksk. 21. 01. 31. a. nr. 17 — kaust 2, stabüli kiri 13. 03. 32. a. nr. 86 — kaust 4,

„ „ 28. 12. 33. a. nr. 1334 — „ 4, rügül ksk. 07. 01. 36. a. nr. 6-s — kaust 1 jne.

Seesuguse korralduse juures oleks väga kerge leida vastava küsimuse kohta käivat kirjavahetust, sest kuupäeva ja numbri järgi võib kirja kätte saada vastavast kaustast paari võttega, kui dokumendid on kausta korraldatud „Riigiasutuste asjaajamise juhtnõotides“ § 42 kohaselt. Maksvusetuks loetud kirjad aga tuleks selles raamatus teisevärvilise tindiga läbi kriipsutada.

3. Ei saaks öelda, et allüksuses puudub kantseleiline tööjõud, sest VMS §§ 111 ja 115 järgi on selleks ette nähtud koguni kaks isikut, kes korraldavad allüksuse kirjavahetust ja kantseleilist asjaajamist ning arvepidamist. Kahjuks aga seisab praegu viga selles, et VMS on küll nähtud ette allüksuse kantselei tööjõududena majandus- ja relv-allohvitsner, tegelikult aga määratakse need koosseisus rivi väljaõppeks ettenähtud üleajateenijatest, mis nõrgendab rivi tööjõu võimet, kuid selle võrra ei suurenda kantselei tööjõudu, sest riviline väljaõpe jääb osaliselt ikkagi nimetatute kanda. Need ametisikud peaksid olema selleks ettenähtud allüksuse koosseisus.

4. Suusõnaline ja telefoniline asjaajamine on küll lihtis ja kerge, kuid tegelik elu on näidanud, et tihti unustatakse isegi kirjalikud korraldused täitmata, — salatakse koguni maha, — rääkimata veel suulistest. Näib küll ebatõenäolisena, kuid selles on paljudelgi väga kurbi kogemusi. Seepärast ei saa kuidagi üle minna sellele asjaajamise viisile.

Suulise või telefonilise korralduse täitmisel võivad tekkida väga mitmesugused

arusaamatused, ning nii korralduse tegija kui ka saaja võivad toetuda mõlemad antudsaadud korraldusele. Tegelikult aga ei selgu, kummal on õigus, sest korraldusest pole jäänud mingit dokumentaalset tõendust. Seepärast võib suuliselt või telefoniteel teha ainult seesuguseid korraldusi, mis täidetakse otsekohe, s. o. väga kiire iseloomulisi, ja seesuguseid, milles ei või tekkida arusaamatusi.

M. M.

Sõjaväe velskerite üldhariduslikust tasemest.

Viimasel ajal on hakatud panema kõigjal suuremat rõhku üldise ja kutsehariduse tõstmisele, eriti sõjaväe nooremas generatsioonis. Sellest on ka meie sõjaväe juhatus õieti aru saanud, seades ette suuremaid nõudeid sõjaväe rivilise kaadri ettevalmistamisel, kindlustuseks, et erialalisele kutsele pääseksid vaid väärilised kandidaadid. Ka nõuded velskerite ettevalmistamise suhtes on suuresti tõusnud, võrreldes nendega, mis olid küllaldased aastate eest. Vaadeldes praegu meil maksva „Õppekava sanitaarvelskerite ettevalmistamiseks“ ulatust, peame tunnistama, et see kava eeldab õppurite kaunis kõva üldhariduslikku tasepinda. Neil peab olema häid teadmisi keemia ja füüsika alal, sest nendel ainetel baseerub osaliselt kursuse õppetöö. Ka on asjale suureks kasuks, kui kursusele lähetatud õppur koolis veidi ladina keelt on õppinud. Sellest järgneb, et velsker õppur peab omama suhteliselt suurema üldhariduse võrreldes teiste sõduritega. Seda nähet meie võime tähele panna ka välismaa armeedes, kus igas riigis esineb püüe saada hästi ja igakülgelt ettevalmistatud inimesi. Isegi Leedus, kus hariduslik tase ametliikude andmete järele oli alles hiljuti veel võrdlemisi madal, võetakse vastu san. allohvitseride kooli noori, kes omavad vähemalt gümnaasiumi 6. kl. hariduse.

Mis puutub meie sanitaarvelskerite kursusele lähetatud õpilastesse, siis on nende seas ainult üksikud keskkooli haridusega, rõhuv enamus aga on algkooli ja koguni veel väiksema haridusega. Viimased saadetakse nüüd otsekohe oma väeosadesse tagasi, kuid see on ühtlasi kujukaks näiteks, kui võrd pealiskaudselt suhtutakse mõnes väeosas meeste valikule. Arusaadavalt peavad kõik kursusele lähetatud sama

ühesuguse ettevalmistuse, et mobilisatsiooni puhul seista oma ülesannete kõrgusel. Kuid on ümberlukkamatu tõde, et põhjalikuma üldhariduse saanud noored õpivad edasi edukamalt, s. o. kergema vaevaga ja väiksema energiakulutusega jõuavad lõppsihini. Tegelik elu näitab, et ka väiksema haridusega õppurid suudavad kursuse lõpetada, kuid nende õppimine muutub tuupimiseks, mida pedagoogilisest seisukohast ei saa heaks kiita. Nad võivad katsetel näidata rahuldavaid tulemusi, kuid arvesse võttes, et rõhuv enamus reservvelskreid eraelus ei tegele tervishoiu alal, ununevad kätteõpitud teadmised õige pea. See paistab ka silma kordamisõppustele kutsutud reservvelskerite juures.

Kui nüüd gümnaasiumi ja keskkooli lõpetanuist maha arvata aspirantide klassi astuvaid ajateenijaid, jääb siiski järele veel hea hulk mehi, kellega võiks komplekteerida sanitaarvelskerite kursust.

Kuna sv. keskhaigla juures korraldatud kursuse ülesandeks on valmistada ette reservvelskreid, siis tekib küsimus, kust võtta tarbekorral kaadrivelskerid? Erilise kaadrivelskerite kooli puudumisel tuleb vakantseid kohti komplekteerida paratamatult reservvelskeritega, valides neist välja parimaid. Kaadrivelskerid omavad sõjaväes juba suurema tähtsuse ja neil lasuv vastutus ületab sageli harilike töötingimuste nõudeid, sest peale oma otsekoheste ülesannete täitmist tuleb neil väeüksuses esineda õpetajana: nende juhtimisel õpivad reservvelskerid viimasel teenistuse kuul väeosa ambulantsis kõike seda, mis ühenduses teenistusega väeosas rahu ja sõja ajal. Sellest lähtudes peab ta omama õpilasist tõhusama hariduse. Oleks muidugi ideaalne, kui kõik kaadrivelskerid omaksid

gümnaasiumi ja reserv-velskerid keskkooli nariduse. Mida kõrgem ta intelligents, seda edukam ja viljakam on tema tegevus. Ainult hea üloharidus ja alaline enesearendamine loovad soodsa pinna oma eriala teadmiste täiendamiseks. Juba kursuse esimesest päevast alates püütakse tulevastes velskerites äratada huvi ja armastust arsti-teaduse vastu.

Meil on teatavasti väeüksusi, kus arste ei ole või kus arstid käivad harva. Niisugustes üksustes kaadrivelsker on teataval määral just tervishoiu alal. Ta peab paratamatult oma teadmisi ja oskusi alaliselt täiendama ja värskendama, kui ta tahab seista oma ülesannete kõrgusel. Kuid laiendada oma silmaringi kutsealalistes küsimusis võib ainult see, kes valdab võõrkeeli, sest meie oma kirjandus ei suuda veel praegusel ajal tervishoiu alal pakkuda vaimutoitu tarvilises ulatuses.

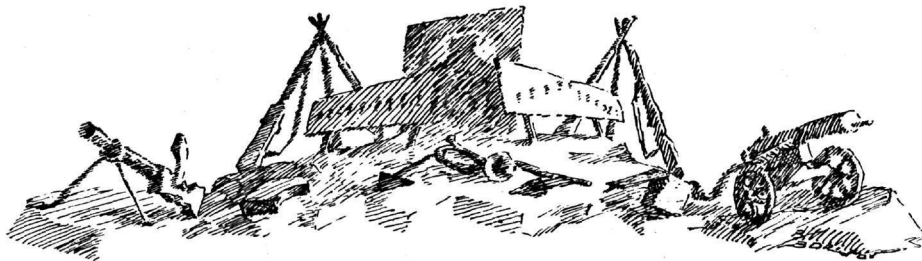
Kui rivi allohvitserid harilikult loobuvad võõrkeelte õppimisest teenistuselisel asjaoludel ja ka osaliselt ajapuudusel, siis rivitute kontaktel teenivail üleajateenijail, eriti velskeritel, langeb see põhjus kindlasti ära. Sellest lähtudes kaadrivelskeritelt peaks nimelt ametlikult nõudma kas või ühe võõrkeele tundmist, samal alusel nagu nõutakse määrustikkude ja eeskirjade tundmist. Selle nõude praktiliseks läbiviimiseks rõhuv enamik velskreid sooviks vist saada rahalist toetust. See vaade on vale. Iga sõjaväelase enesearendamine ja -koolitamine on sõjaväe huvides, kuid sellest ei järgne veel, et see peab sündima sõjaväe kulul. Enne peaks asjast huvitatu näitama, et ta ka tegelikult on suuteline ja võimeline saavutama teatud eesmärged. Muidu on igasugune toetus mahavisatud raha. Meie võisime tähele panna varemalt ja näeme ka praegu, et energilisemad ja töökamad sõjaväelased madalamapalgalistel kohtadel õpivad võõrkeeli ka ilma rahalise toetuseta oma kulul. Meie oludes võõrkeele õppimine üldiselt ei lähe maksma kuigi palju ja iga soovija võib

seda teha meelelahutusekulude arvel. Iga tahes ülepääsmatuid raskusi see ei sünnita, on tarvis vaid püsivust pidevaks ja järjekindlaks tööks.

Sõjavägi võiks niisugustele isikuile teisiti vastu tulla ja neid lasta liikuda teenistuses soodustatud korras, mis ühtlasi oleks tõukeks ja eeskujuks teistele. Mis puutub velskereisse, siis esineb nende suhtes see pahe, et nende liikuvus teenistuses on väga piiratud. Seepärast peaks hakka-ma otsima teisi teid vääriliste isikute edustamiseks. Võib näiteks sisse seada teenistuse astmestiku selles mõttes, et iga järgneva kutsenimetuse omamine toimuks pärast kindlaksmääratud aja väljateenimist eelmises astmes. Praegu määratakse velskereid ametisse kohtade järele, s. o. on temale ette nähtud veltveebli palk, siis on ta 1. j. velsker, on tal aga rühmavanema palk — siis 2. j. velsker. Võib-olla on otstarbekam korraldada kaadrivelskerite spetsialiseerimist üksikute alade, näit. laboratooriumi, apteegi jne. järele.

Lõpuks veel paar sõna velskeri aastmetest. Omal ajal kui sõjaväe arstid ja rohuteadlased nimetati ümber vastavalt san., vet. ja farm. ohvitserideks, nimetati velskerid ümber san. allohvitserideks. Nii omas tol ajal ajateenija peale velskeri-kursuse lõpetamist automaatselt san. noor-allohvitseri aukraadi ja reservi laskmise eel, harilikult veel kiiduväärt teenistuse eest, san. van. allohvitseri auastme. Hiljem muudeti see kord ja selle tagajärjel on mõnes väeosas kujunenud niisugune ebaloomulik olukord, et samast väeüksusest reservi arvatud aega teeninud velskerid kordamis-õppustele ilmudes san. van. allohvitseridena, leiavad ees kaadrivelskeri, kes üle 12 aasta teeninud, reamehe auastmes. See küsimus on seda aktuaalsem, et uue vormikirjelduse kohaselt nad peavad kandma ka vastavaid tunnismärke, kuna vana vormi juures kantakse tunnismärke ametikohtade järele.

F. S.

5./4. polgu poolroodu vastulöök 25. 02. 19. Riigiküla rajoonis.

Kapten F. Kivimägi.

Alates jaanuari lõpust 1. diviis asus kait-
sel Narva jõe üldjoonel. 24. 02. õhtul oli
1. polgu (1600 täaki) kaitsta 13 km pikkune
rinne Väikesaarest (3 km Vepskülast kagus)
mereni.

Riigiküla rajooni (vt. skeem) umbes 3 km
rindel kaitstes dessantrood 54 täaki (tk) ja 7./4.
polgust 127 tk. Valvetõke oli asetatud jõe
idakaldale. Varus asus 7./4. polgu poolrood
Sininõmme külas.

Dessantroodust paremal asus kaitse-
l 6. roodu, kelle pool roodu asus valvetõkkena
Odrassaare ja Liivaaugu talude rajoonis.

6. roodu toetas 5./4. polgust (7 ohv. ja
139 tk.) energilise ja julge lipnik Metsa ju-
hatusel. $\frac{3}{4}$ osa roodust olid jõudnud roodu
alles jaanuari lõpul ja lahingust võtnud osa
vaid 22. 02. 19., sooritades eduka vastulöögi
Odrassaare peale, saagiks saades 1 klp. ja
2 vang. Roodul kaotusi ei olnud. Roodu
meeleolu oli üldiselt hea.

Pool roodu asus positsioonil, kuna pool
roodu aga varus Mustjõe (Tšornajõe) külas.

Dessantroodust vasakul asus kaitse-
l 3. (end. 14.) roodu.

Laiade kaitseõikude tõttu roodud asusid
rühmadena, kusjuures rüh-
made ja roodude vahesid
valvati piilkondade abil.

Polku toetav 1. srt.-polgu
1. kergepatarei (3—3"-srt.)
asus Kudruküla põhjaosas.

1. polgu rinne, nagu üldse
kogu Põhjarinne, oli võrdle-
misi nõrgasti kindlustatud.
Kaevikud oli valmis vaid
üksikuid jõe läänekaldal
Riigikülalt põhjapool, jõe
idakaldal Riigiküla vastas
ja Odrassaare rajoonis.

Praegu kogu polgu rinde
ees oli 1-realine traattõke
(vt. skeem). Vastase 47. polgu
ülem väitis oma ettekan-
des liialdatult, et meil ol-
nud 3-realine traattõke.

Vastasel asusid polgu vas-
tas 3—8 km kaugusel Luu-
ga jõe, Kallivere küla üld-
joonel 46., 47. ja 166. polgu
osad.

Arvuliselt oli vastane
umbes $1\frac{1}{2}$ kordses ülekaal-

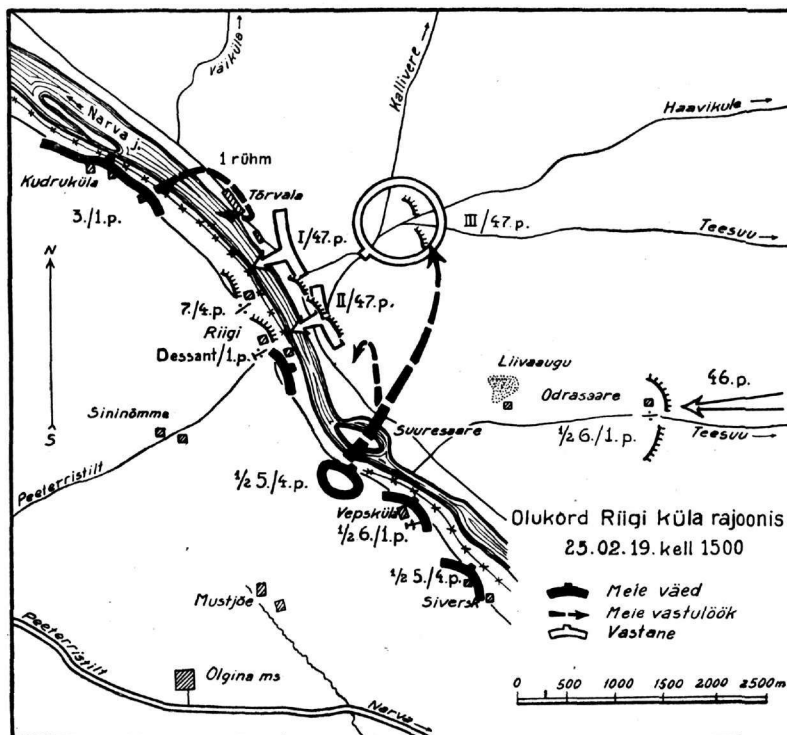
lus. Arvulise ülekaalu tegi täiesti tasa
meie vägede moraalne üleolek vastase suhtes.

22. 02. vastase üldine pealetung tõrjuti
kogu Põhjarindel. Samuti tõrjuti vastase
46. polgu osade kallaletung Riigikülale te-
male suurte kaotustega. Järgnevad 2 päeva
möödusid rindel võrdlemisi vaikselt, peami-
selt luuretegevuses ja suurtükiväe vahetu-
suses.

25. 02. 19. Vastane algas uuesti pea-
letungi. Sel päeval arenes intensiivne lahin-
gutegevus 1. polgu lõigus, eriti Riigiküla ra-
joonis.

Hommikul kell 0845 vastane alustas 1.
polgule pealetungi suurtükiväe toetusel ka-
hes suunas: 46. polk Teesuu (Jzvoz) rajoo-
nist Odrassaare ja, värske, alles 24. 02. 19.
hilja õhtul varujärgust esijärku toodud 47.
polk 6—10 klp. ja 1 kergepatarei toetusel
Haaviku (Keikino) rajoonist Riigiküla peale.

Pealetung arenes vastasel algul edukalt:
Kella 1100 ajal vastane vallutas Odrassaare
ja Tõrvala (Smolka) rajooni, surudes meie
valveosad jõe läänekaldale. Odrassaare võeti
hiljem vastulöögi tagasi.

Tõrvalas vastane püsis, kuid tema kor-
duvad katsed tungida üle jõe löödi meie
ägeda püssi- ja kuulipilduja-tulega tagasi.
Tõhusat toetust andis jalaväele kergepata-
rei oma tulega.

Kella 1400 paiku vastane alustas peale-
tungi ka Kallivere rajoonist 166. p. osadega
ja vallutas 4 km Riigikülalt loodes asuva
Saarküla, kuid pommitamise järgi meil õn-
nestus küla varude abil tagasi võtta.

Energilisemalt teotses vastasel seega
värske 47. polk. Võitluse raskuspunkt kan-
dus seetõttu Riigiküla rajooni. Siit viis kõi-
ge otsem ja seega lühem (7 km) tee Narva
maanteele Peeterristi rajooni Narva linna
kaitsevatele osadele seljataha. Pealegi oli
meil siin varus veel vaid 5./4. polgu pool-
roodu, kuna 7./4. polgu poolroodu oli Sini-
nõmme külast juba suunatud lahingusse
dessantroodu ja oma teise poolroodu lahin-
gijõu kõvendamiseks.

Riigiküla rajoonis oli seega tekkinud
kriitiline olukord. Vastase värske 47. polk,
kandes meie tulest küll võrdlemisi suuri
kaotusi, ründas meid visalt, püüdes, nagu
hiljem selgus, kella 1700-ks vallutada Riigi-
küla ja sealt edasi tungida Peeterristi kaudu
Narvale seljataha.

Narva-Jõesuus oli küll varus hulk üksusi,
kuid nende siiatoomine oli seotud ras-
kustega ja ajakaotusega.

Seetõttu Kudrukülas asuv polkuli abi al-
kapt. Pulk otsustas kohe rakendada tegevus-
se oma sealse viimase varusoleva poolroodu
rooduülema lipnik Metsa isiklikul juhatusel.

Kell 1430 paiku roodu ülem saigi temalt
käsu: ületada jõgi Suursaare juures, sealt
liikuda metsa mööda vastasele seljataha ja
anda vastase osadele energiline löök kuk-
lasse.

Lipnik Metsa käsutuses oli tol momendil
veel 3 ohv. ja 65 tk. Vastase tiib ulatus mõ-
nisada meetrit Riigiküla, Haaviku teest lõu-
na poole. Maastik üle jõe on kinnine, kaetud
tiheda okaspuu metsaga. Viimane asja-
olu võimaldab märkamatuult hiilida vasta-
sele seljataha ja ootamatu rünnakuga vas-
tast üllatada.

Arvestades neid asjaolusid lipnik Mets
otsustas tungida vastasele umbes paar km
seljataha Haaviku teele ja sealt vastast rün-
nata.

Vasaku tiiva kaitseks ta eraldas väikse-
ma 15-mehelise salga 1 ohv. juhatusel.

Kella 1500 paiku poolrood rooduülema
isiklikul juhatusel ületas Suursaare juures
jõe.

Vähem salk sattus metsas peatselt suu-
rearvulise vastase peale ja, kartes vastase

suurt ülekaalu, tõmbus võitlusse astumata
tagasi jõe läänekaldale.

Poolroodu peajõud 2 ohv ja 50 tk. roo-
duülema isiklikul juhatusel liikus otse läbi
metsa ettenähtud kirdesuunas edasi. Suunda
peeti paksus metsas kompassi abil.

Umbes samal ajal polkuli abi korraldu-
sel saadeti Kudrukülast 3. roodust 1 rühm
Tõrvala suunas välja, et vastast rünnata ka
vasakult tiivalt. See rühm aga arvatavasti
sattus vastase parema tiiva sügavama ha-
aramise asemel vastase peale peagu rindelt.
Seetõttu vastane märkas haarajaid õigeaeg-
selt, avas nende pihta ägeda tule ja hakkas
meie salgakest omakorda põhjapoolt metsa
kaudu haarama. Selle tõttu meie salgake
oli sunnitud peagi samuti taanduma üle jõe
läänekaldale.

Nüüd jäi siis ainuke lootus veel lipnik
Metsa poolroodu tegevuse peale.

Poolrood liikus vaheajal endiselt kirde-
suunas läbi paksu metsa ja sügava lume
otse edasi. Sügava lume tõttu oli salga lii-
kumine äärmiselt raske ja väsitav. Ainult
suure vaevaga ja aeglaselt jõuti edasi. Kõi-
gele sellele seltsis kõva külm: termomeeter
näitas ligi 23 pügalat alla nulli! Nii edasi
liikudes jõuti viimaks Tõrvala, Haaviku tee
lähedale välja, umbes 2 km Tõrvalast ida-
pool.

See oli kell 1800 või 1830 paiku. Oli juba
täiesti pime.

Tee kõrval oli näha suuremat, mitme
roodu suurust punaväe salka, kes metsa ma-
ha tehtud tulede ümber end soojendas. Nagu
hiljem selgus, oli see pealetungiva punaväe
47. polgu III pataljoni, kes seal varus asus.

Vaatamata vastase mitmekordelt suure-
male arvule, otsustas lpn. Mets vastast rün-
nata.

Nüüd hiiliti käratult paksu tihnikut möö-
da vastasele 30—50 sammu läheduseni, kor-
raldati mehed ahelikku, avati äge tuli vas-
tase pihta ja „hurraa“ hüüetega rünnati vas-
tast hoogsalt.

Seljataguse julgestamiseks vastasel puu-
dus nähtavasti valve või siis seda teostati
äärmiselt hooletult. Seetõttu meie salgake-
se rünnak tuli vastasele täiesti ootamatult.
Tekkis suur segadus ja mehed hakkasid
jooksma laiali. Juhid püüdsid korraldada
vastupanu, õnnestus isegi 1 klp-st tuld ava-
da. Pea aga langesid mõned vaenlase kuul-
lipildurid meie tabavate kuulide all rivist.

Vastane jättis nüüd kuulipilduja maha
ja põgenes. Vastase viimane vastupanek
oli seega murtud ja tema mehed jooksid
iga ilmakaare suunas metsa mööda laiali,
visates hulgaliselt maha relvi ja varustist.

Vastane kaotas siin umbes 10 meest surnutena ja paljud haavatutena. Vangi langesid 15 punaväelast, nende seas ka polgu arst ja 2 velskerit. Nagu nende seletusist selgus, oli vastasel siin olnud ka polgu komandopunkt ja sidumispunkt.

Peale vangide saadi saagiks 2 rk, 19 rklinti ja üle 150 püssi, mis vastane oli maha visanud. Lisaks neile vastane jättis meile saagiks terve vööri 11 rege koormatega, 8 hobust, hulk laskemoona ja mitmesugust varustist.

Meie julge salgakese kaotused vastase tulest olid üsna väikesed: 2 meest langenu-tena ja 2 meest haavatutena. 1 mees jäi teadmata kadunuks.

Kohutavalt suured olid aga meie kaotused äärmiselt külma ilma ja kehva riietuse ning jalatsite tõttu: ligi 20 meest külmetas jalad või käed.

Meie julgel vastulöögil ja sellest tekkinud segadusel oli aga veel suurem mõju kogu vastase pealetungile Riigiküla rajoonis. Punaväe 47. polgu 2 esijärgu pataljoni jätkasid visalt edasitungi katseid. Veel kell 1720 vastane ründas Tõrvala lõunaosast Riigiküla, mis jällegi tõrjuti tagasi. Vaatamata sellele 47. polgu ülema, nagu nähtub tema ettekandest 1. brigaadi ülemale kell 1800, milline sattus meie kätte, kavatses pealetungi jätkata.

Nüüd aga vastase esijärgu pataljonid, kuuldes seljatagant ägedat laskmist ja kaotades sideme polgustaabiga, sattusid ärevusse ja segadusse ning hakkasid tagasi valguma. Taandumine muutus hiljem samuti põgenemiseks, kusjuures jäeti ja visati maha hulgaliselt relvi ning varustist.

Järgmisel päeval leiti metsast lahinguväljalt ja selle lähedusest 3 rk-alust, 2 rk-tagavararauda, mitu tuhat padrunit, telefoniparaate, -kaablit, seljakotte, sõdurikatla-kesi ja mitmesugust muud varustist.

Vastase kaotused sel pealetungil olid üsna suured. Arsti seletusel ainuüksi Riigiküla eest evakueeritud kuni 200 haavatut. Surnute arvu 7./4. polgu päevaramat arvestab umbes 60 peale. Vangide seletusel mõnes roodus jäänud 130—150 mehest vaid 60 meest järele. Suur osa kaotusi tuleb loomulikult panna laialijooksnute arvele.

Kaitsjate kaotused siin rajoonis olid kokku 3 surnut, 11 haavatut ja 1 teadmata kadunud, seega kaotused kuni kümme korda vähemad.

Kapten Steinmann, 4. polgu roodude grupi ülem, saades öösel Vepskülas andmeid vastase paanikalisest taandumisest, oma ettekandes polguülemale 26.02.19. kell 0130

hindas olukorda väga soodsaks üleminekuks pealetungile ja tegi selleks järgneva ettepaneku: „Teadustan, et praegu on enamlastel suur korralagedus. Kui oleks võimalik, võiks ühe rooduga Keikino ja Izvosi külad ära võtta. Liiast ootamata tungis 4. polgu 5. roodu ülem lipnik Mets oma tublide ohvitseride lipnik Saarepere ja lipnik Luubergiga enamlastele seljataha.

Kordan, et oleks praegu kõige kohasem aeg peale tungida puhanud jõududega...“

Vahepeal kella 2000 paiku oli Narva-Jõesuust Riigikülla jõudnud salkkond (umbes 30 meest) soomlasi, kes kohe saadeti ühes meie 1 rühmaga üle jõe luurele.

Vastane oli juba 1—1½ tunni eest taandunud ja seetõttu see luuresalk vastasega kokku ei puutunud. Tema tagasijõudmine aga viibis ja seetõttu õo saabumisel ei võetud ette mingit tegevust vastase jälitamiseks. Kõige suuremaks takistuseks oli aga puhanud värskete varude puudumine 1. polgus. Soomlaste kohta peab märkima, et nendel tollal puudus distsipliin ja sõdimistahe, mille tõttu tuli ette vastuhakkamisi ja loobumisi lahingusse astumast.

Diviisi varu oli aga kaugel. Kõigi nende asjaolude tõttu jäigi kasutamata soodus juhus 1. polgu löigus vastupealetungile üleminekuks.

Vastase peale mõjus 25.02.19. lüüasamine nii masendavalt, et ta siin loobus pealetungidest hulgaks ajaks, mille tõttu sõjategevus vaibus mitmeks nädalaks.

Asudes tegevuse hindamisele võime kokku võttes konstateerida, et meie väikese salgakese julge ja ootamatu vastulöök purustas esiteks vastase varupataljoni ja siis selle tagajärjena sundis kokku varisema 600—1000-mehelise 47. polgu pealetungi ning meeskonna paanikas põgenema.

Seega selle poolroodu energiline vastulöök otsustavalt kallutas lahingu edu meie kasuks, mille järgi saime rindel rahu mitu nädalat. Kõik vastase suured inim- ja materjalsed ohvrid olid seega kantud asjatult.

Millised olid tegurid, mis andsid meile nii suure võidu?

Kõigepealt võib märkida polgu ülema abi al.-kpt. Pulga õiget, olukorrale vastavat otsust riskida ja anda vastulöök oma siinse viimse väikese varuga.

Teiseks võime alla kriipsutada rooduülema, samuti teiste ohvitseride energilist, julget ja otstarbekohast teotsemist. Selline teotsemine puudus poolroodu väiksemal salgal.

Kolmandaks tuleb märkida täielikku ootamatuse saavutamist ja selle täiel määral

kasutamist, rünnates vastast ajaviitmata. Ootamatus saavutati sügava haaramisega seljatagant. Selleks poolroodul tuli mitu tundi sumada sügavas lumes paksus metsas, kusjuures osa teekonda teostus pimeduse kattel. Suurel määral soodustas ootamatuse saavutamist vastase nõrk ja hooletu puhkusvalve.

Võrreldes poolroodu tegevust vasakult haarava rühma tegevusega, paistab viimase

juures silma väga, et haaramine ei olnud küllalt sügav. Seetõttu ootamatus jäi saavutamata ja salk sai ebaedu osaliseks.

Neljanda ja võib-olla kõige kaaluvama põhjusena võime nentida meie meeskonna täielikku üleolekut vastasest moraalselt, mis võimaldas vastast rünnata julgelt, energiliselt ja hoogsalt.

See otsustaski lahingu tulemuse lõplikult.

Bibliograafia.

Tšehhoslovakkia strateegiline väärtus Lääne-Euroopal.

(La valeur stratégique de la Tchécoslovaquie pour l'Europe occidentale.)

Neil päevil saadeti toimetusele tutvunemiseks Tšehhoslovakkia kõrgema sõjakooli professori kolonel Emmanuel Moravec'i ülalnimetatud töö. Kuna see töö on huvitav ülevaade võimalikkudest strateegilistest kombinatsioonidest Euroopas, vaadatuna ja hinnatuna Tšehhoslovakkia seisukohalt — siis toome alljärgnevas tema kokkuvõtte. Teoses avaldatud mõtteid refereerija hindamisele ei võta, vaid toob nad kolonel Moravecilt avaldatud kujul. Kokkuvõttest on välja jätetud võitluste ajalugu Doonau basseini ümber ajaloo algpäevadest kuni 1866. aastani.

I. osa.

Lühiülevaade Tšehhoslovakkia ajaloost ja maateadusest.

Tšehhoslovakkia uuestisünd. Pärast keskriikide kokkuvarisemist Maailmasõjas Austria-Ungari keisririik lagunes ja tema koosseisu kuulunud rahvad ühinesid oma veresugulaste itaallaste, rumeenlaste ja jugoslaavlastega.

Kuid samal ajal kerkisid A.-U. maaalalt kaks uut riiki: Tšehhoslovakkia ja Poola.

Tšehhoslovakkia pindala on 140 000 km² ja seal asub 15 000 000 elanikku. 11 000 000 on tšehhid ja ruteenlased (väikevenelased) kuna 4 000 000 slovakid, endise Ungari kuningriigi alla kuulunud rahvas. Tšehhoslovakkia kätte läks suur osa endise Doonau kuningriigi (A.-U.) tööstusest ja loodusvaradest. Praegune Tšehhoslovakkia rah-

vuslik varandus on ümmarguselt 500 miljardit kč. Aastane eelarve on ümmarguselt 100 miljardit kč. Eelarvest lähtudes paikneb Tšehhoslovakkia Euroopa riikide peres otseselt Itaalia järgi 11. kohal.

Juurdepääsuteed Doonau basseini. Doonau basseini on juba vanast ajast kuulus sissetungi suund Kesk-Euroopasse. Sissetungid on aset leidnud kas idast või läänest, kuid ikkagi piki Doonau basseini. Vanad germaanlased Reini ja Veseri kaldalt kasutasid Doonau ülemjooksu põhjapool Alpide mäeahelikku. Lõunapoolt Alpide mäeahelikku kasutasid juurdepääsu Doonau basseini vanad roomlased. Idast oli sissetungiks samuti kaks suunda: 1) Ida-Karpaatidest, mida kasutasid nomaadid, ja 2) lõunast, Väike-Aasiast, mida kasutasid türklased.

Seviisi moodustas Doonau basseini nagu sidekriipsu või ühendustee Ida- ja Lääne-Euroopa vahel. Kuna Kesk-Euroopa metsad varem ajal oma ürgomadustelt olid läbi-pääsematud, siis ühenduse pidamine Ida- ja Lääne-Euroopa vahel oli äärmiselt raskendatud. Mäed: Alpid, Sudeedid ja Karpaadid moodustasid nagu vibu, mille otsad toetuvad üheltpoolt Genua lahele ja teiselt Mustale merele. Niisiis selle kaare sees on Doonau ja Po basseini olnud rikkamaid ja liiklemiseks soodsamaid alasid. Itaalia ja Balkani poolsaar asudes mägede valli taga on kui isoleeritud saared, kuna nende omavaheliseks ühendajaks on Böömi ja Ungari tasandikud ning Euroopaga ühenduseks Määri värv.

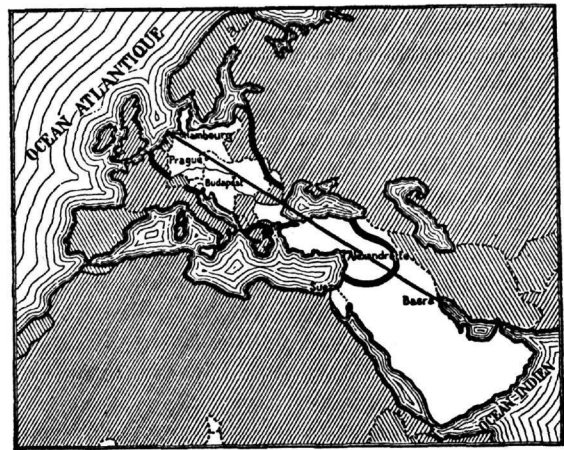

- Rooma keisririigi õitseaigastu põhjapoolseim piir.
 — Slaavi suguharude asetuse lõuna- ja läänepoolseim piir V saj.
1. Germaanlaste sissetungi suund põhjast.
 2. Slaavlaste " " kirdest.
 3. Roomlaste " " lõunast.
 4. Mongoollaste " " idast.
 5. Türklaste " " kagust.
 6. Greeklaste " " lõunast.

Euroopa jõudude surve ristluspunkt. Rooma suurriigi päevil oli Doonau bassein rahvaste huvide ristluspunktiks. Lõunast roomlased ja kreeklased, põhjast — germaanlased ja slaavlased kohaldasid üksteist Rein, Main, Doonau joonel. Germaanlaste sissetungi suunaks oli Rein, kuna slaavlaste omaks Doonau. Soodsaks sissepääsuks Doonau basseini on loodest — Doonau ülemjooks ja kirdest Užok'i mäekuru.

Tänapäeval olukord Doonau basseinis pole muutunud. Itaalia, Balkani, Reini ja Elba piirkondadest ning kesk Dnjeprilt tulevad nii kaubanduslikud kui sõjalised huvivid puutuvad kokku Enns'i ja Ipeli jõgede vahel Kesk-Doonaul. Seda kohta tuleb hinnata Kesk-Euroopa suurimaks strateegiliste huvide ristluskeskuseks. Kesk-Doonau valitseja oli omal ajal Kesk-Euroopa valitsejaks, sest ta kontrolli alla kuulusid kõik strateegilised teed. Kuid mis oli maksev keskajal, on ka tänapäeval. Läheda Ida ühendused omandatakse Reini ja Doona valitsemisel.

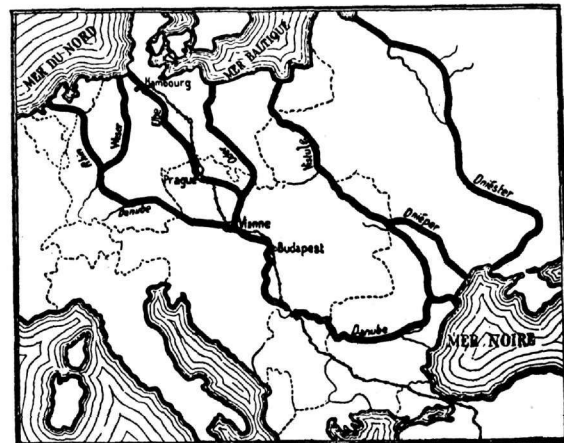
Saksamaa edasnihkumine euraasia teljel. Pärast 1866. a., kui Saksamaa ühines ja teostati interventsioon Prantsusmaa vastu, tõmmati ka Austria Preisi poolt Euroopa malelauale. Bismarckile oli selge, et selle käiguga suudetakse Austriast teha hoolaud Euroopa-Aasia (euuraasia) põikühenduse loomiseks. Saksa teoreetikud nägid tuleviku suunda Hamburg, Praha, Budapest, Konstantinoopol, Aleksandrette ja

- Kujutab euuraasia telge Hamburgist Basra.
 — Kujutab keskriikide rinnet euuraasia telje ümber.
 /// Liitlased.
 ||| Erapooletud.

Basra ühenduses, mis seob Atlandi ookeani India ookeaniga. Sellest ühenduste ideelist kavast omas Saksamaa territoriaalselt $\frac{1}{8}$, lepinguvahekord Austriaga tagas $\frac{2}{8}$ ja sõprusvahekord Türgiga kindlustas Saksa-maale kogu Väike-Aasia ühenduse. Lõppeks jäi järele vaid viimane $\frac{1}{8}$ Balkanil läbi Rumeenia ja Bulgaaria, mis näis ka kergesti saavutatav olevat enne Balkani sõda, kuna Rumeenia kaldus kolmikliidu poole.

Atlandi ja India ookeani ühenduskavale raudteega liitus hiljem veel veeühendus. Euroopas nägid sakslased ette kanalite abil Põhjameri ühendamise Doonauga seal, kus Euroopa on kõige kitsam. Variandid olid — Rein, Elba ja Oder ühendada Doonauga ja Visla Dnjestriga.

- Hamburg-Bagdadi vaheline raudtee.
 — Veeühenduste kavatsetud võrk Lääne-, Põhja- ja Musta mere omavaheliseks ühendamiseks.

Doonau piirkonna opositsioon Saksamaale Maailmasõjas. Maailmasõja algades Saksa- ja Venemaa omasid ligikaudu 100 diviisi, Austria-Ungari — 50 diviisi, Prantsusmaa — 75 diviisi. Ühe inglise tehnilise jõu hiljutise arvutluse põhjal oleks Maailmasõja kestus olnud 2 aasta võrra lühem, kui Türgimaa osavõtt Maailmasõjast keskriikide poolel oleks olnud takistatud. 1917. a. Türgimaa lõpetas 30 diviisi mobiliseerimise Väike-Aasias. Samal ajal Austria oli jõudnud mobiliseerida 80 diviisi, mis võimaldas Saksamaal maasse pugemist ja sõja pikendamist. Oleks aga enne sõda suudetud A.-Ung. vabastada Saksa mõjuvõimast, poleks olnudki Maailmasõda, või selle puhkedes 4 aasta asemel ta kestus võinuks olla 4 kuud.

Austria mobiliseeritud jõudude arv oli kahtlemata väikene võrreldes teiste riikidega. Näiteks Saksamaa oma 67 miljoni elaniku juures suutis välja panna kolm korda enam, Prantsusmaa — 115 diviisi ja Inglismaa 90 diviisi. A.-U. elanike arv aga oli 54 miljonit. Poleks A.-U. mitte-saksa ja ungari rahvused esimesel võimalusel läinud liitlaste poole, oleks Austria suutnud Saksamaa kaasabil välja panna 50 uut diviisi.

Lõppseisus suutsid rahvused 1 miljoni elaniku kohta välja panna: sakslased — 3,5, prantslased ja serblased — 3, türklased — 2,5, inglased — 2 ja austria-ungarlased vaid 1,5 diviisi. Viimane nähe on seletatav ka kaadri ohtliku sulamisega esimesel sõja-aastal. A.-U. hukatuslik politika rahvuste suhtes maksis 3 miljonit võitlejat, millest 2 miljonit lahkus keskriikide hulgast. Õige politika juures võinuks A.-U. oma jõude tõsta 120 diviisile 80 asemel. Kuigi Bismarck arvestas, et Austria-Ungari vähemrahvad järgnevad oma vanale keisrile, kuid tegelikult osutus, et Frants Josephilt süüdatud maailma kahjutulle läksid A.-U. keisririigist vaid austerlased ja madjarid.

Austria-Ungari, slaavi ja ladina rahvaste osa Maailmasõjas. Slaavi ja ladina rahvaste opositsioon Saksa ja A.-U. liidule oli määratuks strateegiliseks kasuks liitlastele. Kui need rahvad oleksid tõusnud F. J. järgi, siis oleks venelaste suurejooneline edu Galiitsias märgatavalt vähem olnud ja Serbia õlgadele surumine tunduvalt kiirenenud. Samuti oleks Bulgaaria osavõtt Maailmasõjast teostunud juba 1914. a. ja samal aastal oleks teostatud olnud Euroopa—Väike-Aasia põikühendus 1915. a. talve asemel.

Edasi arendades võimalikke tulemusi oleksid need võinud kujuneda järgmiselt:

Venemaa kokkuvarisemine 1915. või 1916. a., Itaalia osavõtt 1915. a. ja Rumeenia osavõtt 1916. a. Maailmasõjast liitlaste poolel tõenäoliselt poleks teostunud. Venemaa kokkuvarisemisel 1916. a. liitlaste olukord võinuks kujuneda analoogiliselt 1918. a. olukorrale jõudude suhtes. Siis oli liitlastel 274 diviisi keskriikide 370 diviisi vastu. Austria mõistliku politika puhul aga 410 diviisi vastu oleks olnud vaid 220 diviisi (115 prantsuse, 90 inglise ja 6 belgia). Sel juhul keskriikide kahekordsel ülekaalul poleks Ameerika suuteline olnud 1917. a. tasakaalustama jõudude vahekorda.

Kokku võttes olid slaavi ja ladina rahvaste teened Maailmasõjas liitlastele järgmised:

- nad takistasid võimaliku 40 diviisi formeerimise;
- nad võimaldasid liitlastele 14 täiendusdiviisi moodustamise austria armee arvel (tšehhi — 6, serbia — 3, poola-ruteenia — 3, rumeenia — 2 diviisi).

Hinnates A.-U., slaavi ja ladina rahvaste osa Maailmasõjas, peab mainima, et nad õppisid tundma kõige paremini saksa organiseerimise võimeid, kuid nad oskasid ka suurimat vastupanu avaldada. Saksa euraasia põikühendusele aitasid nad esimese praio löömiseks kaasa, marssal Farnchet d'Esperey edukat pealetungi toetades 1918. a. Balkani poolsaarel.

II osa.

Tänapäeva väljavaateid.

Olukord Doonaul pärast 1919. a. Endise Saksamaa ja Austria-Ungari koostööl oli nende valitsemisel euraasia põikteljest Euroopas 1350 km, kuna ülejäänud 400 km läbis Rumeenia. Tänapäeval aga on Saksamaa territooriumil sellest teljest 470 km, mille juurde ta võib arvestada 200 km Ungarist. Endisest teljest on praegu Tšehhoslovakkia kontrolli all 480 km ja Rumeenia valduses 600 km, seega kokku 1080 km. Saksamaa endise euraasia põikühenduse loomise mõtte juurde tagasi pöörates, peab ühel või teisel teel saama oma mõju alla Tšehhoslovakkia ja Rumeenia.

Tšehhoslovakkia osa euraasia teljel. Praegune Tšehhoslovakkia asetus Alpide, Sudeetide ja Karpaatide taga on väga huvitav Doonau basseini toovate sissepääsuteede sulgemise suhtes.

Tšehhoslovakkia hävitamisel on Saksamaal jällegi kasutada 470 km oma + 200 km Ungari + 480 km Tšehhi, kokku 1150

km euraasia teljest. Sellest on ilmne, et euraasia mõtte uuesti algatamine sakslastelt on tihedas seoses Tšehhoslovakkia olemasoluga. Peale Saksamaa on tänapäev Doonaul veel 6 riiki: Tšehhoslovakkia, Austria, Ungari Kesk-Doonaul (32 milj. elanikku) ja Rumeenia, Jugoslaavia, Bulgaaria Alam-Doonaul (40 milj. el.).

Poola (32 milj. el.) katab esimese grupi tiiba põhjast ja Itaalia (43 milj. el.) katab tiiba lõunast. On ilmne, et pärast Tšehhoslovakkia likvideerimist peab Saksamaa oma tiibade katteks algama läbirääkimisi või sõjalist tegevust.

Tšehhoslovakkia ja Itaalia. Sakslaste edasitungil kirdesse ähvardab see väljajõudmisega Aadria merele. See aga tähendab Itaalia huvipiirkonna riivamist. Järelikult Aadria küsimuses sõprade valikul peaks valik langema Jugoslaaviale. Strateegiliselt asub Tšehhoslovakkia lateraalselt Hamburg, Viini ühendusele ja samal ajal

— Hamburg-Basra suund lõunapoolt Musta merd.

--- Suund põhja poolt Musta merd.

(1) Alpid.

(2) Sudeedid ja Karpaadid.

(3) Dinaari ja Balkani Alpid.

kaugus Brennerist (Itaalia piirilinnast) Viini pole üle 200 km. Seega Tšehhoslovakkia ja Itaalia käesirutamine üksteisele Kesk-Doonaul tagab kõige paremini Saksa juurdepääsuteede tõkestamise Aadria merele. On aga Tšehhoslovakkia kord hävitatud, siis ongi Vahemere suund Saksamaale avatud. Strateegiline liin Genua, Praha, Sulina muutub rindeks Genua, Sulina. Siit võib vaid järeldada, et Tšehhoslovakkia olemasolu ja Genua, Praha strateegilise liini püsimine on elulise tähtsusega nii Itaaliale kui Balkani liidulegi.

Tšehhoslovakkia ja Poola. Samuti nagu Tšehhoslovakkia loob tõkke Saksa ekspansioonile kagusse, on ta ka tõkkeks samale ekspansioonile itta. Pole mõeldav, et Poola oleks nõus oma maa-ala andma Saksa-Vene sõjatallermaaks. Samuti pole see ka usutav Väikeliidu pinnal ilma Tšehhoslovakkia ja Rumeenia nõusolekuta. Tegelikult soodsamaks ekspansiooni suunaks on ikkagi Doonau ja Ida-Karpaadid. Selleks aga on vaja kõrvaldada tõkked Sudeetide ja Karpaatide ülekäikudelt, s. o. hävitada Tšehhoslovakkia.

Nagu pole võimalik Doonau basseini mööda minna Konstantinoopoli läbi Jugoslaavia ilma Itaalia neutraliseerimiseta, samuti polegi mõeldav väljapääs Musta mere kaldaile Karpaatide ja Doonau kaudu ilma Poola neutraliseerimiseta. Selle saavutamiseks on poliitilised ja sõjalised võimalused. Esimene sisaldab sõprus- ja liidulepinguid. Selline leping aga paneb niihästi Itaalia kui Poolagi Saksamaa käealuseks. Seesugust orjastamist ei taha aga kumbki riik omaks võtta. Teine — sõjaline võimalus on õieti problemaatiline, sest 1. Mustamere äärde jõudmine ei anna Saksamaale veel üldist juhtivat seisukohta ja 2. seal tuleb arvestada tõsist vastast punaarmee näol. Edasi tiiva katteks on vaja neutraliseerida Poola ja see on ikkagi võimalik sõjalise tegevusega. Kui Tšehhoslovakkia likvideeritakse, siis võib Saksamaa kogu oma jõud suunata Krakovi ja Poznani kaudu Poola likvideerimiseks.

Kui võidakse kõnelda neljast strateegilisest frondist: 1. Genua — Praha, 2. Praha — Varssavi, 3. Praha — Sulina ja 4. Varssavi — Praha — Sulina, siis ei saa kuidagi õigustada Pariis — Varssavi strateegilise fronti olemasolu. Võttes aluseks vana sõjapidamise teooriat, et „strateegilise fronti“ all mõistetakse ühendusteed mitmete strateegiliste punktide vahel sõjaliste jõudude manöövri teostamiseks, siis seesugune ühendus pole aga mõeldav ei Pariis — Varssavi (sest Balti meri on Saksa võimuses) ega Pariis — Praha — Varssavi vahel.

Genua — Praha — Varssavi strateegilise liini tähtsus. Euraasia ühendusele — Hamburg — Praha — Budapest — Konstantinoopol asub perependikulaarselt strateegiline liin Genua — Praha — Varssavi. Seejuures kõige soliidsemad strateegilised jõud euraasia liinil on Itaalia, Tšehhoslovakkia ja Poola. Kui Praha sellest liinist välja lülitatakse, on võimalik vaid uus strateegiline liin Genua — Sulina —

Varssavi, milline on aga konarline ja eba-kindel.

Pariis — Varssavi rinde loomine on aga eespooltoodud vaatlusil mõeldav vaid liinil Pariis — Genua — Praha — Varssavi. On Praha sellest süsteemist välja lülitatud, jääb järgi vaid Pariis — Genua — Sulina — Varssavi.

Järeldusena on selge, et kui Itaalia soovib koostööd Balkaniga, siis omab seejuures määratu tähtsuse Tšehhoslovakkia, kes kaatab maa-ala Genua — Praha — Sulina.

Manöövrid euraasia teljel ja Briti impeerium. Euraasia teljel asub Musta meri, mis võimaldab ühenduse loomist: 1) läbi Bosporuse ja Dardanellide; 2) läbi edela Kaukasuse. Mõlemad teed ulatusel on peagu võrdsed. Esimesel teel asub Väikeliit, Balkani liit ja Itaalia, kellele kokku jõud on võrdsed Saksa omadega; teisel — Poola ja Nõukogude Vene, kelle jõud on umbes kaks korda suuremad Saksamaa omadest. Pealegi Varssavi, Kiievi, Tiflisi, Basra liini suhtes jääb Väikeliit tiivale, mille järelduseks võib olla tiiva löök. Mõlema variandi realiseerimisel on Tšehhoslovakkia seisukoht määratu tähtsusega.

Tšehhoslovakkia väljalülitamisel muutub Doonau basseini saksa ekspansiooni baasiks 3 suunas: 1) Itaaliasse 2) Balkanitele ja 3) Poola ning N. Venesse. Milline jõud (riik) võib kõige kiiremini kaasa tunda ja reageerida sakslaste kiirele edasitungile euraasia teljel?

Prantsusmaa pole otseselt puudutatud Saksamaa tugevnemise tõttu. Prantsusmaa huvid on vaid seevõrra puudutatud, kui võrra sakslased lähenevad Süüriale manöövri puhul lõuna pool Musta merd. Tšehhoslovakkia kaduga kaob Prantsusmaa mõju Kesk- ja Ida-Euroopas ning poliitiliselt on seega Prantsusmaa surutud Euroopa perifeeriatele.

Inglastele on Doonau basseini okupeerimine palju tähtsam. Kui sakslaste laienemise suund läheb põhja poolt Musta merd, on inglased rahul. Sel puhul on Inglismaale garantii, et venelased ei saa Aasias rahulikult oma mõju laiendada raudteede ja autoteede ehitamise ning poliitiliste ettevõtetega. Inglismaale on tähtsad häired läänes Saksamaa poolt ja idas — Jaapanilt, mis võimaldavad inglise vägede rahulikkust Indias.

Teede võrdlusel selgub, et kaugus Tiflisis Basra'ni on palju lühem kui Konstantinoopolist, kuid vahe on selles, et Tiflisis tuleb liikuda vana karavaniteed (puudub raudtee ühendus), kuid Konstantinoopolist võib kasutada ida-ekspressi. Selle tagajärjel sakslaste olemasolu Kiievis on vähem ohtlik,

kui nende jõudmine Szegedin'i (ungari idapiiril) või Belgradi.

Inglise dominioonid on laienenud peamiselt India ookeani piirkonnas. Ühendused nendega on seni tagatud merede, eriti aga Atlandi ookeani ja Euroopa merede valitsemise inglise laevastiku poolt. Merelt inglastel pole karta ühenduste äralõikamist oma kolooniatest või nende ründamist.

Enne 1914. a. sakslased sirutasid oma kätt inglise kolooniate poole maapiirilt Berliin-Bagdadi raudteeühenduse loomisel. Maailmasõda küll lõpetas sakslaste käesirutuse, kuid tänapäeval see kordub uuesti. Seniajani on inglased kõikidele võõraile katseile tungida inglise mõjupiirkonda, vastu pannud kahel viisil: 1) luues neutraalseid puhverriike ja 2) segades raudteede ehitamist India ja India ookeani piiridele. Need abinõud on osutunud seni otstarbekateks. Kuid tänapäeva modern strateegia on omandanud õhuarmee maa ja mere jõudude kõrval, mis olukorda toob korrektiive.

Abessiinia sõda näitas raskusi, mis esinevad sissetungija suurtele jõududele arenemata teedevõrguga maastikul. Analoogilised raskused saavad olema ka venelastel Himaalaja ja Afganistani ületamisel India atakeerimiseks. Pealegi on India piiril tugevad kindlustused ja Sise-Indias küllaldane raudteevõrk inglise jõudude manöövriks.

Hoopis teiseks muutub olukord Väike-Aasias, kui üks jõud vallutab Vahemere, Musta mere, Punase mere ja Pärsia lahe vahelise maa-ala. Sel juhul Aafrika on eraldatud Aasiast ja Euroopa on eraldatud Aafrikast ja Aasiast. Kahtlemata see olukord huvitab esimeses järjekorras Inglismaad. Kuna Pärsia ja Afganistan pole läbipääsetavad suurtele armeele, siis sellest tõuseb ka vajadus tugeva õhujõu järgi, mis pole seotud maapealsete teedega, kuid vajab häid baase. Baasidest kõneldes tuleb mõista põletisainete ürgtagavarasid.

Toorõli tagavarad asuvad praegu Rumeenias, Irakisis ja Lõuna-Pärsias, millised ongi tänapäeva lennuväe baasideks. Nad on sama väärtusega kui olid Venemaa stepid ja Doonau lagendikud antiik- ja vanaaja ratsaniikele sissetungide teestamisel Euroopasse.

Kui vaadelda Hamburg-Basra ühendust (4000 km) lennuväe baaside seisukohalt, siis on praegu olemas Rumeenia ja Mossuli petrooleumi basseinid. Kaugus Saksamaa suurtest iennubaasidest Rumeenia basseini on 1300 km; sealt kuni Mossuli basseini on 1800 km ja viimasest kuni Pärsia lahe põhjarannikuni u. 800 km.

Sellest seisukorrast lähtudes ei või keegi enam huvitatud olla Rumeenia petrooleumi basseinidest kui Inglismaa. Praegu Tšehhoslovakkia olemasolul lahutab u. 1000 km distant Saksamaa Rumeeniast. Langeb välja Tšehhoslovakkia, läheneb Saksamaa Rumeenia basseinidele 300 km kaugusele.

Lennuväe võimeist lähtudes võiks kokku võttes Kesk-Euroopa olukorda iseloomustada järgmiselt. Selleks, et India ookeani piirkonnas Inglismaa tunneks end kindlana, ei tohi Doonau basseinis olla I-klassilisi õhujõude. Samuti on Inglismaale tähtis, et Doonau bassein asuks tema mõjupiirkonnas. Selle kohta tähendas saksa spetsialist õhujõudude küsimuses kolonel von Bülow: „Inglismaa organiseerib Suessi kanali kaitset Alpides.“ Samuti võib väita, et Inglismaa peab organiseerima Mossuli basseini ja Aafrika ning Aasia lõunaosa ühenduste kaitset Sudeetides ja Alpides. Seesugused on tänapäeva õhujõudude strateegia nõuded.

Tšehhoslovakkia ja N. Vene. Eespool selgus iseseisva lõunapoolse Kesk-Euroopa tähtsus Itaaliale, Prantsusmaale, Poolale ja Inglismaale. Alljärgnevalt peatume lõunapoolsete Kesk-Euroopa riikide osal N. Vene sõjaliste võimaluste suhtes.

Saksamaa suundumisel euraasia teljele, eriti põhja poolt Musta merd, on Tšehhoslovakkia ja Rumeenia kattes N. Venele. Eriti tähtis on see olukorras, kus N. Vene on sunnitud teotsema mitmel rindel.

N. Vene puutub kokku kolme tugeva riigiga: Saksamaaga — Leedu ja Poola kaudu; Inglismaaga — Afganistani ja Tiibeti kaudu ning Jaapaniga — Mandzukuo ja Põhja-Hiina kaudu. Saksamaa võib Venemaa vastu esineda liidus Inglismaaga või Jaapaniga. Inglise-Saksa liit võib kõne alla tulla juhul, kui Venemaa püüab tungida Inglise mõjupiirkonda Lõuna-Aasias. Saksamaa otsustavat tegevust võib oodata eriti juhul, kui Kauges-Idas leiab aset Jaapani-N. Vene kokkupõrge, sel puhul kahtlemata Saksamaa mõju ulatub ja kasvab Mustamere põhjakaldal. See ei või olla inglise huvides. Samuti pole ka Inglise huvides nõrk N. Vene kauges idas, mis tähendab Jaapani jõudude kasvu ja Inglise positsiooni nõrgenemist Hiinas ning Ida-Indias.

Kuna Tšehhoslovakkia ja Rumeenia kattavaa Doonau basseinis lähiseid Ukrainale, siis on arusaadav, miks N. Vene on huvitatud nende riikide iseseisvusest ja loob häid suhteid Väikeliidu riikidega. Tšehhoslovakkia kaitseleping N. Venega on seega ta-

sakaalustav ja Euroopa rahu tagav leping. Kui aga N. Vene peaks atakeerima Poolat, siis peab ta arvestama oma tiival Väikeliitu nagu Saksamaagi.

Väikeliit. Väikeliidu koosseisu kuuluvad Tšehhoslovakkia, Jugoslaavia ja Rumeenia, moodustades kokku pindala 700 000 km², millel elab 50 miljonit inimest. Olles teisel kohal Euroopas oma maa-alalt ja kolmandal rahvaarvult, omab ta määratu strateegilise tähtsuse. Tegelikult rahuajal omab Väikeliit armee 60 jala- ja ratsadiviisi koosseisus, olles seega pärast N. Vene ja Saksamaad kolmandal kohal.

Toetudes tiibadega Mustale ja Aadria merele, on Väikeliit kokkupuutes N. Vene ja Itaaliaga. Kuna Saksa imperialism võib viia Tšehhoslovakkia ühinemisele nende kahe riigiga (nagu eespool selgus) ja seetõttu ka Väikeliiduga, siis peab iga kallaletungija arvestama nende olemasolevat 60 diviisi, mis võivad tegevusse astuda rindelt või tiivalt.

Väikeliit, asudes põiki euraasia ühendusel, on Doonau basseini valitseja. Strateegilise rinde Genua, Praha, Varssavi ja teisel joonel Split (Spalato — Jugoslaavia linn Aadria mere ääres), Sulina kattes võib rahu ajal välja panna 40 Itaalia, 60 Väikeliidu ja 35 Poola diviisi. Selle rinde vastu purunevad kahtlemata loodest tulevad löögid. Pealegi tuleb arvestada, et kõik sõjapidamiseks vajalikud tarbed leiduvad eesmainitud strateegilise rinde sügavuses.

Balkani liit. Siia kuuluvad peale kahe Väikeliidu liikme (Jugoslaavia ja Rumeenia) Kreeka ja Türgi, kes kokku moodustavad nn. Läheda-Ida. Nende riikide valitsemisele kuulub $\frac{2}{3}$ Musta mere $\frac{1}{2}$ Aadria ja $\frac{2}{3}$ Vahemere kaldaist. Seega Lähedane-Ida moodustab eeskoja pääsuks India ookeani kaldaile. Omakorda on see aga Inglise huvipiirkonnas ja Inglismaale elu ja surma küsimus. Seepärast peab Inglismaa jälgima ja kontrollima seal arenevaid sündmusi.

Balkani liit haarab endasse 1 300 000 km² maa-ala (sellest 450 000 km² ühine Väikeliiduga) ühes 55 miljoni elanikuga (sellest 32 milj. V. liidu koosseisus). Kokku jõude on 80 diviisi, millest 60 diviisi Euroopa pinnal.

Ida värv. Väike- ja Balkani liit ühiselt haaravad maa-ala 1 500 000 km² suuruses ühes 75 miljoni elanikuga ja 95 diviisiga rahuajal. See on pärast N. Venet kõige lähem võrdne vastane Saksamaale.

Need kaks liitu omavad Aasias ühiseid piire Inglismaa ja Prantsumaaga (Irak ja Süüria). Ühes N. Venega nad kontrollivad Musta merd ja ühes Inglismaaga — idapoolset Vahemere osa. Kui eeldada Musta mere, Kaspia mere, Vahemere, Punase mere ja India ookeani vahelist maa-ala India eeskojaks, siis Balkani liit on suur trepp, mis eeskotta viib, ja Väikelii aiämüür, kuna Tšehhoslovakkia on avaraks väravaks aiämüüris.

Euraasia telje jaotust vaadates selgub, et sellest on Saksamaa käsutada 500 km, Väike- ja Balkani liidul — 2500 km ja

kagus Inglismaa käsutada 1000 km. Liitude käsutada oleval alal on tegevus puhtdefensiivne. Pole eeldatav, et 7 või 10 rahvusest koosnev liit oma 75 milj. elanikuga võiks omada vallutamispüüdeid, sest neid reaalseerides poleks tal võimalik oma saaki jagada. Seepärast Väike- ja Balkani liit esinevad Euroopas vaid tasakaaluteguritena.

Päeval, mil Väike- ja Balkani liit alistuvad jõulisele tungile piki Euroopa-Aasia põiktelge, ei säilu enam ühtegi piiritulpa Euroopas, vaid leiab aset maailma uus jaotamine.

J. M.

Sakslase vaateid punaarmee sissetungivõimaluste kohta Kesk-Euroopasse.

Saksa autor dr. Gerhard Schultze-Pfoeltzel arutab k. a. „Berliner Tageblatt'i“ nr. 140 veergudel kirjutises „Euroopa piirid“ (Die Grenze Europas) punaarmee sissetungivõimalusi Kesk-Euroopasse. Kõigepealt autor seab üles küsimuse: kus asub tegelikult Euroopa idapiir? Varemalt vaadeldi Uraali mäeahelikule kui looduslikule Euroopa ja Aasia vahelisele piirjoonele, seepeale vaadatamata, et seda ei loetud selleks nii poliitilistel kui ka rahvusvahelistel alustel. Praegu, ja ka varem, alates sellest ajast, millal enamline Venemaa alustas võitlust Euroopa kultuuriga, lõpeb Euroopa seal, kus algab N. Venemaa. See 1920. aastal loodud piir on kõige loomulikum, mida maailm üldse suudab anda. See piir on teatavas ulatuses välja kujunenud saatuslikuks jooneks, mis pärast ta vajab erilist tähelepanu.

Euroopa — N. Venemaa piir omab üldiselt põhjast lõunasse suunduvat sirgjoonelist kuju. Suurimaid, sõjalises mõttes tähtsaid kõverusi esineb vaid kaks. Üks neist asub Poolamaa põhjatipu juures — Läti Dünaburgi (Daugavpils) — ref.) kohal ja teine Poolamaa lõunatipus, seal, kus N. Vene läänepiir ühtub Dnjestriga. Need mõlemad rajoonid kujutavad autori arvates tähtsaid strateegilisi tiivapunkte, kus ekspansiooni korral Kesk-Euroopasse punaarmee otsib otsustavust. Maastikulised omadused nende kahe punkti vahel, nii kui tõestab Maailmasõda kui ka Poola vabadussõda, ei ole soodsad otsustavateks operatsioonideks, mis pärast otsene läbitung läbi Poola on vähe tõenäoline.

Varemalt, enne Maailmasõda, oli Tsaarivenemaa tung läände suletud kahe tugeva

riigi — Saksamaa ja Austria-Ungari asetusena. See oli suur tagatis. Käesoleval ajal asub N. Vene ja kahe lähema Kesk-Euroopa suurriigi — Itaalia ja Saksamaa — vahel tervelt 13 kesk- ja väikeriiki. Vahetult ühist piiri N. Venega omavad 5 Euroopa riiki ja nimelt Soome, Eesti, Läti, Poola ja Rumeenia. Peale selle on veel kolm riiki, kes asuvad N. Venemaale väga lähedal; need riigid on Leedu, Tšehhoslovakkia ja Ungari. Ülejäänud riigid, nii kui Austria, Jugoslaavia, Bulgaaria, Kreeka ja Türgi omavad puhverriikidena mitmesugust vähemat tähtsust.

Tingituna eespooltoodust, ei leia tänapäeval Vene ekspansioon Kesk-Euroopasse oma piiririikide poolt erilist, tervikulist vastupanu. See on tõsiasi, milles peitub eriline hädahoht. Peale selle tuleb silmas pidada seda, et puhverriikide hulgas leidub riike, kes on praeguse Venemaa liitlased. Need riigid on: põhjas Leedu ja lõunas Tšehhoslovakkia. Neil mõlemal, nii Leedul kui Tšehhoslovakkial, pole ühiseid piire N. Venemaaga, kuid oma lähedase asetuse tõttu N. Venemaale omavad nad erilist strateegilist tähtsust.

Leedu ja N. Vene vahel asub tugev läti jõekindlus Dünaburg, kuna Tšehhoslovakkia idatippu lahutab N. Venemaast Karpaa-tide mäeahelik ja Rumeenia Czernovitza. Nii kui varem tähendatud, need mõlemad rajoonid (Dünaburg ja Czernovitza) kujutavad endast tõelisi N. Vene — Euroopa ühise rinde tiibu. Maailmasõja algul said oma alguse nendest rajoonidest kõik tähtsamad idarinde operatsioonid. Ja nii see peab tõenäoliselt sündima ka tulevikus. Kui haka-

takse otsustavust otsima otsese pealetungiga läbi Kesk-Poola, siis korratakse sama viga, mida tegi Napoleon, kui ta otse marsis Moskvasse.

Lõunatiib Dnjestri ääres ja Karpaatides on muutunud Vene — Tšehhoslovakkia sõjalise liidu tõttu suure tähtsusega sõjaliseks sillaks, ehkki see sild läbibastab võrdlemisi rasket maastikku. Praegu tšehhid relvastavad palavikuliselt punakindralstaabi õhususel. Tšehhide sõjalised jõud on suures enamuses dislokeeritud riigi idaossa — lõunatiiva lähedusse. Karpaatides arendatakse raudteevõrku selliselt, et N. Venel oleks võimalik pärast koridori ületamist paisata oma suuri jõude Kesk-Euroopasse. Seda hädahohtlikku kiilu on nüüd võimalik edasi suruda üle Böömimaa, kuni Baierini, kust enam palju maad pole N. Vene tugeva liitlase — Prantsusmaani. Kuid sel juhtumil tuleb N. Venel ja Tšehhoslovakkial arvestada Ungarit, kui vastast. Et Ungari on lahutatud N. Venest vaid kitsa koridoriga, siis on võimalik ka tema vastu suunata esmajärjekorras punaarmee lööki. Selle löögi teostamise hõlbustamiseks ning punaarmee jõudude ümberpaigutamise soodustamiseks tšehhid ehitavad praegu Karpaatide põhjanõlvakule rokaatraudteeliine. Üldiselt mainitud venetšehhi tiivalöögiplaan oleks võrdlemisi reaalne ja suuri tagajärgi tõotav, kui selle realiseerimisel takistava tegurina ei esineks Rumeenia, kelle territooriumil asub see operatiivrajoon. Rumeenia, kui Väikeliidu liige, on seotud kohustustega oma liidukaaslaste vastu. Rumeenlased teavad väga hästi, et vene sõjajõudude lubamine oma territooriumile oleks suur rumalus. Siis oleks enam kui kahtlane, kas venelased üldse lahkuvad pool-venelisest Bessaraabiast, millest nad veel praegu pole loobunud.

Geopolitiline ja rahvuslik seisukord põhjatiival — Dünaburg, Vilna, Meemeli kolmnurgas on üldiselt sama keerukas ning sama tähtis, kui lõunatiivalgi; siin tuleb arvestada veel seda, et puudub selgus, kuidas peavad end ülal tulevase konflikti korral Eesti ja Läti.

E. V.

SAKSAMAA.

MILITÄR-WOCHENBLATT nr. nr. 30 ja 31 — 1937. a.

Õõ kasutamisest sõjas.

Autor, vaadelnud üksikasjalikult pikemas kirjutisteseerias õõ kasutamist Maailmasõjas pealetungilahingu seisukohast, jõuab üldjoontes järgmiste õpisteni.

1. Õise tegevuse edukuse peamisi eeldusi on teotseva osa värskus ning kogemused. Noored, lahingutes kogenemata osad on selleks kõlbmatud, ning seda ka siis, kui nende väljaõppe tase on kõrgel järjel. Tulega ristimine peab sündima päevases lahingus.

2. Iga õine kallaletung on kallaletungijale väga koormav, eriti moraalses mõttes. Õised rasked elamused mõjustavad osi veel päevade kaupa pärast teotsemist ning nad on pärast õist kallaletungi (ka edu korral) teatava aja võitlusvõimetud. Seepärast õiste kallaletungide ettevõtmisega peab olema äärmiselt ettevaatlik.

3. Õist kallaletungi suudavad osad vaid siis edukalt teostada, kui neil on olnud võimalus end selleks põhjalikult ette valmistada. Seepärast tulevad vastavad käsud anda võimalikult vara, arvestusega, et pealetungiv osa suudaks tutvuda koha peal igakülgsest ülesandega ja maastikuga. Selleks on vaja vähemalt 3—4 tundi aega. Arusaadav, et tarvidus põhjalikuks maastikuga tutvumiseks langeb ära, kui osal tuleb peale tungida rajoonis, kus ta juba päeval teotse. Samuti peab võimalikult lühendama pealetungi ettevalmistamist olukorras, kus vastane pole ette valmistatud löögi vastuvõtmiseks. Siis viivitamine tähendaks vastase tegevuse soodustamist.

4. Märgid õiseks kallaletungiks ei tohi olla sügaval. Osad suudavad vaid sel maastikul õõsi edukalt võidelda, mida nad tunnevad. Seepärast märgi sügavus ei tohi tundmatul maastikul küünida kaugemale, kui kallaletungi lähtealusel päeval näha võis. Tuntud maastikul aga, kus osad on varemalt teotsenud, või küllaldaselt heade juhtide olemasolul võib märkide sügavus olla peagu sama mis päeval. Sel juhtumil aga pealetungivate osade õise teotsemise väljaõppe tase peab olema kõrgel järjel. Vastasel korral osade segimine on mõõdapääsematu.

5. Kallaletungi algus peab vastama märgi sügavusele. Kui kallaletungimärk asub lähedal ja osadel on olnud võimalus kallaletungirajooniga juba päeval põhjalikult tutvuda, siis võib juba õhtupoolt õõd pealetungi alustada. Sel juhtumil osad on võimelised pärast märgi vallutamist ka pimeduse kattel kaitsele üle minema. Kui aga ei teostata ainult piiratud eesmärkidega kallaletungi, vaid on suuremaid kavatsusi, siis on kasulik kallaletungi alustada hommikupoole õõd, enne koitu, arvestusega, et osad tundmatule maastikule jõuavad valges.

6. Kaetud maastik, — nii kui mets, asulad, järsud nõlvakud ja muud tõkked suurendavad tunduvalt õise kallaletungi raskusi, mispärast kallaletungi suuna valides neist tuleb hoiduda. Õisi suuna hoidmine on võimalik vaid selgesti nähtavate esemete, nii kui metsaservade, teede, kraavide, orgude jne. kaudu, mispärast ka ainult nende esemetega tuleb osadele maastikul suunad kätte näidata.

7. Hargnemist rännakukolonnist lahingukorda on võimalik kindlalt teostada vaid valgeil õil ja lahtisel maastikul, mispärast tavaliselt hargnemist tuleb püüda teostada võimalust mööda päeval. Kui siiski olukord peaks nõudma õist hargnemist, siis seda tuleb teostada võimalikult kaugel vastasest, peatudes hargnemise ajaks ning alustades liikumist vaid siis, kui osade asetus pärast hargnemist on kontrollitud.

8. Mis puutub õisest kallaletungist osavõtivate üksuste maksimaalsesse suurusesse, siis autor selleks norme üles ei sea. Küll aga autori arvates tervikuline kallaletung õises olukorras väekoondise piirides, kus väeosad püüavad omavahel alatiselt pidada lahingusid, viib suuremal osal juhtumel omavalhelistesse tulevahetustesse ning on seetõttu läbiviimatu. Seepärast autor soovitab väekoondise piirides teostatavaid õisi kallaletunge läbi viia laial rindel nii, et iga väeos, või isegi selle allüksus teotseks taktikalises mõõdus täitsa iseseisvalt.

9. Laskuriahelikudel on tähtsust vaid valgeil õil ja lühidatel, piiratud eesmärkidega kallaletungidel, kus on võimalus kallaletungi lähtealuselt, selle läheduse tõttu märgile, otsekohe üle minna rünnakule. Enam-vähem raskel maastikul ja sügavamal kallaletungil on ahelikkudes liiklemine võimatu. Seepärast õises lahingus pealetungiva poole normaalseks lahingurivistuseks tuleb lugeda kolonni.

10. Varude aktiivne kasutamine on õises pealetungilahingus äärmiselt raske, tihti isegi võimatu. Varusid on võimalik kasutada enamal jaol juhtumel vaid passiivselt — edu kindlustamiseks või ebaedu puhul — vastase tõkestamiseks. Seepärast õisel pealetungil varud peavad olema minimaalsed, kuna suurema osa jõude tuleb määrata võitlusjärku.

11. Õine kallaletung peab baseeruma esmajärjekorras ootamatusele, ning edu peamiseks otsustajaks on löök, mitte tuli. Kuid teisest küljest, ka kõige paremini ettevalmistatud osad, sattunud vastase tulele, ei suuda loobuda tule avamisest. Seepärast tuleb püüda teha tule avamist võitlejatele võima-

tuks; selleks püssid tulevad tühjaks laadida, lukud püsside küljest ära võtta ja taskutesse panna, padrunitaskud palitute alla asetada jne.

12. Kui tahetakse järgmisel päeval õisi võidetud maa-ala kindlalt enda käes hoida, siis tuleb õisest pealetungist osavõtnud osad valge tulekul värskete üksustega ära vahetada. Vahetamine on tarvilik seepärast, et õine pealetung kurnab väga tugevasti pealetungivaid osi ning nad harva suudavad edukalt kaitsta võidetud maa-ala.

Need on kokku võttes õpised, mida autor loeb välja Maailmasõja kogemustest. Edasi autor heidab pilgu tulevikku, ning tuleb otsusele, et tulevikusõjas vastasel kaitsepõitsiooni sügavus on veel suurem, kui see oli Maailmasõjas. Osad on põhjalikult ette valmistatud õiseks kaitseks; jalaväe masinarelvade tõkestamisvõime on peagu sama suur kui päeval. Sellest tulest peab püüdma esmajärjekorras ootamatult läbi joosta. Kuid alati see ei õnnestu. Vastane avab tõkketule ja nüüd on juba peagu võimatu loota edule, kui ei suudeta maha suruda vastase tuld. Suurtükivägi pole selleks võimeline, sest võimalus tabada oma osi on niisama suur kui vastase tulepesi, ka püss ega kuulipilduja ei lahenda olukorda. Ainuke võimalus on pealetungivate osade varustamine lähedama võitluse tulirelvadega, ja nimelt automaatpüstolitega, püstolkuulipildujatega ja käsigranaatidega; ainult siis on otsustavalt teotsevatel väikestel, väljavalitud meestest koosnevatel osadel võimalus maha suruda vastase tuld ning puhastada endale teed. Ka tänapäeva õises lahingus on olukord kujunenud selliseks, et tääk ei otsusta enam võitluse saatust.

Kohasel maastikul, mis pole vastase poolt tugevasti tõkestatud tangitõketega, on ka õises pealetungilahingus jalaväe toetuseks väikeste soomusosade kasutamine võimalik, siis kui sõidetakse lahtiste luukidega, mis võimaldab küllaldast vaatlust ka õisi. Selleks on autori arvates kõige kasulikum soomusmasinatel liikuda vahetult pealetungivate osade järele. Vastase vastupanule sattunud, soomusmasinad mõõduvad kiirelt jalaväest ning suruvad maha (peamiselt oma murdejõuga) pealetungi takistavad tulepesad, kuna jalavägi kasutab kiirelt saavutatud edu.

Nii, nagu juba varemalt autor tähendas, suurtükiväe kasutamine õise pealetungi vahetuks toetamiseks ei ole võimalik. Srtv. peamiseks ülesandeks on võitlus vastase suurtükiväega ja naabruses asuvate flankeerivate tulepesade mahasurumine.

Lõpuks rõhutab autor veel kord, et õine kallaletung on raskemaid tegevusi ning ta nõuab igakülgset rahuaegset ettevalmistamist.

V—r.

ROOTSI.

„NY MILITÄR TIDSKRIST“
nr. 1—2. Jaanuar 1937.

Õhufoto taktika teenistuses.

F. Bengtsson.

Rootsi välikaart ei või kaugeltki enam täita neid ülesandeid ja nõudeid, mis seatakse üles moodsale operatsioonikaardile. Nüüdsel ajal nõutakse sellelt palju rohkem täpsust, täielikkust ja ajakohasust. Paljude katsete abil, mis võetud ette viimastel aastatel, on näidatud ja tõestatud õhufoto suurt tähtsust välikaardi täiendajana või hoopiski asendajana. Nimelt on võimalik õhufotodelt palju suuremal määral välja lugeda maastiku peensusi kui kaartidelt. Sellega kergendatakse tunduvalt luuret, plaanivalmistamist, liikumise korraldamist varjatud maastikul jne., kusjuures mitmel juhul on võimalik kindlaks määrata täpsalt nurki ja kaugust. Allpool toodud näited püüavad selgitada õhufoto tähtsust ja selle kasutamist mitmesugustel esinevatel juhtudel.

Vaenlasele lähenemise lõpuosas, kus jalavägi liigub edasi kasutades ära kõiki maastiku liikumist hõlbustavaid omadusi, võib õhufoto abil kohandada grupeerimist ja liikumist maastikule palju otstarbekohasemalt kui ainult välikaarti kasutades. Aega viitvaid maastiku luureid võib palju lühendada, teatavil juhtudel isegi hoopis ära jätta õhufotot kasutades.

Mida ligemalt jõuab jalgvägi vaenlasele, seda tähtsam on, et edasiliikumine sünniks hästi korraldatult ja et üksikute väeosade vahel valitseks alaline side. Õhufoto ja kompassi abil võib väga palju tõsta julgeolekut liikumise ajal. Õhufotol ettejoonistatud marssruudist võib alati täpsalt kinni pidada, kui osatakse lugeda seda. Piltlikult võttes võib öelda, et hea õhufoto võimaldab maastikul liikuda „puu juurest puu juurde“.

Igal juhul on aga peagu alati võimalik metsas edasiliikumisel õhufoto abil määrata täpsalt kindlaks oma asukohta, kas siis metsa sihtide järgi või selle järgi, kuidas muutub metsa suurus ja tihedus, üksikute metsa jalgradade ja teede järgi jne. Ühesõnaga selliste maastiku omaduste ja erinevuste abil, mida on võimatu ära tähendada välikaardile.

Õhufotodest kõlbavad ülaltähendatud otstarveteks nii poolperspektiiv- kui ka plaanvõtted. Kauguse ja nurkade mõõtmiseks on plaanvõtted kohasemad, kuna poolperspektiiv fotodel on see eelis, et ühesuguse pildi suuruse juures on nende pildipind palju suurem kui plaanvõtetel, eeldusel, et pildistamine sündis ühesugusest kõrgusest.

Suurtükiväe patareide asukohtade ülesotsimisel varjatud maastikul võib õhufoto kasutamisel kokku hoida väga palju aega, samuti võib tõsta ka luureandmete väärtust.

Umbkaudsed patareide asukohad määratakse kindlaks õhufoto abil ja maastiku luure võib seepärast piirduda ainult nende kohtade lähema uurimise alla võtmisega.

On väga tähtis, et luurel avastatud asukohad ja esemed antakse edasi sarnase täpsusega, mis võimaldab ettekande vastuvõtjal neid üles leida maastikul suurema raskuseta. Siinjuures on jällegi õhufoto suureks abiks ja selle kasutamine sünnib järgmiselt:

1. ärasaatja saadab vastuvõtjale õhufoto, millel vajalik ese või asukoht on piiratud ümberjoonega, või
2. ärasaatja ja vastuvõtja omavad mõlemad täpsalt sellised õhufotod, millel on kerge leida vajalikke esemeid ja asukohti, kui antakse teada geograafilised või täisnurksed koordinaadid ühenduses varemalt kokkulepitud väljumispunktile ja -sihile. Varustatakse ettekanne veel mõne maastiku peensusega otsitava eseme lähedusest, siis suureneb vastuvõtjal veelgi võimalus määrata täpsalt kindlaks otsitava eseme asukoht, mis osutub väga tähtsaks just koostööl mitme juhi vahel niihästi ühes kui ka erinevates väeliikides, nagu jalaväe ja suurtükiväe juhtide vahel.

Ettevõetud katsed on väga selgelt tõendanud sarnase meetodi kasutamise kõlblikkust.

Nii näitab statistika, et eespool loetletud viisil punkti kindlaksmääramise resultaadid on järgmised:

1. poolperspektiiv foto kasutamisel on 77% tulemusi täiesti õiged, sealjuures keskmine kõrvalekaldumine — 10 meetrit;
2. plaanfoto kasutamisel, mille mõõt on 1:20 000 osutuvad tulemustest 71% täiesti õigeteks, sealjuures keskmine kõrvalekaldumine on — 9 meetrit.

Jalaväe ja suurtükiväe ühine plaanivalmistamine, niihästi rünnaku läbiviimiseks kui ka ettevalmistava tule juhtimiseks, kergendatakse suurel määral õhufoto kasuta-

mise läbi. Iseäranis väärtuslikud on just värsked fotod, sest need vastavad maastikule viimse peensuseni.

Õhufoto abil võib tegevusplaani valmistada seesuguse maastiku tarvis, mille kohta puudub ülevaade enda vaatluspunktidest.

Suurtükiväe võitluses etendab väga tähtsat osa lenduri võime leida vastase suurtükiväge. Kõige parem abinõu selleks on jällegi õhufoto, mis võimaldab kindlaks määrata vastase patareide asukohti sellise suure täpsusega, et on vajalik veel ainult kontroll-laskmine, mille tõttu hoitakse kokku palju aega. Statistika näitab, et täielik tule juhtimine ühte kohta nõuab keskmiselt aega 7 minutit, kontroll-laskmine selle vastu aga ainult 1—2 minutit.

Ettevõtetud katsed on näidanud, et lenduril on mitmesuguste esemete ja asukohtade ülesleidmisel ja kindlaksmääramisel kõige sobivam tarvitada poolperspektiiv fotot. Kindlaksmääratud punkt viiakse üle omakorda plaanifotole, mille abil ka määratakse kindlaks nurgad ja kaugused.

Võrdlevad katsed esemete ja asukohtade kindlaksmääramisel on annud järgnevaid tulemusi:

1. välikaardi ja kaardinurga mõõtja kasutamisel oli keskmine viga 150 meetrit,
2. plaanfoto ja kaardinurga mõõtja kasutamisel oli keskmine viga 30 m.,
3. poolperspektiiv foto ja kaardinurga mõõtja kasutamisel, keskmine viga 35 m,
4. plaanfoto kasutamisel, millel vajalikud punktid olid piiratud joonega, keskmine viga 20 m.

Loomulikult on kõige parem, kui on kasutada sobivas mõõdus pildikaart, mis varustatud kõrguse kurvetega. Katsed, mis ette võetud seesuguste kaartidega mõõdus 1:20000, on näidanud nende suurt kasutamiskõlblikkust mitmesuguste ülesannete lahendamisel nii jala- kui suurtükiväes.

Suureks kasuks on seesugused pildikaardid luurel, liikumisel mitmesuguses maastikus, punktide ülesleidmisel ja kindlaksmääramisel, samuti ka nurkade ja kauguste määramisel jne. Huvitav on sealjuures see, et häid resultaate saavutati hoolimata sellest, et suurem osa katsetest osavõtjaid ei olnud varemalt kunagi tegelenud pildi lugemisega.

Katsetati ka laskmisi granaadipildujatega ja kuulipildujatega ja suuremalt jaolt saavutati ka seal häid resultaate, hoolimata ebasoodsatest ilmastiku oludest. Siinjuures tuleb aga nõuda tähendatud tulereelvade ja laskemoona omaduste täielikku tundmist ja peale selle tuleb veel arvestada ka ilmastiku mõju kuulilennule.

Kahe viimase aasta manöövritel pildistati õhust maa-alad, kus toimusid manöövrid, ja seati kokku pildiskitsid mõõduga 1:10000. 1936. aasta manöövritel anti tähendatud pildiskitside tarvitamine väeosa-dele ja neist oli suur kasu niihästi jalaväel kui ka suurtükiväel. Eriti suure väärtuse omasid pildiskitsid jalaväe ja suurtükiväe ühiste plaanide väljatöötamisel. Skitsidel koordinaatidest kindlaksmääratud punktid, mis piiratud veel joonega, kergendasid ka suurel mõõdul suurtükiväe sissemõõtmist. Nende abil võis kontrolli teostada iga joonega piiratud punkti läbistamisel, millega hoiti kokku palju aega ja saavutati ka suuremat usku ja kindlust mõõtmiste tagajärgedesse.

Ka kõige lihtsamalt koostatud pildiskitsil on suur väärtus, mis suureneb veel selle läbi, kui sellel on ära märgitud mõned kindlad, väljamõõdetud punktid.

Isegi suurte maa-alade pildistamine ja nendest pildiskitside koostamine võib vilunud personaali käes sündida võrdlemisi kiirelt. Nii näiteks ühe ruutmiili skitsi mõõduga 1:20000 võtaks aega umbes 5—6 tundi.

On väga tähtis, et varustatakse endid pildiskitsidega maa-aladest, mis tähtsad sõjaväelisest seisukohast. Sellele tuleb aga aegsasti mõelda, kuna võtab aastaid aega, enne kui omatakse täiesti häid pildikaarte vajalikul hulgal.

Pildikaartide või pildiskitside omamine ei kaota aga sugugi õhupildistamise vajadust ühenduses operatsioonidega, kuna tihtilugu pildikaartidel ja -skitsidel võib ette tulla kõrvalekaldumisi tegelikkusest, mis tingitud nende vanemisest. Eriti on see maksev just kultiveeritud maa-alade kohta, kus maapinna kuju võib muutuda lühikese aja jooksul õige palju, mille läbi aga ras-kendatakse punktide ülesleidmine ja kindlaksmääramine.

Pildikaartide või pildiskitside puudumisel omab aga õhupildistamine veel suurema tähtsuse seoses operatsioonidega. Säärane pildistamine õieti läbiviidult ei võta aega kuigi palju.

Pildistamiseks, ilmutamiseks ja kopeerimiseks võib kogemuste põhjal aega kuluda järgmiselt:

1. üksikpildid (poolperspektiiv või plaani võtted) — lennu ulatus 2 miili, üks negatiiv. 30—40 minuti järgi on koopia valmis;
2. seeria pildid — lennu ulatus 5 miili (20 min.), filmi vahetus iga 1,5 miili järel. 1,5 tunni jooksul valmib iga negatiivi jaoks üks koopia;

3. kopeerimine — hariliku kopeerimisaparatuuriga iga koopia jaoks 1—2 minutit. Bromograafia kulub iga koopia jaoks aeg ainult ¼ minutit;

4. koostamine — fotode seeriat 1,5 miili jaoks võib koostada pildiskitsiks mõõduga 1:20 000 vähem kui ½ tunniga.

Kahtlemata omavad head õhufotod suure tähtsuse sõjalistes operatsioonides, eriti aga just olukordades, kus nõutakse kiiret teotsemist ja aja kokkuhoidu. Ei ole kindlasti küllaldane, kui omatakse tarvilisel

määral õhufotosid, vaid tuleb ka aegsasti mõelda sellele, et õpetatakse nende õiget käsitamist isikutele, kellel nendega võib tulla kunagi tegemist. Kui aga tahetakse, et pildikaartide tundmaõppimine nii koolides kui sõjaväes annaks häid tagajärgi, siis on selleks vajalik küllaldane pildimaterjal. Eriti soovitatav on, et sõjaväe üksused omaksid pildikaarte maa-aladest, kus nad peavad harjutusi, et võimaldada teostada ka praktilisi pildikaardi lugemise harjutusi.

Gr.

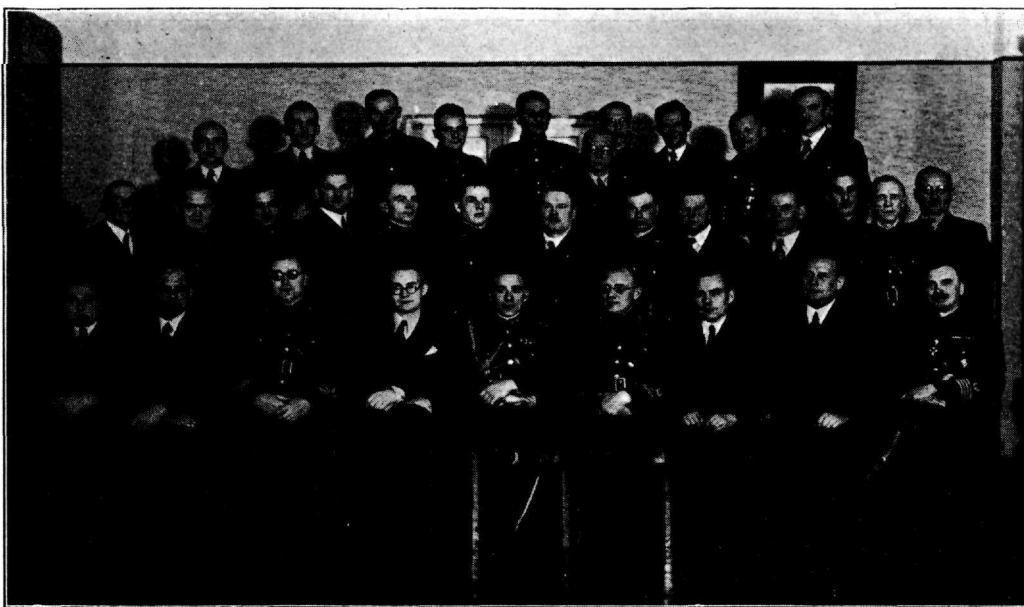
Sõjaväe elu.

Rinnamärkide jagamine Sidepataljoni reservohvitseride sektsiooni liikmetele.

17. skp. teostus rinnamärkide üleandmine Sidepataljoni reservohvitseride sektsiooni kuuluvatele agaramatele liikmetele.

Selleks olid koondunud Sidepataljoni Ohvitseride kasiinosse kohalolevad pataljoni tegevteenistuse ja sama pataljoni sektsiooni kuuluvad reservohvitserid.

vad välja aastate jooksul ja olenevad sagedasti sellest, missugustes tingimustes teotseb isik, kes sõjakorral ohvitserina võtab endale vastutuse suurema või vähema arvu inimeste eest, normaaloludes, s. o. oma igapäevases elus. Mitte kõigil reservohvitseridel pole võimalust igapäevases elus esi-

Sidepataljoni ohvitserid ja reservohvitseride sektsiooni liikmed.

Asudes rinnamärkide üleandmisele rõhutas pataljoni ülem reservohvitseride tähtsust sõjakorral ja nende teadmiste täiendamise vajadust rahuaegses olukorras. Muuseas tähendas pataljoni ülem, et „juhile vajalikud iseloomu omadused kujune-

neda juhtiva isikuna, kas või näiteks minigisuguse käitisedirektorina, kaubamaja juhatajana jne., ühesõnaga oludes, mis avaldavad positiivset mõju juhile vajalikkude iseloomu omaduste väljakujunemisele. Enamik meie eriti nooremaid reservohvitseri-

on ka igapäevases elus veel ise juhtivad. Loomulik, et seesugune olukord võib mõjuda takistavalt juhile vajalikkude iseloomujoonte väljakujunemisele. Kuid meie oludes on see kahjuks paratamatus. Teisest küljest on vähe, kui juhil on iseloom, puuduvad seejuures aga oskused ja teadmised. Praegusel ajal, kus tehnika areneb kiires tempos, peab ka reservohvitser, eriti side erialale ettevalmistatav, end alati hoidma asja kursis. Üheks võimaluseks oma erialaliste teadmiste täiendamiseks on olnud õppused, mis teile Sidepataljonis senini korraldatud ja veel saavad järgnema. Vähe neist, tuleb töötada ka kodus, püüdes end lahti kiskuda äripäeva muredest“.

Selle järgi jagas pataljoni ülem rinnamärgid ühes diplomitega välja, soovides, et iga rinnamärgi saaja seda kannaks „au ja lugupidamisega“.

Rinnamärgid said alljärgnevad reservohvitserid: res. kapt. P. Jõgi, res. leitn. K. Martin, res. leitn. H. Võrk, res. n. leitn. K. Dubas, res. n. leitn. P. Reintam, res. n. ltn. K. Valdek, res. lipnik A. Meldorf, res. lipn. A. Piir, res. kv. am. J. Oja, res. kv. am. J. Lembit, res. kv. am. J. Padrik.

Sellele järgnes omavaheline koosviibimine, kus elavas vestluses viibiti koos kuni hilisööni.

Sõnakunstis esinemise võistlus sõdurite vahel.

Esmakordse üritusena korraldas Tallinna Garnisoni Sõdurite kodu Kultuurtoimkond 12. märtsil s. a. Sõdurite kodus sõnakunsti oskuses esinemise võistluse ajateenijate sõdurite vahel. Võistlus, millest leidus osavõtjaid mitmest väeosast, õnnestus võrdlemisi hästi. Saalitäis sõdureid jälgis tähelepanelikult mehiseid etteastumisi ja

ladusaid ettekandeid ning avaldasid elava kiiduavaldusega oma poolehoidu ühele või teisele võistlejale.

Žürii, kuhu kuulusid Sõdurite kodu Kultuurtoimkonna liikmed major K. Utuste, kapten H. Kaasik, ltn. A. Jürgenthal, ltn. E. Ranna, ltn. O. Rannamäe ja asjatundjana osa võtma palutud lavastaja Paul

Järjekorras vasakult paremale: 2. j. madrus Voldemar Leetjärv m-p. „Ristnalt“, rms. Nuga Sidepataljoni 3. komp., rms. Arnold Jürisoo Tallinna Kom. ja Vahipat. 2. komp., Arseni Strikholm Tallinna Kom. ja Vahipat. 2. komp., rms. Agurauja Sidepat. 3. komp. — Puudub rms. Kaarel Sohk Autotank. rügem., kes tuli 3. kohale.

Sepp, tunnistas parimaks M.-P. „Ristnal“ teeniva 2. järgu madruse Voldemar Leetjärve esinemise. Viimane kandis ette oma loodud sketši „Teatri büroost“, mille juures ilmnes Vold. Leetjärve kenake koomiku- and ja mitmekesisus tüüpide loomisel. Muuseas eraelus on Leetjärv esinenud näitlejana Narva „Võitlejas“.

Teise auhinna vääriliseks tunnistati rms. Nuga Sidepataljonist. Ta esitas J. Sütiste luuletuse „Pööri ööl“ jõulise temperamendiga ja selge diktsiooniga. Auto-Tangirügemendist rms. Kaarel Sahn esitas Soštšenko humoreski „Vargad“ ja tuli kolmandale kohale. Sahn oskas Soštšenko humoreskile anda tervikulise ja hubase vesteraami.

Kohtadele tulid veel rms. Arnold Jürisoo, rms. Arseni Strikholm ja rms. Agurajuja, esimesed kaks Vahipataljonist ja viimane Sidepataljonist.

Esikohtadele tulnud said auhindadeks kunstnik P. Liivaku sulejoonised Tallinna vaadetest. Kõigile, kohtadele tulnuile, antakse diplomid.

Samal õhtul esines orkestripaladega veel Tallinna Garnisoni puhkpillide orkester, rms. B. Kulman viiulil ja 2. järgu muusikamees Tirmann pikolol.

Tallinna Garnisoni Sõdurite kodu Kultuurtoimkond kavatses ka tulevikus korraldada seesuguseid võistlusi ajateenijate sõdurite vahel.

H. K.

Kahekümne aasta eest.

Mälestusi Eesti sõjaväe algpäevilt.

24. veebr. s. a. pühitses Eesti Vabariik oma 19-dat iseseisvuse aastapäeva. Varsti on meie kodumaal rahvakeeles öeldud „liisualune“ ja võtab osa täisealisena maailma rahu kaitsvate vägede „kroonuteenistusest“.

Iga E. Vabariigi sünni- või aastapäeva puhul tuletatakse meelde tema saamislugu, kirjeldatakse pikalt ja laialt sündimise eel- ja järelvalusid, kuid sellest tähtsast ajast või päevast, mis sündimiste puhul mõeldakse „Maaria kuulutamise päeva“ all, on väga tagasihoidlikult kirjutatud või hoopis vaikides mööda mindud. Selleks päevaks Eesti Vabariigile tuleb täie õigusega lugeda aega, millal Eesti kaitseväge kindel alus pandi ja millal ta reaalsele alustele rajati.

Eesti kaitseväge on Eesti Vabariigi isa ja tema „küpsuse“ tunnuseks on Eesti Vabariigi sünd...

Aeg lendab kiiresti ja möödunud ajad ununevad. Veel mõni aasta ja selleaegsed tegelased ning kõrvaltvaatajad varisevad maamulda. Vaikivad suud ja roostetavad suled. Veel aastasada ja meie järeltulevad põlved laulavad juba meile: „Isamaa ilu hoieldes ... varisesid muistse põlve mulla alla.“

Olles üks neist tegelasist, ehk küll „väikese“ mehena, tahaksin siiski anda edasi mõnda mälestust selle aja kohta, millal Eesti rahvuslike väeosade loomiseks esimesi samme astuti ja suure Vene riigi sõjaväge „veel viimast päeva süga kõnnin“ lauldi.

Et kuupäevad ununenud ja mõnigi peensus jääb vahele, siis palun neid mälestusi võtta küll sündinud tõsiasjadena, kuid ajaloo alustena need ei pretendeeri.

Vähesed vist veel mäletavad 1917. a. kevadel, märtsikuu lõpul, Jaani kiriku vastas asuva Tütarlaste Kommertskooli keldrikorral tuba, mille ukseks ilutses kahe knopkaga kinnitatud pabeririba „Eesti Sõjaväelaste büroo“. See tuba oli Eesti sõjaväe häll.

Palju on räägitud ja kirjutatud meie sõjaväe loomisest ja organiseerimisest, kuid seda väikest tuba keldrikorral pole keegi, minu teada, oma mälestusis esile toonud. Ja ometi läksid sellest väikesest toast esimesed niidid välja, mis tõmbasid meie sõjaväelasi kodumaale.

Asi on vist küll sellega seletatav, et suurem osa mälestuste kirjutajaid hiljem Eesti sõjaväkke teenima tuli siis, kui juba Eesti Sõjaväelaste büroo kui „mooramaames“ oma töö oli teinud ja hingusele läinud ning seepärast ka sellest toast vähe teavad.

Tolleaegsed tegelased on kas erellu laiali valgunud ja elumuredesse vajunud või vaikivad niisama tagasihoidlikult. Aga see tuba, või õigemini see pinev olukord, mis seal valitses, on tõesti seda väärt, et meie seda kui kinofilmi veel kord laseme oma silmade eest mööda minna.

See tuba oli kogunemiskohaks Tallinnas viibivatele eesti sõjameestele. Siin kohtas koolivend koolivenda, sõber sõpra ja lahingukangelane kaasvõitlejat. Mis kuupäeval

ta täpsalt arvati, seda mina ei tea, kuid 1917. a. aprillikuul esimeste päevade sees, kui mina väerindelt sinna ilmusin, oli seal käimas kibe tegevus. Tuba oli täis sõjaväevormi ja erariideid kandvaid isikuid. Sealolijaist olid mulle tuntud — hr. Pitka, polkovnik Pinding, Aamisepp, Amberg, dr. Rütman, lipn. Lagus, Kalnin, Promet, Saaliste jt. Kõigil oli üks ja sama jutt — Eesti polkude vormeerimine. Siin arutati ja kaaluti seda ettevõtet igakülgsest ja lõplik tulemus oli see, et kui meie tahame oma kodumaad rüüstamise eest kaitsta, siis peame oma sõjamehi kodumaale koondama nii palju kui saame.

Polkude vormeerimiseks oli kõrgemalt poolt luba küsitud, kus küll põhimõtteliselt nõus oldi, kuid ametlikku luba veel ei olnud.

Kõige rohkem tekitas muret see küsimus, kuidas saaks Tallinnas kinni pidada neid eesti sõjaväelasi, kellel puhkuse või läkituse aeg hakkas jõudma lõpule ja olid kohustatud sõitma tagasi väerindele.

Ei jäänud muud üle, kui saata deputatsioon tolelaegse kõrgema võimu juurde Tallinnas, kelleks oli Peeter Suure nimelise merekindluse komandant admiral Leskov. Deputatsiooni koosseisu ma enam ei mäleta, kuid juhiks oli N. diviisi staabi adjutant lipnik G. L.

Komandant võttis deputatsiooni küll vastu, kuulas ära selle soovid, kuid ei mõistnud mingit kindlat seisukohta võtta ja saatis oma staabi ülema polkovnik Kostandi juurde. Viimane, olles ise rahvuselt kreeklane, tundis Eesti sõjaväe osade loomisele soojalt kaasa ja püüdis deputatsioonile kõigiti vastu tulla. Et aga ametlikku luba eesti polkude vormeerimiseks ikkagi ei olnud, siis oli ka tema esiotsa nõutu. Mõttes natuke aega ja nagu endaga võideldes, küsis siis: „Palju teil siis sääraseid ohvitseri siin Tallinnas praegu on, kes on kohustatud kohe oma väeosadesse tagasi sõitma?“ — Neid oli siin igatahes üle seitsmekümne mehe. Enesestki mõista ei tohtinud polkovnik Kostandile sellest esialgu hingatagi, vaid õeldi targu, eks neid ikka viie-kuue mehe ümber kogu, kellede Tallinna jäämine oleks hädatarvilik.

Siis nagu mingile kindlale otsusele jõudes ta küsis: „Kuidas on nende nimed ja kust väeosast pärit?“

Vaat' siis sattus deputatsioon kimbatusse. Keda sa seitsmekümne mehe hulgast nüüd nimetad? Kõik on ühesugused armsad ja tarvilikud. Et seisukorda päästa, palus lipnik L. veidi aega, et omavahel selgitada, kust väeosast keegi pärit on. Polkov-

nik Kostandil näis aga olevat vähe aega ja telegrammi planketti võttes ütles:

— „Mulle on see lõpuks ükskõik, keda teie nimeliselt siia jätate“ — ja täitis oma käega šabloonilise telegrammi teksti umbes järgmise sisuga: „Selle ja selle väeosa ülemale. Tallinnas viibiv see ja see ohvitser jäetakse kuni edaspidise korralduseni Peeter Suure nimelise merekindluste staabi juurde Eesti rahvusväeosade loomise otsustarbel“ — ja kirjutas alla: „Merekindluste Staabi Ülem Polkovnik Kostandi.“

Andis selle telegrammi deputatsiooni kätte ja käskis staabi operatiivosakonna ülema juurde minna. Selle juuresolekul puuduvad andmed telegrammi tekstis täita ja telegrammid lasta edasi anda.

Deputatsioon oli õnnelik muidugi sellegi saavutuse üle ja polkovnik Kostandit tänades ja temale kõike õnnistust soovides läks operatiivosakonna ülema juurde. Minnes valmis aga lipnik L. hulljulge plaan, kuidas kõiki Tallinnas viibivaid ohvitseri laialivalgumisest päästa. Tehes surmõisise näo, palus ta deputatsiooni liikmeid vaikida ja temal üksi lasta rääkida operatiivosakonna ülemaga.

Operatiivosakonna ülemaks oli kindralstaabi kapten Resunov, lahke ja sõbralik mees.

Teenistusalaliste kokkupuutumiste tõttu oli ta lipnik L. juba ennem tuttav. Tema juurde sisse astudes andis lipnik L. staabi ülema poolt kokkuseatud ja allakirjutatud telegrammi planketi üle ja taskust Tallinnas viibivate ja Sõjaväelaste büroos registreeritud ohvitseride nimekirja võttes, palus staabi ülema korralduse täitmist — saata kõigi nende ohvitseride kohta staabi ülema enda kokkuseatud ja tema poolt allakirjutatud telegramm. — Oi, see oli ärev silmapilk. Mõnelgi deputatsiooni liikmel seisis külm higi otsmikul. See oli ju omakohast ennekuulmata omavoli — staabi ülema korraldust nii „valesti“ mõista. Aga otstarb pühendab abinõu, ja seekord oli see tõesti ainukene väljapääsutee kõigi ohvitseride päästmiseks.

Et Eesti polkude vormeerimine päevaküsimuses oli, siis ei aratanud need telegrammid operatiivosakonna ülemas mingit kahtlust ja ta võimaldas deputatsioonil isegi need telegrammid täita ja telegraafiaoskonda anda.

Telegrammid saadeti laiali ja Tallinna jäetud ohvitseridele anti välja sellekohased tõendus-tunnistused.

Umbes nädal hiljem saabus ka ametlik luba Eesti polkude vormeerimiseks ja selle-

ga sai see „kuritegu“ nagu seadusega kaetuks.

Asi tuli siiski hiljem ilmsiks. Staabi ülem sattunud telegraafijaoskonnas nende telegrammide ärakirjadele ja käsi kokku lüües öelnud: „Spasi gospodi ljudi tvoi!“, kuid venelasest telegrafisti umbusklikku nägu nähes pole rohkem midagi rääkinud. Siiski oli tõsivenelasel-telegrafistil sellest küllalt, et asja uurima hakata ja deputatsiooni tribunaali alla anda.

Selleaegset tribunaali enamlist meeoleolu arvesse võttes oli oodata rasket karistust, kuid staabi ülem, jäädes eestlaste kaitsjaks, võttis kõikide telegrammide saatmise oma korralduseks, ja et temal sel ajal veel tugev autoriteet madruste hulgas oli, likvideeriti asi rahulikult teel.

Ühe tubli peapesu sai lipnik L. siiski staabi ülevalt, kuid sel puudus ametlik maik ja nagu märgata võis, tundis ta isegi teataval määral kaasa sellisele riisikole.

Nende ridade kirjutaja „sokutati“ Eesti Sõjaväelaste büroo poolt pärast seda ametisse Merekindluste staapi, et olla „silmaks“ ja „kõvaks“ tolleaegses võimu keskkohas. Seal tuli mul tihti puutuda kokku staabi ülemaga. Ma pean ütleva, et raske oli eestlasena saada tagasi staabi ülema usaldust.

Minu juhtimisele kuulusid staabi trükikoda ja käsukirjade jaoskond. Igakord kui viisin originaalkäsukirju allakirjutamiseks staabi ülemale, küsis tema muiates: „Ega siia pole jälle midagi jalustrabavat sokutatud?“

Selliste küsimuste peale tavaliselt vaikisin, sest muidugi oli sinna „sokutatud“ midagi enneaegset, mis oleks veel pidanud ootama järjekorda...

Nendest „sokutamistest“ teinekord.

E. M-pa.

Sport sõjaväes.

Sport Sõjaväe Õppeasutistes.

12 km suusatamisvõistlused.

27.02.37. a. peeti Tondi-Mustamäe vahelisel maaalal S. Õ. allüksuste vahelised suusatamisvõistlused. Et ilm ja lumi olid soodsad suusatamiseks, siis osavõtt võistlusist kujunes rohkearvuliseks, nimelt 300 sõjaväelast. Õpilasist osutus parimaks lipn. O. Tamm ja kaadrist vana veteraan n.a.o. E. Indrikson. Parimaks allüksuseks osutus ohvitseride jal. kl. as. Väärtuslikke auhindu omandasid 10 õpilast ja 5 kaadrist. Kohtadele tulid sõjaväelased ja allüksused järgmiselt:

a) õpilased:

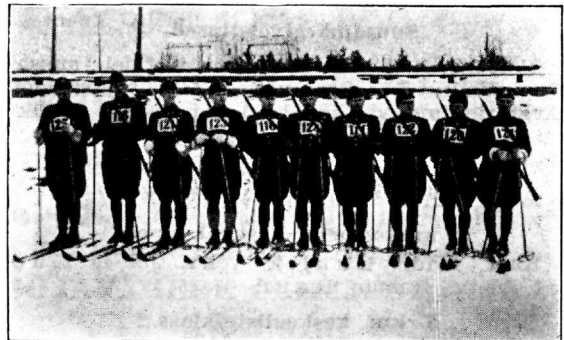
1. lipnik O. Tamm, ohv. jal. klass., aeg 46.16;
2. asp. kpr. E. Vill, Sk. klp. komp., aeg 46.58;
3. asp. kpr. T. Vaas, 2. asp. 1. komp., aeg 47.10;
4. asp. n.a.o. A. Tammaru, 2. asp. 1. komp., aeg 47.40;
5. lipnik E. Lepp, ohv. jal. klass., aeg 49.15;
6. asp. kpr. K. Kask, Sk. asp. pat., aeg 49.18;
7. asp. kpr. M. Kiviloo, 1. asp. 1. komp., aeg 49.47;
8. asp. kpr. H. Grünvald, Ins. komp., aeg 49.54;
9. asp. kpr. O. Avandi, Sk. asp. pat., aeg 50.00;
10. asp. n.a.o. G. Lootus, Ins. komp., aeg 50.11.

Vasakult: lipn. Ed. Lepp, lipn. E. Pirnimäe, lipn. O. Tamm — parim õpilasist, lipn. A. Pesti.

b) kaader:

1. n.a.o. E. Indrikson, 2. asp. 1. komp., aeg 49.42;
2. p. asp. n.a.o. R. Bruus, 1. asp. 1. komp., aeg 50.31;
3. p. asp. n.a.o. E. Siilbaum, 2. asp. 1. komp., aeg 50.52;
4. p. asp. n.a.o. V. Rannik, 2. asp. 1. komp., aeg 52.33;
5. ltn. V. Kümnik, 2. asp. 1. komp., aeg 53.07.

Vasakult: n.a.o. Eduard Indrikson, asp. kpr. Jüri Hansen, asp. kpr. Paul Oja, asp. kpr. Artur Gröön, asp. kpr. Vallot Linkvist; asp. kpr. Johannes Kull, asp. n.a.o. Ants Tammaru, asp. kpr. Ants Märtn, asp. kpr. Toomas Paas, p. asp. n.a.o. Endel Siilbaum.

Allüksuste paremusjärjekord:

1. Ohv. jal. klass.
2. Sk. asp. patarei
3. 2. asp. 1. komp.
4. Sk. klp. komp.
5. Ins. komp.
6. 1. asp. 1. komp.

Jao suusatamisvõistlused.

04.03.37. peeti Valdeki sihtidel S. Õ jao suusatamisvõistlused. Võistlustel pikkus 5 km. Osa võttis 5 meeskonda. Parimaks meeskonnaks osutus 2. asp. 1. komp. meeskond, kes võitis S. Õ. ülema rändauhinna. „Suusataja kuju“ 3 korda, seega jäädavalt. Tagajärjed:

1. 2. asp. 1. komp. meesk. aeg 24.57,2; 2. 1. asp. 1. komp. meesk., aeg 25.08,8; 3. Sk. asp. pat. meesk., aeg 26.22,1; 4. Sk. klp. komp. meesk., aeg 26.50,0; 5. Ohv. jal. klassi meesk., aeg 26.53,3.

Parim kaadrist n.a.o. E. Indrikson.

Suusamärgivõistlused.

11.03.37. toimusid Valdeki sihtidel suusamärgivõistlused. Osa võtsid 121 sõjaväelast. Märgi tingimused täitsid 89 sõjaväelast ja üks eraisik järgmiselt:

3. km vanemameeste-klass.

Major Eduard Marguste.

5 km vanem keskeal-klass.,

Kapt. Madis Luulik, veltv. Joh-es Kurrot, veltv. Roman Raud.

5 km keskealiste-klass.

Leitn. Oskar Zirnask, veltv. Juhan Kont, v.a.o Al-der Lenk, v.a.o Elmar Kivistik, v.a.o. Tõnis Läänesaar.

10 km meisterklass.

Leitn. Joh-es Teras, asp. kpr. Erich Allik, asp. kpr. Valentin Lemsalu, asp. kapr. Valter Neitsov, asp. kpr. Oskar Nurmse, asp. kpr. August Lepik, asp. kpr. Johan Kull, asp. kpr. Boris Zeisig, port. asp. n.a.o. Jaan Riisenberg, asp. kpr. Ernst Nälk, asp. kpr. August Põldama, asp. I j. m. Einar Kvelstein, asp. kpr. August Tuvikene, asp. kpr. Arkadi Mirk, asp. n.a.o. Georg Lootus, asp. kpr. Harri Grünvald, asp. kpr. Lembit Jaaksoo.

5 km noortemeeste-klassis — 63 aspiranti suusamärgi saavutajat.

Keskealiste naiste klass.

Pr. M. Teras.

*

S. Õ. Ohv. Kogu suusatamisvõistlused.

11.03.37. oli Valdeki sihtidel Ohv. kogu tegev- ja toetajaliikmetele suusatamisvõistlused kahes klassis. Senior kl. võistlesid üle 35. a. ja junior kl. alla 35 a. ohvitserid.

Tagajärjed:

Senior kl. 5 km.

1. kapten J. Langel, Sõjakool, aeg 23.55,0;
2. major E. Marguste, Sõjakool, aeg 34.50,0.

Junior kl. 10 km.

1. lipn. O. Tamm, Sõjak., aeg 44.33; 2. lipn. B. Saame, Sv. Tehnikak., aeg 47.12; 3. lipn. E. Lepp, Sõjak., aeg 47.20; 4. lipn. M. Haavamae, Sv. Tehnikak., aeg 50.34; 5. Int. J. Teras, Lahinguk., aeg 50.55.

Väärtuslikke auhindu oli välja pandud senior kl. 2 ja junior kl. 5. I. L.

JUHI K'ASIRAAMAT

Hind Kr. 3.—

„Sõduri“ tellijatele 2.50

Müügil „Sõduri“ toimetuses
Sakala t. 33.

Parimad vormi- ja erariided

tellite

rätsep Riisi juures Olga tänav 5, Tallinn.

Vastutav toimetaja major A. Luts. Tegev toimetaja major J. Madise.

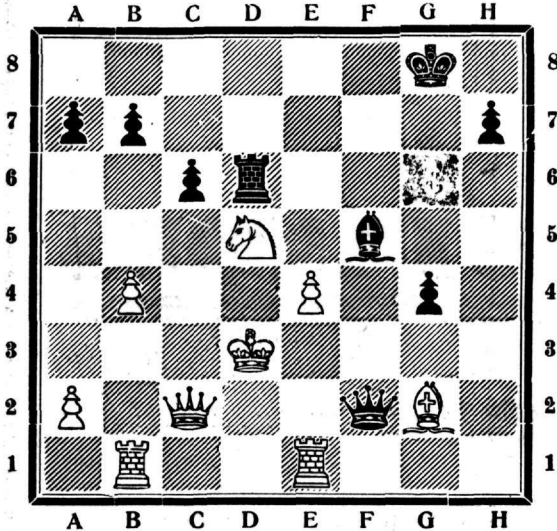
Male.

Toimetaja: K. Rootare.

Partii nr. 8.

Mängitud 6.03 s. a. suurmeister R. Fine esinemisel üheaegselt kuue parimate Moskva I klassi maletajate vastu. Partiiis tekkis peale 28. Rc3—d5 järgmine huvitav seis:

Mustad: A. Tšistjakov (SSSR)

Valged: R. Fine (USA)

Valged omavad suure ülekaalu materjalis ja väljavaated võiduks. R. Fine ootas jätku: 28.... V:d5+?, 29. Kc3, Ld4+, 30. Kb3 — valgete võiduga, ent järgnes üllatus.

Leida mustadele parim jätk. Lahendus järgmises malenurgas.

Partii: 1. d2—d4, e7—e6, 2. Rg1—f3, f7—f5 (Hollandi avang), 3. g2—g3, Rg8—f6, 4. Of1—g2, Of8—e7, 5. 0—0, 0—0, 6. c2—c4, d7—d5, 7. Rb1—c3, c7—c6, 8. Oc1—f4, Ld8—e8, 9. Ld1—c2, Le8—h5, 10. Val—b1, Rb8—d7, 11. c4—c5, Rf6—e4, 12. b2—b4, g7—g5 (Rahulikum jätk :12... Of6, 13. b5, annab seisu partiiist Reshevski—Botvinnik, Nottingham 1936), 13. Of4—c7, Vf8—f6 (Võis ka 13... g4, 14. Re5, Rg5! ehk 13... Of6 mõlemal juhul hea mänguga), 14. h2—h3, Vf6—h6, 15. Vf1—e1, g5—g4, 16. h3:g4, f5:g4, 17. Rf3—h4 (Ainuke käik. Kuna ei tohi :17. R:e4, g:f, 18. O:f3, Lh2+, viguri võiduga. Samuti 17. Re5, Lh2+, 18. Kf1, R:g3+, 19. f:g, Vf6+, 20. Rf3, g7, 21. O:f3, V:f3—jne. Fine ütles, et siin ta peamiselt lootis 17... O:h4, 18. g:h, R:c3, 19. L:c3, L:h4, 20. e4 ja valgeil on tugev surve mustade arenematu positsiooni tõttu. Kuid järgnesid suured ootamatused.) Re4:f2! 18. Kf1:f2, Oe7:h4, 19. g3:h4, Lh5:h4+, 20. Kf2—e3 (20. Kg1, g3, 21. e3, Lh2, 22. Kf1, Vf6+, 23. Of4, e5, 24. d:e, R:e5 ja mustadel on jällegi tugev surve. Ehk 21. Oe5, Lh2+, 22. Kf1, R:e5, 23. d:e, Od7 väärmatu ävardusega Vf8+), e6—e5, 21. d4:e5, d5—d4+, 22. Ke3:d4, Lh4—f2+, 23. Kd4—d3 (23. Ke4, R:c5+ ja järgneb Of5 matt), Rd7:e5+ (Jällegi üllatus, ütleb Fine. Ta olevat arvestanud 23... L:g2, 24. Lb3+, Kh8, 25.

Lf7 ja valgeil on paljutõotav rünnak. Kuna Tšistjakov ütleb, et vastase kuninga-positsiooni paljastamiseks ta kahinud teise viguri, kuid õigem olnud: L:g2, 24. Vg1, Lh3+. Nüüd aga valged omavad võimaluse rünnaku tagasitõrjeks), 24. Oc7:e5, Oc8—f5+, 25. e2—e4, Va8—d8+, 26. Oe5—d6? (Selgub, et see on väga nõrk. Paremini oli 26. Rd5, V:d5+, 27. Kc3, L:c2+, 28. K:c2, V:e5, 29. e:f, V:f5, 30. Oe4, Vf2+, 31. Kd3, Vh3+, 32. Kd4 ja mustad võivad loota vast veel viigile. Fine ütleb, et ta olevat mõlemad jätke arvestanud üheväärtuslikeks kuid eksinud), Vd8:d6+, 27. c5:d6, Vh6:d6+, 28. Rc3—d5... (Vaata diagrammi) Valged loobusid 41. käigul. Partii jätk, kui ülesande lahendus, ilmub järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 17 lahendus.

1. Lf6—e6, Lb6+, 2. Ka2, Lb8, 3. Lf6! Lh2! (Lc7, 4. Lh8+ ja 5. Lh7+), Ke7, 4. Lg5+ ja valge võidab.

Ametlik osa.

RIIGIVANEMA KÄSUKIRI SÕJAVÄGEDELE

Nr. 11.

24. märtsil 1937.

Määrän teenistuse huvides kaitseväe esindaja Saksamaal kolonel Ludvig-Karl Jakobseni VR I/3 ühtlasi kaitseväe esindajaks Ungarisse alalise asukohaga Berliinis, arvates 24. märtsist s. a.

Alus: O. T. S. § 93 p. 1.

K. Päts,

Peaminister,

Riigivanema ülesannetes.

J. Laidoner,

kindral-leitnant,

Kaitsevägede ülemjuhataja.

P. Lill,

kindral-majoor,

Kaitseminister.

SÕJAVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRI

Nr. 58.

Tallinnas, 27. märtsil 1937.

(Kaitsevägede Staap).

Käsin läkitada leitnant Leonhard Tederi 3. Suurtükiväegrupist Riigivanema käsutusse ajutiseks teenimiseks kuni korralduseni arvates 5. aprillist s. a.

Alus: O. T. S. § 167—168.

J. Laidoner,

kindral-leitnant,

Kaitsevägede ülemjuhataja.

ILMUS TRÜKIST

Kaitseväge staabi
VI osak. väljaandel

MAJOR J. MÄE

SUURTÜKIASJANDUS

II OSA

Suurtükiväe laskeasjanduse
aluseid

Meteoroloogia

Välisballistika

HIND 1 KROON 90 SENTI

Müügil „Sõduri“ toimetuses

Tallinn, Sakala tänav nr. 33, telefon Kaitseväge nr. 1-63